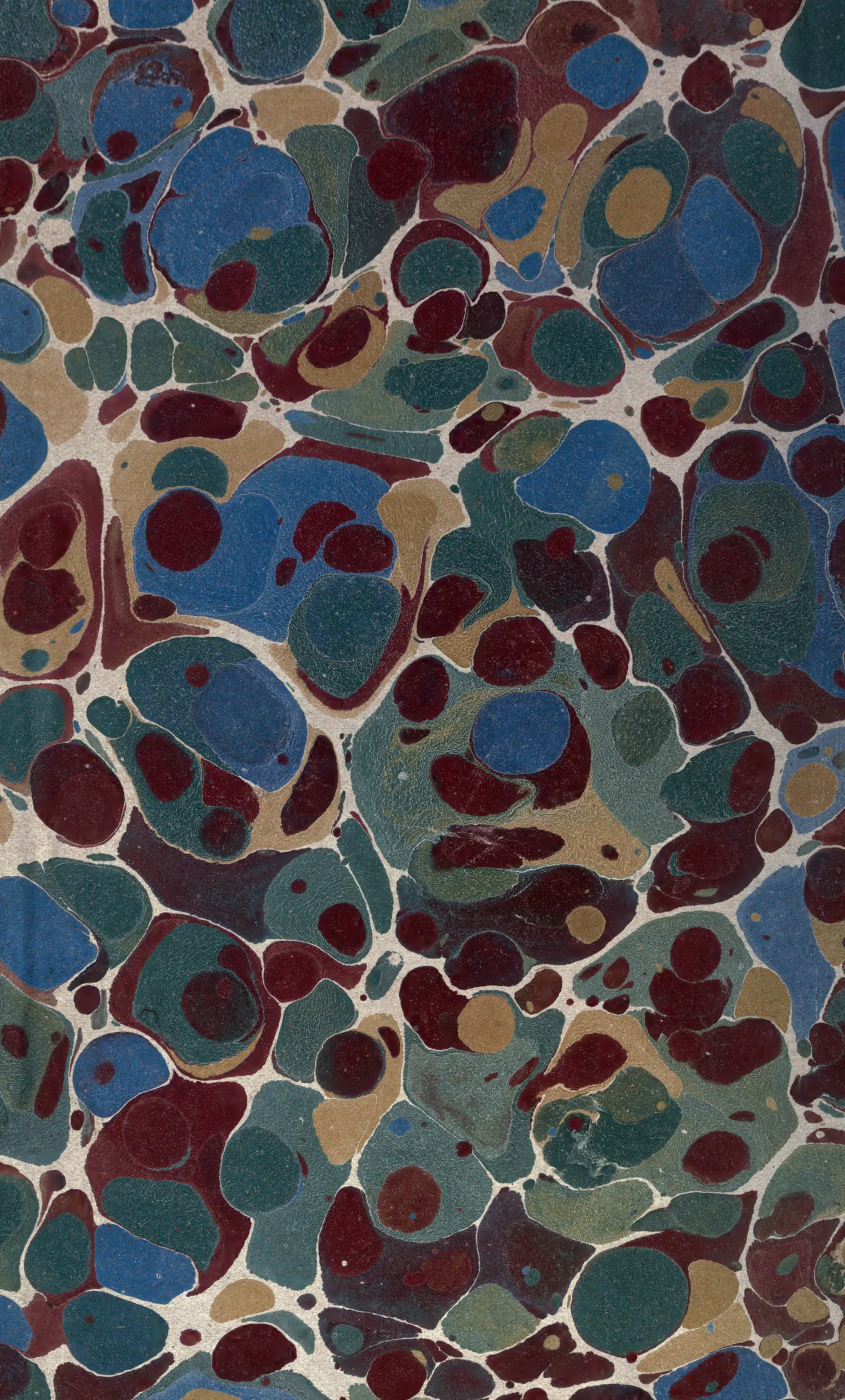
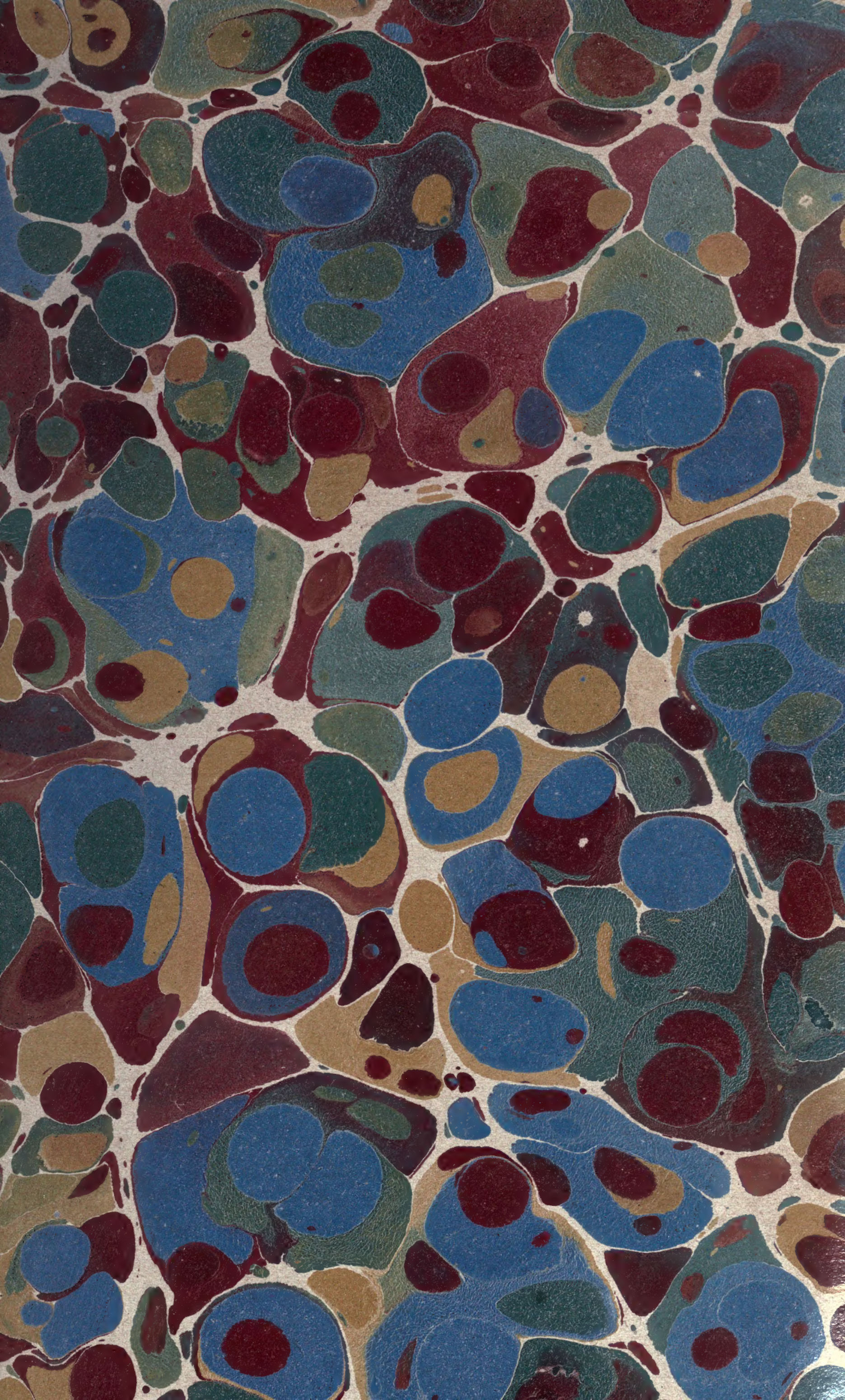
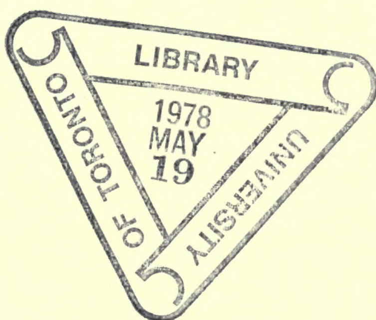

MEMOIRER OG BREVE

UDGIVNE AF

JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

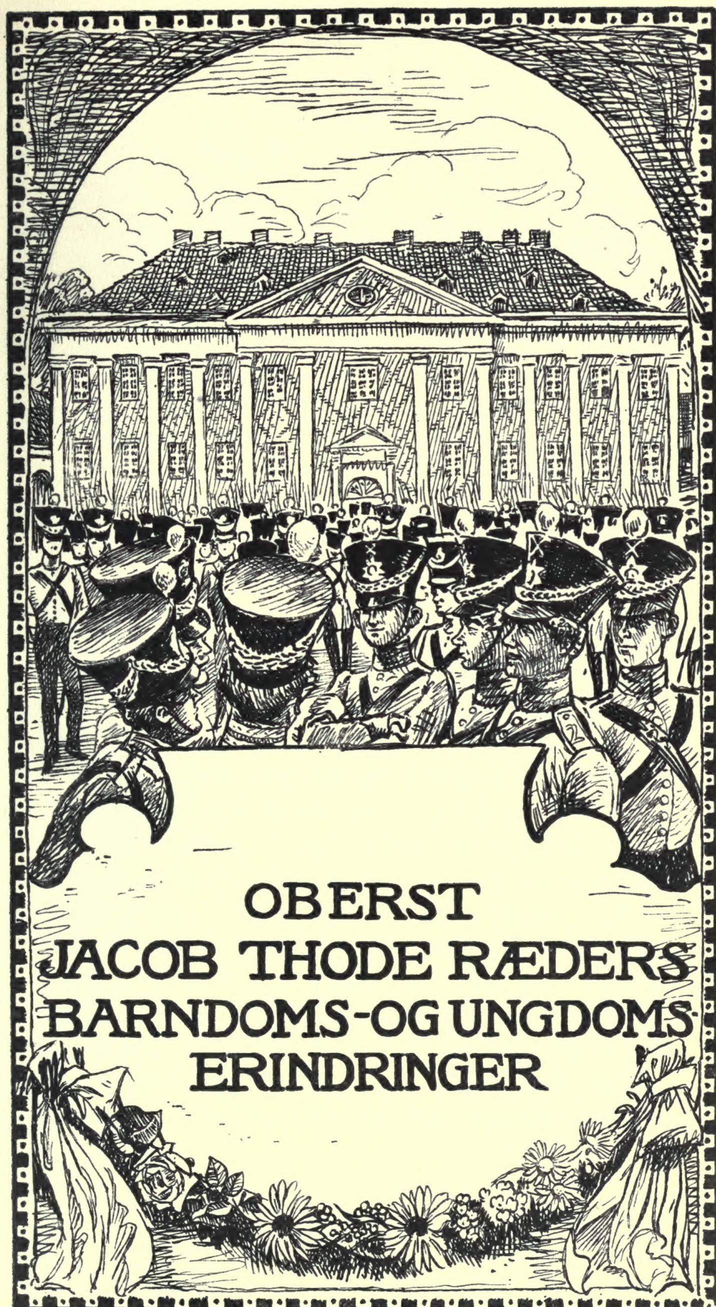
XVI

OBERST

JAC. THODE RÆDERS

BARNDOMS- OG UNGDOMS-ERINDRINGER

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN
1912

UDGIVNE AF JULIUS CLAUSEN OG P. FR. RIST.

TRYKT I 900 EKSEMPLARER

LANGKJÆRS BOGTRYKKERI
KØBENHAVN

INDLEDNING

Oberst *Jacob Thode Ræder*, der var født 1798 og døde 1853, har efterladt sig et stort Memoire-Værk i Manuskript under Titel: *„Mit Liv og Levnet“*. Det udgør tre tykke Bind i 8^0 skrevet med en meget lille men gennemgaaende ret tydelig Skrift. Optegnelserne er begyndt omtrent 1840 og udførte samtidig med at han fordybede sig i sine indgaaende historiske Studier og skrev det store Værk: „Danmarks Krigs og politiske Historie 1807—09.“ De synes støttet af en stærk Hukommelse, historisk Sands og en skarp og kritisk Iagttagelses-Evne, der tidt, selv efter de mange Aars Forløb, kan gøre ham bitter og bidende. De er ført videre til faa Dage før hans Død.

Af dette store Manuskript er her kun meddelt en Trediedel af 1ste Binds 700 Sider: hans Erindringer fra hans Barndom i Norge og hans første Ungdomsaars Militærtjeneste i Danmark. Barndoms-Erindringerne er stærkt prægede af Mindet om hans Fader, hvis udmærkede Navn stod for Sønnen i straalende Glans. Oberstlieutenant *C. O. Munthe* har 1909 i en højst interessant Afhandling i det norske historiske Tidsskrift (4. Række 6. Bind): *„Oberstlieutenant Johan Georg Ræder 1751—1808“* fortalt om denne Mand og hans Deltagelse i Feltoget i Norge 1808, hvor han fandt sin

Død, og ligesom Forfatteren til denne Afhandling har benyttet Sønnens her omtalte Memoirer, vil der ved Gengivelsen af disse i det følgende stadig blive henvist til Oberstlieutenant *Munthes* sagkyndige Fremstilling af Krigen og smukke Fortælling om Faderen.

Det foreliggende Uddrag af det store Memoire-Værk meddeles her i en noget forkortet Form, ikke saaledes at forstaa, at store sammenhængende Partier er udeladt, men saaledes, at de mange idelige Gentagelser og mange Meddelelser om ganske private Ubetydeligheder er bortskaarne, og den overordenlig brede, vidtløftige og indviklede Stil er gjort mere smidig og slank ved paa sine Steder at tillæmpe den sproglige Form uden at gøre Vold paa dens Særpræg.

Udg.

Forfatterens Fødested paa Næs i Romsdalen.

Jacob Thode Ræder født paa Gaarden Næss i Alstahaugs Præstegiæld i Romsdalen i Norge den 11. Februar 1798, er det 8de Barn af Oberstlieutenant *Johan Georg v. Ræder* og *Catarina Margaretha Lind.*

Skjæbnen havde henkastet min Vugge i en øde og forladt Egn paa en Odde, som dannes af Romsdalselv og Fjorden af samme Navn. Rundt om os var Skov, Fjeld og Vand, samt nogle faa Marker tilhørende nogle Bønder, vi boede midt imellem. Ingen Roser, ingen Blomst fandtes i vor Nærhed. Fattigdom og Elendighed saaes allevegne, dog tillige Tilfredshed, da man intet bedre kjendte til,

og min Faders Have omgjærdet af de høie Enebærstammer var mig mere værd at opholde mig i, end senere Tuilleriernes Have i Paris.

Min Fader var dengang Capitain og Compagnichef for Romsdalske Compagni, 2. throndhjemske Regiment, og skulde som saadan have sin Bolig i Distriktet. Stakkels Mand, han havde smaa Kaar, saare smaa Kaar — og jeg fødtes som det 8de Barn, kun for at forøge hans Nød og Trang, — anden Glæde bragte jeg ham ikke her paa Jorden. Jeg blev døbt i Herrens Navn i Gryttens Kirke af daværende Præsten *Heide*. Aarsagen til at lutter Bønder vare Faddere til min Daab, ligger deri, at der milevidt ej fandtes Folk af den mere dannede Classe, og man ej godt kunde ulejlige disse i Februar, den koldeste og strængeste i Norges Land.

Min Fader var fra Hitterøen og Sundalen og er født den 2den August 1751. Bedstefader var Capitain og havde tjent som Sølieutenant under *Tordenskjold*, men døde noget over 60 Aar gammel paa Hittern. Hans Navn var *Johan Christopher Raeder.* [1])

Min Fader kom som ungt Menneske til Kjøbenhavn, hvor han efter Datids Brug blev Underofficier ved Kongens (nu Kronens) Regiment paa Avantage og avancerede efter kort Tjenestetid til Officier. Her i Kjøbenhavn lærte han min Moder [at kende], Jomfru *Catharine Margaretha Lind*, Datter af Kjøbmand *Lind*, som boede i Gothers-

---

1) Om den Ræderske Slægt se: „C. O. Munthe, Oberst Johan Georg Ræder 1751—1808“. Særtryk af (Norsk) Historisk Tidsskrift, 4. R. 6. B. Chria. 1909.

gaden No. 337 ved Siden af Apotheket, med hvem han som Secondlieutenant giftede sig den 13. Februar 1782.[1]) Min Moder havde en Del Formue, som dog ej var betydelig, efter at Udstyr etc. var besørget deraf, ligesom den ogsaa var sammensunket meget efter hendes Faders Død kort efter *Struensees* Henrettelse, og som min Moder udsagde, af den Rystelse, han derved havde erholdt, da han kom hjem fra Henrettelsen. Hun var født den 11. Juli 1759.

Efter at min Fader havde levet henimod 5 Aar i Kjøbenhavn, var min Moders Formue næsten fortæret, og endskjøndt min Fader var avanceret til Premierlieutenant, var Udgifterne dog ej i Forhold til Indtægterne, saa meget mere som han alt havde 3 Børn. Af denne Aarsag søgte han at blive forsat, og Kongen gav ham derfor et nationalt Compagni i Norge, idet han avancerede til Capitain i Aaret 1787. Mine Forældre reiste derpaa Søvejen op til Norge med deres hele Eiendom af Meubler og Effecter; ogsaa fulgte min Moders eneste Søster *Mette Christine Lind* med op til Norge, hvor hun dog kun forblev et Aars Tid.[2]) Denne Rejse skal have været overordentlig farefuld, og kun ved et Guds Under undgik Skibet at strande paa Paternoster-Skærene paa Sverrigs Kyst og kom lykkelig ind til Marstrand. Min Faders Mod og Aandsnærværelse skal alene have reddet Ski-

---

[1]) Hun var en Datter af Købmand Søren Lind og Anna Christine Seifert. Hun døde 9. April 1820 hos sin Svigersøn Amtmand Heidmann paa hans Gaard Rinnan i Levanger Sogn i Trondhjems Stift.

[2]) Mette Christine Lind døde ugift i Kbhvn. den 8 Decbr. 1829.

bet, da han styrede samme, da alting var opgivet af Søfolkene. Fra Marstrand gik Reisen til Romsdalen, 3—4 norske Mile fra Molde By, hvor han først boede paa Gaarden Setnæs, og senere flyttede til Næs, hvor han købte en Gaard og byggede et temmelig stort Hus med flere store Værelser og Bekvemmeligheder. Senere solgte han Jorden fra og forbeholdt sig kun lidt Jord og Græsning til et Par Køer, samt en ret stor og smuk Have.

Mine Søskende vare:

a. Johan Christopher, født i Kjøbenhavn, d. 26. Novbr. 1782.
b. Anna Christine, født i Kjøbenhavn, d. 29. August 1784.
c. Catharine Marie, født i Kjøbenhavn, d. 17. Juli 1786.
d. Anna Catharine Bernhoft, født i Romsdalen d. 31. Juli 1788.
e. Nicolai Ditløv Ammon, født i Romsdalen d. 6. Juli 1790.
f. Anna Margaretha, født i Romsdalen, d. 6. Juli 1792.
g. Johan Phillip Thomas, født i Romsdalen d. 25. April 1795.
h. derpaa kommer jeg, og endeligen
i. Severin Hendrik, født i Romsdalen d. 15. Juli 1800.

Der gik flere Aar, inden jeg kan erindre noget om mig selv, dog troer jeg at kunne erindre Tale om Slaget paa Kjøbenhavns Rhed d. 2. April 1801,

da jeg var lidt over 3 Aar gammel. Jeg opvoxede i Naturens Skjød, uden Konst og uden Forstillelse, sund og rask. Man gav mig den Berømmelse, at jeg var meget godmodig, stille og rolig, Egenskaber, som jeg senere i Livet ej kan sige at have besiddet i særdeles stor Grad. Ogsaa min Deltagelse, mit gode Hjerte roste man hos mig, Egenskaber, som jeg i det mindste i mit senere Liv har bestræbt mig for at besidde og at vise, ej som Konst, men som Følelser, der kom fra mit inderste Hjerte.

Mine egne Brødre vare mit Hovedselskab. Mine første Lærdomme fik jeg af min gode, fromme og brave Moder, som lærte mig at læse, og for hende maatte jeg hver Aften fremsige min Aftenbøn. Om Morgenen, saasnart vi Børn vare paaklædte, blev vi opstillede i en Kreds paa Gulvet, og Fader i Midten oplæste for os en Morgenbøn, som vi alle med foldede Hænder overhørte. Den gode religieuse Skik har virket saare godt paa mig og vist paa os alle.

Min ældste Broder *Johan* kom i Aaret 1802 op til Norge med min Tante *Lind*, jeg var dengang 4½ Aar gammel, men med denne Broder kunde jeg ej forliges,[1]) han havde altfor meget at commandere over os, det gefaldt mig ej. Med min Forstands Udvikling gik det kun langsomt. Min Fader var meest fraværende og bekymrede sig lidet

---

[1]) Johan Christopher Ræder (1782—1853) var dengang Kadet ved Landkadet-Korpset i Kbhvn. Han blev Sekondlieutenant 1803 og 1805 ansat i Ingeniørbrigaden. 1810 blev han forsat til Norge, hvor han forblev og var Stortingsmand fra 1814—16. Fra 1818—41 havde han Garnison i Trondhjem og blev Oberst 1843. 1810 blev han gift med Sofie Hedevig Munch.

om vor Lærdom, dog lærte han mig at skrive, som forekom mig næsten umuligt at lære, men alt gik saare langsomt og med Undtagelse af enkelte Timer drev jeg omkring, og gjorde jeg i denne Omdrivning ej noget Ondt, saa gjorde jeg ej heller noget Godt.

I Foraaret 1803 Februar forlod os Tante *Lind* med min ældste Broder igjen, han var [ɔ: blev] Sekondlieutenant i Kronprindsens Regiment; de toge min anden Broder *Nicolai Ditløv* [1]) med dem til Danmnrk for at afgive ham til den lærde Skole i Herlufsholm. Jeg mindes saare vel, da de med en tospændig Slæde forlod os og gik tillands, gennem Sverrig, en saare lang og besværlig Rejse. Jeg var ej videre bedrøvet, men snarere glad, idet jeg blev af med min Broder *Johan*, som ofte plagede mig over al Beskrivelse. Vort Hus blev saaledes mindre i Personers Antal.

For Fader og Moder maatte dette Liv i en af Snee bedækket Ørk være et jammerligt Liv, som jeg kun med Gru kan skue tilbage paa.[2]) Iblandt Omegnens Beboere gaves der faa, hvis Cultur steeg over det allersimpleste, deriblandt var en Pastor *Heide,*[3]) en Værtshuusholder *Møllerup* paa Væblungsnæsset paa den anden Side Romsdalselven, enkelte Officierer, hvoriblandt jeg mindes

---

[1]) Nicolai Ditløv Ammon Ræder (1790—1867) blev Student 1809, cand. jur. 1812, Auditør 1813, Overauditør 1820, Borgmester i Horsens 1827, Etatsraad 1849, Afsked 1858. Gift med Marie Christina Fischer, (1801—31). 2. Gang med Amalia Birgitha Christina Lüders (1810—1884).

[2]) Det er Romsdalens storslaaede Natur Forfatteren omtaler, den som nu i vore Dage trækker vældige Turiststrømme til sig.

[3]) Præsten i Grytten Andreas Heide, blev 1804 forflyttet til Skogn, hvor han døde 1814.

en Capitajn *Tønder*[1]) o. fl., samt enkelte Personer fra Molde Kjøbstad, hvorfra vi dog vare 4 norske fæle Sømile bortfjernede. Det hele Huus var derfor reduceret til sig selv med Undtagelse af nogle uvidende Bønder, som forresten dog vare ærlige Folk, naar det anderledes ej var muligt at være.

I Vinteren 1802—3, Tante *Lind* var endnu hos os, var jeg en Dag, formedelst en begaaet Uorden eller Uartighed, bleven viist fra Middagsbordet og hen i Kakkelovnskrogen. Ovnen var saaledes placeret, at man kunde gaae imellem den og Væggen, og dér var en Træbænk placeret. Da jeg for at komme op paa Bænken stemmer Benene imod Ovnen, styrter denne overende ud paa Gulvet med alt, hvad der stod paa den af Tallerkener og Fade. Familien, som sad ved Middagsbordet, løb i alle Retninger for at hente Vand til at slukke Ilden, da Ovnen var ganske fuld af Ild. Det var den stærkeste Vinter og Sneen fløj om udenfor, Fader var fraværende, Ovnen var den eneste i Huset, og besynderlig nok var der i Miles Afstand ingen, som kunde opsætte den igjen. For ikke at fryse ihjel, maatte vi alle flytte over til Naboen, som ogsaa havde et Værelse med Ovn i, og hvor vi opholdt os et Par Dage, til vi fandt en Mand, som kunde rejse Ovnen igjen. Jeg — Gjerningsmanden — slap fra denne Historie uden Straf. Jeg løb under den almindelige Forstyrrelse ud af Huset igennem Sneen til en af Naboerne, hvor jeg blev,

---

[1]) Vistnok Kaptajn Rasmus Tønder, der var Kompagnichef i 2. Throndhjemske Infanteri-Regiment og fik Afsked som Major 1801.

til man fandt mig. Mit hele Liv har jeg hørt Tale om denne forresten ganske tilfældige, men uhældige Begivenhed.

Min Broder *Philip*[1]) var min Ledsager paa mine forskjellige Toure. Han var 3 Aar ældre og i enhver Henseende min Foresatte. [Vi var] paa en Vandring i Foraaret 1803 eller 4 for at skære Stokke, af hvilke Barken kunde aftages paa visse Steder, der derpaa blev farvet røde med Barken af Elletræ, medens de Steder, hvor Barken blev siddende, naar denne senere blev aftaget, var hvide. Herved erholdt man en rød og hvid Stok, der dengang var noget af det morsomste og eleganteste, vi kendte. Vi var altsaa ude at skære Stokke og *Philip* var netop kommen op i et saadant Træ — en Poppel — og med engang hører vi et græsseligt Brøl lidt ovenfor os ved Fjeldkanten. *Philip* ser derhen og lod sig med et Skrig falde ned paa Jorden i Sneen og tog mig i Haanden, idet vi løb nedad alt hvad vi kunde — det var enten en Bjørn eller en Ulv, som forfulgte os. Jeg hørte Braget, da Dyret satte over et højt og tykt Gjærde af Grene og Qviste; vi naaede Sergeantens Bolig i Nærheden af os, hvorfra vi blev fulgt hjem, thi vi var saa angst, at vi ej turde gaa ene.

Blandt vore Fornøjelser var ogsaa at søge Fugleæg

---

[1]) Johan Philip Ræder (1795—1869) blev Kadet i Kbhvn. 1807 og Sekondlieutenant 1811. Han deltog i Krigen 1813 og var med i Besætningskorpset i Frankrig 1815—18, senere arbejdede han i mange Aar ved Gradmaalingen i Holsten. Ved Treaarskrigens Udbrud var han Major og deltog i mange af Træfningerne, til han 1849 blev Oberst og Brigadekommandør. Særlig udmærkede han sig ved Isted. Han blev 1854 Generalmajor og fik 1862 Afsked som Generallieutenant. Han blev 1840 gift med en Søster til sin Broders Hustru, Elise Victorine Bauer (1814—1894).

i Sandet ved Stranden. Paa en saadan Vandring stødte vi paa en Bjørneunge saa stor som en Kalv, den vilde bide os, dog kunde vi skræmme den med Stokkene og jagede den ind i Skoven. Vi fandt ogsaa en Haabrand (Delphin eller Marsviin), som vi bare hjem ved Hjælp af flere andre Børn.

Ogsaa Fiskeri deltog vi i, især med Garn, hvor man altid kunde vente at erholde en Ret Fisk og ofte et betydeligen stort Qvantum.

Det manglede ej paa omløbende Gjøglere selv i denne Egn. En saadan fik Tilladelse til at opføre en Slags Comedie i vor Stadse-Stue bag et Lagen, som var spændt op i et Hjørne af Salen. Gjøgleren havde nogle Dukker, hvormed han agerede ovenover Kanten af Lagenet og som gjorde et forfærdeligt Spectakel, og jeg var saa bange for disse Konster, at jeg nær var løbet min Vei.

Hexeri manglede det ej heller paa. Eengang, ja flere Gange, bad Naboerne mig skræve i Kors over deres Mælkekar, hvorefter jeg blev tracteret af dem. Man troede, at en Ungersvends saalunde foretagne Skræven vilde conservere deres Mælk. Da jeg fortalte Moder det, forbød hun mig det paa det alvorligste.

I Aaret 1803 havde vi den Sorg, at min yngste Broder *Severin*[1]) blev lam paa den højre Haand, som rimeligvis foraarsagedes ved følgende Begivenhed. Drengen var stor og stærk, 3 Aar gammel. Han løb omkring i Kjøkkenet, og da min Søster

[1]) Severin Hendrik Ræder (1800—1878) kom til Studeringerne og blev Prokurator og Skovejer. Han boede paa Gaulestad og blev gift 1st med Mette Rappe Lowzow og 2de med Ida Susanne Nissen f. Hagerup.

Anna Cathrina Bernhoft en Middag vilde bære Suppen paa Bordet, beder hun Pigen lukke Døren op for sig. Drengen hørte dette og løber ogsaa hen for at gøre dette. Derved kommer han imellem Døren og min Søster og da han støder til hende, spilder hun lidt af den med heed Suppe overfyldte Terrin paa Drengens Hals og Arm. Han skriger forfærdeligt, Kokkepigen griber ham og vil med Magt føre ham hen til en Spand Vand, han spærrer imod, men det lykkes hende dog at stikke Haanden og Armen i koldt Vand, men fra den Stund er Armen lam. Denne Sorg var saare stor, især for den stakkels Søster, som var den uskyldige Aarsag til Ulykken. Der blev brugt alt det, som Forældrenes Kaar kunde [lade dem] bruge, men bestandig forgjæves.

Min ældste Søster [Ane Christine Ræder] var i denne Tid stundom paa Molde hos Foged *Kars*[1]), da vore Forældre maatte forskaffe sig al den Lettelse, de kunde.

Vejret er i hine Egne over al Beskrivelse haardt og stormende. Jeg mindes flere Gange, at min Fader kom hjem fra Søtoure ganske hvid af Is eller Vand, der var sprøitet over hans Kappe og strax var frosset til Is, saa at Kappen, da han knappede den af sig, blev staaende opreist paa Gulvet, som om den var af Træ. En Gang havde vor Karl, som hed *Ammund*, været i Molde for at kjøbe Korn. Paa Hjemvejen kuldseiler han, Kornet falder i

---

[1]) Caspar Kahrs (1759—1811) blev 1779 Observator paa Rundetaarn i Kbhvn., 1787 Foged i Romsdalen, 1802 Renteskriver i Rentekammeret.

Seilet og bærges, selv blev han siddende paa Kjølen og drev i Land. Dan stakkels *Ammund* kom vaad, overtrukken med Is, grædende og hylende tilbage og fortalte min Moder sit Uheld og sin Nød — saaledes er Vinteren i Romsdalsfjorden.

En af de Familier, vi stundom omgikkes med, var en Hr. *Møllerup*, jeg troer en Slags Gjestgiver, men da der kom saare faa Rejsende til hiin Egn, saa var Agerbrug og Fiskeri hans fornemste Næring. Familien hørte forresten til de saakaldte „Conditionerende". De havde flere Børn, noget ældre end jeg, og boede paa den anden Side af Romsdalselven ved dens Udløb i Romdalsfjorden.

En af de største Glæder, jeg kjendte, var Romsdals Marked, som holdtes engang aarlig i Nærheden af Præstegaarden. Vi Børn fik da Tilladelse til at tage didhen og glædede os til med nogle Skillinger at købe lidt Legetøj, en Honningkage eller anden Bagatel. Ak Gud, hvilken Nøisomhed og hvilken Jubel over vore ringe Smaating! Senere i Livet, hvor jeg har havt Tusinder til min Raadighed, har jeg aldrig følt saadan Glæde som her med 3, 4 Skilling! I den unge, lykkelige Alder gjør enhver Begivenhed et saare stort og varigt Indtryk. Saaledes blev paa et Marked en Kone arresteret, som havde stjaalet en Kobberkjedel ud af en Markedsbod. Jeg glemmer aldrig det Syn, da Konen omgiven af Vagt, med den stjaalne Kjedel i Haanden foran sig og med den anden Haand for sit grædende Ansigt, blev transporteret

til Vagten, som i Markedstiden blev etableret[1]). Jeg havde givet en Evighed bort for at have reddet hende eller for at have udslettet den Skam, som jeg syntes derved hvilte over hende. Den unge Officier, som havde Vagt, var ogsaa ganske undselig og forlegen formedelst denne Begivenhed, og jeg græd mine oprigtige Taarer.

Veien til Præstegaarden gik enten tilsøes til Væblungsnæsset og derfra ad en Vei langs Elven eller ogsaa lige fra Næs op gjennem Udmarkerne til henimod Præstegaarden, hvor en Færge førte over Elven; den sidstnævnte syntes kortere, men at være usikker formedelst vilde Dyr, især Bjørne, som huserede i Udmarkerne. Mine Forældre og en eller to af Søstrene blev en Aften sildig, da de kom hjem fra Præstegaarden, foruroliget af et saadant Dyr. *Ammund* var gaaet lidt forud for at spionere paa Vejen, da paa engang noget med et forfærdelig Spektakel sprang imod ham fra Buskene paa Siden af Vejen, men skjøndt saa angst, at han rystede ved Fortællingen derom, havde han med sin Stok gjort saadan Allarm, at Bæstet var forsvundet. Bjørne hørte hjemme i denne Egn. Af denne Aarsag samlede Bønderne sig af og til til Bjørnejagt, naar deres Antal foraarsager for megen Skade, og nu formeres en Kjæde gjennem Landskabet, hvor man med Hunde og Allarm, Skyden og Raaben driver Udyrene flere Mile tilfjelds, ogsaa fældedes vel nogen af dem. Dog efter nogen

[1]) Til Romsdals Marked blev hvert Aar i Oktbr. Maaned af 2. throndhjemske Regiment afgivet 1 Lieutenant med Underofficerer og 40 Gemene til fornøden Vagt, for at forekomme Uorden og Tyveri. (Munthe, S. 29).

Tids Forløb kom de igjen, og den samme Cuur maa foretages paa ny. Det er forresten forunderligt; hvor liden Frygt vore Forældre havde for os Børn, idet vi ideligen strejfede omkring paa Land og Hav. Saaledes havde *Philip* og jeg Snarer eller Doner $^1/_4$ Mil fra Gaarden op over Udmarken paa Skrænterne af skovbegroede Fjeldsider. Hver Morgen gik vi for at eftersee vor Fangst, og hyppigen havde Bjørnene spist Fuglene ud af Donerne, saa at kun Spor var tilbage, hvilke Spor ogsaa tydeligen var at see paa den leeragtige Fodsti. Enkelte Gange hørte vi selv Bjørnene brumme eller hyle i Nærheden. Rigtignok fortiede vi denne Omstændighed for vore Forældre, da vi frygtede for, at denne vor eneste og kjæreste Glæde maatte blive os forbudt. Selv Hestene vare, naar de gik i Udmarkerne, ganske farlige; thi de forfulgte os ofte i strygende Galop og vilde baade bide og slaa; vi reddede os da kun ved at klavre over Gjærder eller op ad Træer eller Klipper, hvor de ej kunde naa os.

En anden Slags, man kunde sige Udyr, som fandtes i hiin øde Egn, var Betlere og Landstrygere, i Landets Sprog: Fanter. Jo ødere Landet var, jo mere paatrængende og uforskammede vare de, saa at de enlig liggende Gaarde ganske kunde blive udplyndrede. Min Fader gjorde bestandig Jagt paa disse Folk, og lod dem arrestere, stundom ogsaa gjennemprygle. Frygten for ham var saa stor, at Landstrygerne bleve hele Miil borte fra Næs, naar de erfarede, at „Capitainen var hjemme“. Var Fader

derimod ude, kom de uden gêne til Næs og ud til min Moder, som ofte maatte føje dem i deres Begjæringer. Vi Børn havde stor Angst for disse Personer, som ingen Øvrighed kunde fjerne fra Egnen eller tvinge til stadigt Opholdssted.

Et høit Fjeld, Romsdalshorn, laae maaske en Miils Vei fra Næs og ragede med sine høje Horn op i Skyerne. Sommetider kunde vi høre, hvorledes Klippemasser styrtede ned fra de høie Sideflader, tagende Masser af Steen og Klippemasser med sig, saa at det hele Skred tilsidst styrtede ned med et forfærdeligt Rabalder, indhyllende sig i Støv og Ildgnister, hvilket vi tydelig saa fra vor Gaard.

Vinteren var kold og lang. Men Fjorden frøs ikke til, formedelst den store Saltgrad, som de nordiske Have besidde. Indesluttet i vor Snee og Iis tilbragte vi Vinteren stille, udelukt fra den øvrige Verden. Sneen var saa dyb, at man kun med Møje kunde arbeide sig igjennem den; imellem vor Gaard og Naboens lagde der sig stundom en saadan Sneedynge, at man ej kunde see hinandens Huse, og jeg mindes, at der blev mineret en Slags Tunnel under Sneen for at kunne komme mellem Gaardene.

Molde Kjøbstad var 4 Miil fra os. Vi Børn kom ej didhen. De ældre Søstre havde vel været der og beundret Byen og Bylivet fremfor vor stille og ensomme Bolig. Jeg havde en saa stor Veneration for Molde, som jeg senere har havt for London eller Paris, og en Bondedreng, som engang havde

været der og fortalt mig, „at hver Pind var malet i Byen“, betragtede jeg med større Beundring, end jeg senere hørte om Columbus eller Frants Drake. Min stakkels Fader havde nogle Venner dér og besøgte dem stundom for at distrahere sig lidt og samle nye Kræfter til at udholde sit stille Liv. Hans smaa Kaar nødte ham jo til at forlade Kjøbenhavn ligesom min sjældne gode Moder, som da hun forlod Danmark evig sagde det Farvel og begravede sig i en Ørk.

Tilstanden hos Bonden i hiine Egne var kun maadelig. Qvægstanden og Fiskerierne var som alle Steder i Norge god. Jordbunden gav kun lidet Udbytte, da Steen og Skov og Moser bedække den. Husene vare kun middelmaadige, i Almindelighed dog to Etager høje og af Træ. I den daglige Stue koges og spises og foretages al Slags Gjerning. Stuen har ingen Skorsteen, men Røgen slipper ud gjennem en Aabning i Taget omtrent som mange Steder i Holsteen; Røgen holder sig derfor i Stuen omtrent til Mandshøide, og der hvor Røgen har staaet, er Træet ganske sort. Saasnart Røgen er ude, lukkes Taghullet med en Lem, og nu er Stuen meget varm. Klædedragten er som allevegne i Norge af Vadmel, meest hvidt, dog begyndte ogsaa den blaa Farve at blive i Brug.

Jeg mindes ogsaa i disse mine Barndomsaar at have lidt saare meget af Melancholie og det inden jeg vidste noget om Guds Gjerninger omkring mig. Hvad der især foruroligede mig, var Tanken om min Tilværelse og min Død, to Ting, jeg ej

kunde begribe og fatte og derfor sørgelige for mig. Jeg kunde knapt folde mine Hænder til Bøn, førend jeg laae og speculerede herover, og med grædende Øjne opsendte jeg Bønner til den algode Gud om at jeg ej maatte dø, ligesom ogsaa: „Gud give Du ej havde skabt mig“ — „Gid Du dog aldrig var bleven sat her paa Jorden“ osv. Disse Tanker beskjæftigede mig utrolig meget, og først med Alderen bortfaldt disse Tanker. Jeg var overordenlig angst i Mørke og tillige for Skud; jeg turde knap være i Nærheden, naar et Gevær skulde afskydes. Frygten for Skud har længe generet mig, selv som Kadet havde jeg aldeles ingen overdreven Lyst til selv at affyre Geværer og Pistoler.

1804—1806

Fra Aaret 1804 kan jeg først skille Begivenhederne fra hinanden. Jeg løb som oftest omkring i røde Klæder, nemlig i min fattige Faders kasserede Paaklædning og bestilte aldeles intet, da Skolegang aldeles ikke var mulig i den Ørk, vi boede i. Mod Vinteren 1803, omtrent i November, var min Fader rejst til Danmark for om mulig at erholde et civilt Embede, da hans mange Børn ej tillod ham at kunne ernære, klæde og opdrage dem med sine ringe Indkomster. Han kom omtrent i Maj Maaned 1804 tilbage, destoværre med saare faa Forhaabninger og uden noget Resultat. Vi Børn saa ham langt borte fra komme ridende stille og forknyt, han hilste paa os alle, men forstemte ogsaa

os, der delte hans Smerte. Fra Kjøbenhavns glade og muntre Liv kom han til en af Næringssorger plaget Familie, uden at han var i Stand til at opdage et Middel til at skaffe den en lykkeligere

Jakob Thode Ræders Moder
Catharine Margrethe, f. Lind.

Fremtid. Jeg kan endnu i denne Stund fælde Taarer, naar jeg tænker paa hans Sorg og hans Smerte.

Imidlertid gik et Par Døgn, og han blev igjen gladere imellem sine Børn. Hans Bagage kom ogsaa, og af sine Kofferter udpakkede han smaa Foræringer til os alle, saasom Bøger, Legetøj, Skrive- og Tegnemidler, Klædningsstykker osv. Herved blev vi alle glade stemte, og han ogsaa. Kostbare Ting var det ej, for os var de det, thi

vi havde ej endnu lært Verdens Daarskab og Tant. Vi havde en ualmindelig Respect for Fader, uden at han nogensinde tiltalte os haardt. I hans Nærværelse tillod ingen sig den mindste Uartighed eller Uorden. Naar en af os skreg eller var uartig, og han stampede lidt i Gulvet eller slog med sin Linial paa sit Chatoulle, var alting dødsstille. Men denne Respect havde ogsaa Indflydelse paa vor Glæde, thi Respecten gik ofte over til Frygt, saa at vi sjelden vare ret muntre og lystige i hans Nærværelse. Dette var maaske den sande Aarsag til vor Stilhed efter hans Hjemkomst fra Kjøbenhavn, inden vi havde vænnet os til hans Nærværelse igjen, men vort Legetøj og smaa Presenter vare maaske hertil os meget beforderlige[1]).

Faders Stilling og Humeur blev i denne Sommer noget forbedret derved, at han i April 1804 blev udnævnt til Major i samme Regiment — 2det throndhjemske — hvori han stod. Anciennetet havde han alt faaet 20. Marts 1801. Dog havde denne Befordring til Følge, at han nu skulde rykke op fra Romsdalen og ligge i Garnison i Throndhjem, hvor Regimentets Stab laae. Da Udnævnelsen kom sildig paa Aaret, var der ikke Tale om at foretage en saadan Flytning om Vinteren. Aaret gik derfor bort uden videre Forandring, hvilket var saa meget behageligere, som den stakkels Faders Finanser ej

---

[1]) I Følge Munthe maa Ræder, der dog havde en civil Befordring i Vente, have erfaret sit Avancement i Kbhvn., thi da Major Chr. Carl Myhlenphort døde 24 Marts 1804 og Regimentschefen, Generalmajor Grev Schmettow indstiller Ræder til Major og Kommandør for trondhjemske Regiments 2. Bataillon, skriver han dette den 14. April til sin Hustru og melder sin Hjemkomst i Maj.

tillod ham at bestride Udgifterne, som hermed var forbundne. Enkekasse, Bestalling etc. trykkede ham nok alligevel. Foraaret 1805 gik Flytningen for sig.

Auction blev holdt over de overflødigste og ved Transport mest besværlige Sager, ligesom ogsaa en Auction var holdt Aaret i Forvejen, da Reisen alt engang var bestemt, men med Tilladelse blev opsat. Alle de ikke solgte Effecter, samt den hele Familie blev derpaa indskibet i en stor, men aaben Baad, og en 3—4 Mand lejet for at føre os alle tilsøes til Throndhjem, omtrent en 30—35 Mil norsk.

Jeg mindes vel den smukke deilige Foraarsmorgen, vi forlode Romsdalen. Vinteren var længe forbi, Træerne grønne, Solen varm. Det maa følgelig have været sidst i Mai eller først i Juni. Jeg mindes den store Baad, som laa tilankers noget fra Landet. Midten af Baaden fyldtes med Meubler og Effecter, bag i Baaden var Familien, fortil Tjenestefolkene og Søfolkene. Det var ret en patriarkalsk Flytning, dog fulgte kun en Tjenestepige, *Synneve*, med os til Trondhjem. Den berammede Dag til Afreise nærmede sig, vi Børn sprang muntre og glade omkring som altid, uden at have Sorger. Naboer og Egnens Beboere kom i den sidste Tid i Flokketal for at tale med Fader og sige ham Levvel. Han havde i næsten tyve Aar fra 1786 til 1805 været deres redelige Raadgiver og Ven, Læge, Advokat, Skriver, etc. etc. alt uden ringeste Erstatning eller Present, som ingenlunde blev modtaget, ej engang af Spisevarer, hvilket ellers er saa almindeligt. De Besøgendes Antal tiltog alt som Afreisens Dag

nærmede sig. Der var mange Sager at afgjøre, Forbindelser at ophæve etc. En saa lang Reise dengang med de værende Befordringsmidler og Omstændigheder blev anset som for evig, Adskillelsen var paa Livstid, derfor dobbelt alvorlig og sørgelig. En Aften kom en aldrende Bonde og spurgte efter mig. Det var i Skumringen, og jeg legede udenfor, medens der var Fremmede inde. Da jeg kom, sagde han sit Navn, og at han havde været Fadder til mig og gav mig derpaa 1 Rigsdaler-Seddel, som jeg bragte Moder. Saa gik Bonden, og jeg har aldrig seet ham siden. Førend vi forlod Romsdalen, bleve Fader, Moder og Sødskende indbudne hos de fattige Bønder paa Næs til Afskedsgjæstebud, hvor der blev tracteret stærkt, især med Rømmegrød, en Spise som tillaves af Fløde. Allevegne bleve vi modtagne med den største Gjæstfrihed og viist alt tænkeligt Venskab.

Fader sad bestandig og skrev og talte med en Masse Mennesker, som i stedse større Antal kom til vor Gaard, som han havde solgt som den stod — for 60 Rdlr. til en Farver fra Molde. Afreisen blev derfor om Morgenen længe udsat, hele Egnens Beboere vare paa Benene og omringede os, der var flere hundrede Mennesker, som med taarefulde Øjne sagde os Levvel og fulgte os ned til Søeboderne, hvorfra vi gik ombord i vor Baad, som var lejet til den lange Reise for 1 Rdlr. Ankeret lettedes og Aarerne kom i Bevægelse, Vandet var ganske blankt, der var ej Spor af Vind. Vi roede langs Kysten, og den hele Folkemængde

fulgte med paa Højderne langs denne, indtil vi havde naaet „Skothammeren“ og de ej længere kunde følge med og altsaa maatte vende om. Paa den hele Vei blev vi hilset fra Land med Hurra-Raab og Skud.

Reisen gik langsomt fremad. Vi kunde see Molde By uden dog at lande der. Hver Aften landede vi paa et eller andet beboet Sted og tilbragte Natten der. Jeg ved ej om disse Qvarterer vare bestilte forud eller ej, men mig forekom de meget gode, vi havde alle Senge, fik godt og rigeligt at spise osv. Touren varede sikkerligen 10 à 12 Dage, thi vi havde mange Natteqvarterer underveis. Det er mig umuligt nøjagtigen at beskrive den Vei vi toge, da Kysten var fuld af Øer, inden for hvilke vi med vor aabne Baad søgte at bane os Veien, beskyttet mod det store, aabne Havs mægtige Bølger og Paavirkninger, „indenskjærs“, som man kalder det, d. e. indenfor Øerne og Klipperne. Paa mange Steder er dog dette umuligt, og her havde man ogsaa stærk Blæst og Søegang, hvilket var besværligt nok med de mange smaa Børn i den aabne Baad. Engang havde vi meget haardt Veir og havde nær sejlet paa en anden Baad, som var foran os; Fader sad altid selv ved Roret, nær var vi alle gangne i Afgrunden, Redning var her paa det aabne Hav i rygende Storm ej at tænke paa.

Fra Iisfjorden, hvorved Næs ligger ikke langt fra den udgaaende Odde, gik Reisen langs Romsdalsfjorden og ind i Langfjorden med høie Fjelde paa begge Bredder, hvor der kun sjeldent findes men-

neskelige Boliger, knap et Landingssted, da Bjergene gaae bratte lige ned til Havfladen og fortsættes ned under Havet, der er utrolig dybt lige ved Land. Vi sejlede lige til Enden af Langfjorden, og her blev Baaden og alle Effecter kjørt over den $^3/_4$ norske Miil brede Landtunge, Ejd kaldet, indtil Tingvoldfjorden, hvor Baaden igen blev sat i Vandet og Effecterne indskibede i den. Vi Børn gik denne Vej, kun Moder havde „Kjærre“, og af og til kjørte en af os med hende, naar vi blev trætte. Ved denne Transport undgik vi at omsejle den store Halvø, hvorpaa Molde By ligger, og hvor vi vilde have været udsatte for det aabne Hav.

Jeg mindes godt, da vi landede paa Toldboden i Throndhjem. Fader førte min Moder ved Armen opad den høje Trætrappe og igjennem Byen til den Gaard, som var bestemt til vort Qvarter, og som laae ikke langt fra Frue Kirke lige overfor Conditoren. Den af min Fader iboede Gaard var som alle Gaarde dengang i Trondhjem af Træ og rødmalet. Vi beboede alene hele Gaarden, som var temmelig stor og rummelig og tilhørte en Skomager, som ej boede i Gaarden.

Lige over for os var dengang boende en Doctor *Frimann*[1]), som havde en Brodersøn, der var noget ældre end os yngste Brødre, men dog senere blev vor bedste Legekammerat. Længere tilvenstre boede en Kjøbmand *Gadebusch*[2]), derpaa den rige *Thonning*, derpaa *Bayers*, som alle vare rige Kjøbmænd

---

1) Dr. med. Johan Cold Friman (1751—1826). 1772 Stadsfysikus i Trondhjem.
2) Købmand Ditlev Gadebusch (1780—1817) der var født i Flensborg.

og anseete Folk. Disse Folk havde alle brillante Huse, Landsteder, Equipager, Tjenerskab og hvad mere, der hører til den store Verden, og hvorpaa vi saae med store Øjne. Det var de første Herskabshuse, jeg fik Leilighed til at betragte. Senere i Livet fandt jeg, at disse Herskaber for det meste vare uvidende og raa Mennesker, som ved lykkelige Omstændigheder vare blevne rige og saaledes kom til at spille en Rolle i en forresten ikke ubetydelig Provindsialby.

Throndhjem var dengang jeg lærte den at kende, 1806, en meget formuende, ja rig By med omtrent 8 à 10,000 Indbyggere. Den lange Fred, den nordamerikanske og franske Frihedskrig havde givet Kjøbmændene utrolig Fortjeneste, og der gaves maaske i denne By en 30—40 Kjøbmænd, som ansaas for at eje 100,000 Rdlr. og derover, de vigtigste derimellem vare *Meincke*, *Lork*, *Beyer*, *Knudtzon*, *Hoë*, *Thonning* o. fl., hvis Navne ere gaaede mig af glemme, ligesom de fleste ikke mere existere, og baade Navnene og Formuerne ere forsvundne. Foruden disse nye Kjøbmænd gaves der ogsaa tvende rige Officerer, som ved deres Navne og Levemaade, Opdragelse og Stilling, Rigdom og Elegants aldeles dominerede over den øvrige Menneskemasse, nemlig Generalerne *v. Krogh*[1]) og Grev *v. Schmettow*[2]). Begge boede i palaisagtige

[1]) General Georg Frederik Krogh (1732—1818), kommanderende General nordenfjelds fra 1772 til 1814.

[2]) General Carl Jacob Valdemar Rigsgreve Schmettau (1744—1821) blev 1789 Chef for 2. trondhjemske Regiment og 1814 komm. General nordenfjelds, men fik strax efter Rigernes Forening sin Afsked 1815, da han havde gjort sig forhadt af Svenskerne. Med sin Hustru Stinchen Anna Cathrine Møllmann fik han en Gaard i Trondhjem og store Ejendomme i Egnen.

Bygninger, rigtignok af Træ, og gjorde store Huse. Desuden gaves der en riig Stiftamtmand *Angell*[1]) og flere andre rige Private, saa at Throndhjem havde dengang Synet af et Paradis, Fester afløste Fester Aaret rundt, om Vinteren i Byen og om Sommeren paa Landstederne udenfor Byen. Der var maaske 40—50 Familier i denne lille By, som holdt Eqvipager, saa at disse bestandig rullede gjennem Gaderne.

Fjorden og Elven var bedækkede med Skibe. Fra Toldboden og til Bybroen laae de i mange Rader ved Siden af hinanden, der var knapt aabent Vand i Midten. Sang og Arbeide hørtes Nat og Dag i Havnen, Skibe lossede og ladede uafbrudt.

Mine Forældres Hus var naturligvis ikke af en saadan Beskaffenhed. Fader med en ringe fast Gage kunde knapt føde sine mange Børn, langt mindre opdrage dem som de burde, eller gjøre noget, hvad man kalder Huus. Alting hos os var oeconomisk i høieste Grad, dog lede vi ingen Nød, men kunde ej heller deltage i de offentlige Glæder, som tilbøde sig. Dog deltoge mine Forældre og ældste Søstre i mange af de private Selskaber, Baller o. dsl. Fader, som en fiin og dannet Mand, kom allevegne og var godt anseet hos alle. Jeg troer derfor, at han levede ret lykkeligt og fornøjet i Throndhjem. Han var Medlem af det dramatiske Selskab, og jeg har seet ham tilligemed min ældste Søstre *Marie* spille Comedie der. Kort,

---

[1]) Erik Must Angell (1744—1815), Stiftamtmand i Trondhjem Stift fra 1804 til 1810.

Fader vidste at leve, endskjøndt han ej kunde ofre Penge paa sine Fornøjelser. Vi Børn vare ej forvænte, og fandt os let i vor Stilling, enhver Bagatel var os Glæde nok.

Imidlertid drev vi tre Drenge, *Philip*, jeg og *Severin* omkring uden at lære noget eller at gaae i Skole, endskjøndt vi vare respektive 11, 8 og 6 Aar gamle. Fader havde ej Raad at holde os i Skole, og da hans Ophold ej var af lang Stadighed, og vi tilmed vare bestemte til at være Cadetter i Kjøbenhavn, indskrænkede vor hele Lærdom sig til det, Fader og Moder lærte os. Vi kom dog alligevel i Berørelse med flere andre Drenge, saasom Sønner af Pastor *Wille*[1]) *Frimann*, *Tønder*, *Bruun* osv. Navnene paa disse mine tidlige Venner ere mig desværre nu (1841) gaaede af Minde. Mine Søstre *Marie* og *Bernhoft* vare allerede voxne. *Anna*[2]) var dengang i Christianssand i Huset hos en Kjøbmand *Kaasbøll,* hvor hun ogsaa senere, jeg troer 1807, blev gift med en Skibscapitajn *Kordtzen*, som tillige var Kjøbmand, som det var Skik og Brug her. Alle Søstrene havde et tækkeligt Udvortes, nogle af dem vare endog smukke. Det kunde derfor ej mangle dem paa Tilbedere i Throndhjem, hvor der jo med den megen Velstand og Erhverv maatte findes mange giftefærdige unge Herrer.

---

1) Hans Jacob Wille (1706—1808) blev 1788 Sognepræst til Grytten og 1792 til Frue Kirke i Trondhjem, 1798 Stiftsprovst. Han var gift med Anne Dorothea Walter (1763—1822).

2) Anna Christine Ræder (1784—1820) der skal have været meget smuk, blev 1807 gift med Købmand, Skibsfører Kortzen, død i Kbhvn. 1812, og senere med Købmand Ole Dahl i Molde, der druknede 1817.

Søster *Marie* blev derfor ogsaa forlovet med en Søn af vor nye Gjenboe, *Gabriel Gadebusch*[1]) og *Anna Margaretha*, endskjøndt kun 13 Aar gammel, havde allerede en Tilbeder i en ung Mand *Reinert Ulfers*[2]), som senere blev Officier, og hvem hun ogsaa giftede 1814. Jeg mindes ogsaa mange andre unge Mænd, som gjorde Cour til disse mine i Sandhed smukke Søstre. De svævede meget omkring paa Baller og i Selskaber og vare meget yndede af Unge som af Gamle.

De højere Familiers Børn vare dengang meget udsatte for Overfald og Voldsomheder af Gadedrengene i Byen, Haandværksdrenge osv. Saasnart det var mørkt, kunde man ej lade sig see paa Gaden uden Ledsagelse af en voxen Person, uden at blive omgivet af en Sværm Drenge og afpryglet. Det var en sand Sammensværgelse imod os, dog var vel Hadet og Forfølgelsen reciproque. Vi drev iøvrigt ørkesløse omkring paa Land og Søe, ofte ved Søeboderne eller roede om paa Elven eller i Fjorden, vankede om paa Bakkerne, var til Boldtspil paa Kirkegaarden, bivaanede Sangen i Kirkerne, hvor vi besteg Taarnene, især naar der ringedes med Klokkerne, en Lyd, som jeg ej uden største Umage kunde udholde, og som foraarsagede mig usigelig megen Angst. Throndhjems Domkirke

---

[1]) Catharine Marie Ræder (1786—1866) blev forlovet med Gabriel Gadebusch, Søn af Købmand Ditlev Gadebusch i Trondhjem, men Forlovelsen blev hævet, og hun blev gift med Overtoldbetjent Jens Herman Scheel i Brevik (1783—1856).

[2]) Anna Margrethe Ræder (1792—1834) gift 1814 med Reinert Ulfers, der 1813 blev Sekondlieutenant i 3. nordenfjeldske Skiløberkorps, og forblev i Norge 1814, hvor han døde 1834 som Kaptajn.

foraarsagede mig ogsaa megen Angst formedelst de mange Historier, man hørte om den, dens Opkomst, Brand, Spøgerier, underjordiske Gange, hvoraf saagar een skulde gaae til Munkholm Fæstning i Throndhjems-Fjorden, $^1/_4$ Miil fra Land. Fæstningsværkerne morede mig usigeligt, lige som alt Militair. Throndhjem er rig paa gamle Mindesmærker fra en krigersk Fortid, saasom Kongsgaarden, hvor der var Arsenal og Artilleridepot. Med min Fader vandrede jeg allerførst disse Steder, hvor ingen Civil kunde gaae eller nærme sig Arsenalet, Gaardspladsen eller bestige Fæstningsværkerne. Derfor var Værkerne mod Landsiden ved „Skandseporten“ og detacherede Steder: „Christianssteen“ og „Møllenberg“ paa de mægtige Højder, hinsides Byelven, mig næsten hellige. Skildvagterne vare ogsaa meget paapassende og tillod ingen Dødelige uden Militaire i Uniform at bestige Værkerne. Senere i Livet har jeg fundet Skildvagter meget mindre paapassende og strenge.

I Throndhjem gensaa vi Familien *Tønder* fra Romsdalen; nogle af deres Sønner bleve Officierer, en Søn paa min Alder døde som Kadet 1812 i Kjøbenhavn, da jeg var der.

Hvor stille vi end levede, maatte det dog for min arme Fader være vanskeligt at ernære en saa stor Familie. Paa Landet var en Slags Erhverv dog mulig ved Jagt, Fiskeri, Agerdyrkning, Skovhugst osv., i en Kjøbstad maatte alt kjøbes med Pengene i Haanden. Og dette maatte vel være Aarsagen til, at min Fader atter søgte at komme

paa Landet og saaledes fik Ørkedalens Compagni. Men ingensinde, hverken her eller i Romsdalen, erholdt han den til Compagniet hørende Chefsgaard. Den fattige, men i yderste Grad uinteresserede Mand overlod sligt Emolument til den, som bad ham derom, og der var altid andre Officierer, som vidste at erholde det. Jeg mindes meget godt, at han engang kom hjem fra en Ridetur med sin Regimentschef, Grev v. *Schmettow*, og fortalte Moder, at denne havde anmodet ham om at overlade Chefsgaarden til en anden, yngre Officier, og den redelige og ædle Mand leed hellere selv Nød end saae andre lide. Han kunde aldrig afslaae nogen Bøn. Den stakkels Moder taug stille, men græd i Ensomhed derover, thi hun kunde ikke fatte eller billige en saadan Godgjørenhed, som vel ogsaa ofte blev misbrugt.

Flytningen fra Throndhjem var imidlertid besluttet. Fader havde selv været i Ørkedalen og kom fornøjet tilbage, han havde fundet en anstændig Bolig og lært venlige og deltagende Mennesker at kjende osv. Alt dette fortalte han os og vor bedrøvede Moder, vi skulde nu igjen faae Baade, Køer, Høns, Mark og Eng og alt, hvad man i Norge kan have paa Landet, og vi Drenge glædede os. Moder glædede sig ogsaa, thi hun vilde nu faae et sorgløsere Liv og kunde leve i landlig Huslighed for sine Børn og haabede at finde et mindre sorgfuldt Udkomme.

Vi flyttede omtrent midt i Sommeren 1806 til Ørkedalen, efter omtrent et Aars Ophold i Thrond-

hjem. Rejsen skete atter paa en stor aaben Baad 4 Miil, og vi tilbragte saavidt jeg husker en Nat undervejs. Vi landede ved Middag paa Ørkedalsøen, en Landsbye og Fiskerbye ved Udløbet af Ørkedalselven i Throndhjemsfjorden. Vor Bolig var bestemt at være paa Gaarden Neer- eller Nærvigen, 10 Minutters Vej fra Ørkedalsøen. Fader førte Moder ved Armen igjennem Fiskerbyen, hvor Beboerne stode udenfor deres Huse og betragtede os. Veiret var saare smukt, og vi vandrede langsomt over den lille Slette, som adskiller Byen fra Nærvigen. I Byens allersidste Huus stod en smuk rask Gut, der senere blev min gode Ven, *Ammund Reithaugen*, af samme Alder som jeg. Da jeg kom forbi ham, udbrød han: „Hau!“ Jeg antog dette Udraab som en Fornærmelse og en Udfordring og gik derfor hen til ham — idet det øvrige Tog bevægede sig videre fremad mod Nærvigen — og tiltalte ham med følgende Ord: „Hvorledes tør Du sige Hau til mig, troer Du jeg er bange for Dig eller jeg taaler slig Uforskammethed? Dersom Du engang har følt mine Næver, vil Du ikke mere vove at tale til mig som Du har gjort!“ Efter denne Explication gik jeg videre. Drengen taug ganske stille. Mine Forældre stod og biede paa mig. Jeg var dengang nylig fyldt 8 Aar.

Paa Gaarden traf vi Værten, en Bonde ved Navn *Ole Nærvigen.* Han og hans Familie beboede en Del af Gaarden, mine Forældre den egentlige Hovedbygning, som havde et ganske herskabeligt Udvortes, Værelserne vare tapetserede

med Papir, men det hele maa dog have været noget tarveligt indrettet, dog kjendte jeg den Gang intet bedre, følgeligen var jeg snart tilfreds. Forældrene vare det vel derimod mindre, og de mange Forhaabninger bleve vel ej heller her realiserede. For os Drenge var Livet langt morsommere end i Throndhjem, vi fangede Fisk i Snøre, Sild paa Garn, Kramsfugle i Snarer, gravede i Haven, plantede, saaede, og Fader eller andre Drenge lærte os, hvad vi ikke vidste. Vi løb paa Skier eller gled paa Kjælke ned fra de høje Bakker og paa Skøjter paa de tilfrosne Vande, vi hentede Brænde i Skoven paa vore Slæder etc. etc. Vi kjendte ingen Sorger og ingen Nød, og jeg vilde ej ombytte min simple Dragt med den mest brogede Uniform eller kostbareste Klædning.

Men med min Lærdom gik det ej stort bedre end i Throndhjem. Fader syntes ej heller at have Interesse for vor Undervisning. Fader var for meget Verdensmand, var maaske ogsaa for nedbøiet af Sorger, reiste ogsaa meget omkring i Tjenestesager eller i Besøg, saa at han undgik de daglige Sorger saa meget som muligt. Den stakkels Moder maatte derfor ene bære denne Møje, og regjere os vilde, gale Drenge, hvilket maatte være slemt nok.

Aaret 1806 gik da til Ende. Vi vare alle friske og sunde. Vi havde i denne venlige Dal gjort nye Bekjendtskaber, hvoriblandt især Justitsraad *Angel*[1])

---

1) Hans Angell, (1749—1822) Justitsraad, gift 1799 med Karen Randine Krabbe (1754—1827) Søster til Major Ole Krabbe.

og hans Svigersøn, en Major *v. Krabbe* paa Gjølmø[1]) Capitain *Bull*[2]) paa Hoff, trende Brødre Capitainer *Knopff*[3]), Provst *Coldevin*[4]), Pastor *Garmann*[5]) osv. foruden vakkre og velhavende Bønderfolk. Vi levede saaledes ganske selskabeligt, og Faders Kaar syntes ogsaa at være bedre end forhen. Vi besøgte Slægtninge og Venner, saaledes stundom Pastor *Coldevin*, der havde en net og venlig Kone, Major Krabbe, hvis Søn var i Alder med mig, Major *Brünnich*[6]) der var gift med Faders Søster og havde flere Sønner i Alder med *Philip* og mig; de boede nærmere ved Throndhjem paa Elygaard i Børse Sogn. Men *Coldevins* var min kjæreste Familie, og *Krabbes*, skjøndt Sønnen var en daarlig, forkjælet Dreng, der senere blev Præst.

Jeg veed ikke om det var i 1806 eller 1807, at Fader efter Landets Skik havde været i Skoven med en Øxe, og hugget sig et forfærdeligt Saar i Benet. Det var netop Aftenen førend han skulde foretage en Tjeneste-Reise. Jeg mindes den arme Mand komme hinkende hjem, og at Blodet løb ham ud af Støvlen, dog lød ingen Klage fra hans Læbe. Han forbandt selv sit Saar, som var meget dybt og slemt, og reiste næste Morgen til sin tjenst-

---

1) Major senere Oberst Ole Krabbe (1758—1826) gift 1797 med Dorthea Marie Angell.

2) Kaptajn Anders Bull (1736—1807) gift 1773 med Major Ole Krabbes Søster, Karen Krabbe (1751—1857!).

3) En af disse var Kaptajn Albrecht Christopher Knopff, død som Major 1836.

4) Just Wiide Coldevin (1759—1829) Provst og Sognepræst til Ørkedalen, gift med Caroline Anne Margrethe Musæus.

5) Johan Garman var residerende Kapellan i Ørkedalen, og blev 1814 Sognepræst til Bynæsset ved Trondhjem, død 1815.

6) Major Peter Christian Brüenech, død 1828, 80 Aar gl. gift med Anne Cathrine Ræder, død 1843, 84 Aar gl.

lige Inspection paa en daarlig Kærre med Benet forbundet paa en lille Hovedpude. Han var tre Uger borte, og ved Hjemkomsten var Benet endnu ikke cureret.

1807

Vinteren gik rask og muntert paa norsk Viis; vi dansede flere Gange, f. Ex. hos *Angells, Krabbes, Coldevins;* Fader hjalp mig som tro Ven, traadte stundom ogsaa ind i mit Sted for at trøste min Dame, som maatte dandse med mig. Han var den venlige, galante Mand, han yndede alle Mennesker, og disse ogsaa ham og følgelig ogsaa hans Familie. Søster *Marie* var forlovet med *Gabriel Gadebusch*, et Parti, som ej lod til at føre til Lykke, da flere Efterretninger meddelte, at han var drikfældig, men han kom dog til Ørkedalen for at besøge sin Kæreste, og foruden ham mange andre unge Mennesker fra Throndhjem eller andre Steder. Søster *Bernhoft*[1]) var i Huset hos Pastor *Heide,* der var forflyttet til Alstahoug i Levanger Skogn, hvor hun blev forlovet med Premierlieutenant *Frederich Hartwig v. Heidmann.*

Søster *Anna Christine* blev dette Aar gift i Christianssund med Skibscapitain *Kortzen;* men samme Aar maatte den stakkels Mand sejle med sit Skib til Barcellona i Spanien, hvor han senere formedelst Krigen blev indespærret, og

[1]) Ane Cathrine Bernhoft Ræder født 31. Juli 1788, blev 1810 gift med Premierlieutenant i Dragonerne Frederik Hartvig Johan Heidmann, der døde som Amtmand i Hedemarkens Amt paa sin Gaard Kjonerud i Stange 1850, 73 Aar gammel. Hun døde i Hamar 1858.

min Søster fik ham aldrig mere at see. Efter flere Aars Ophold i Barcellona slæbte han sig 1812 tilbage til Kjøbenhavn, hvor han ankom saa syg og lidende, at han ej kunde komme længere, da Lungerne vare angrebne, og han laa her syg i Nyhavn, hvor jeg og *Ditløv* besøgte ham oftere. Han slumrede hen i Døden i Foraaret 1812, og vi fulgte ham til hans stille Grav paa Assistents-kirkegaarden. At det var en venlig og godmodig Mand er alt, hvad jeg kan melde om ham. Min ældste Søster var saaledes tillige Enke, og vistnok havde det været bedre, om hun aldrig var bleven gift paa den Maade.

Min Broder *Philip* blev kaldt som Cadet til det danske Landcadet-Academie og forlod Forældrenes Huus om Foraaret. Ved den i August Maaned s. A. udbrydende Krig imellem Danmark og England blev min Fader beordret til Tjeneste i Throndhjem Fæstning og forlod sin Kone og sine Børn og kom aldrig mere hjem til dem, uden enkelte Dage som permitteret.

Jeg blev nu saa at sige Moders Støtte og Forsørger som ældste Søn hjemme. Jeg kunde som ni Aars Dreng fiske saa meget, Familien brugte, jeg hentede Brænde, kunde gaa Ærinder, kort sagt hjælpe den stakkels Moder paa alle Maader, og tør nok sige om mig selv, at jeg var hende en tro, hengiven redelig Søn, der ikke tænkte og drømte andet end at gjøre hende Glæde og Nytte.

Fader var endnu en rask Mand og 56 Aar gammel. Hans Kinder glødede, naar han tænkte paa

Krig. Han var Major og Chef for Grenadeerbataillonen af 2det throndhjemske Regiment, en smuk Bataillon, hvis Mandskab hængte ved ham med Agtelse og Kjærlighed, som han ogsaa nød som faa indtil sin Død. Aaret 1807 var saaledes for os et traurigt Aar, jeg erindrer saare godt, da Efterretningen ankom til Ørkedalen om Kjøbenhavns Overgivelse til Englænderne og Flaadens Tab. Det var en almindelig Sorg. Kort efter denne Efterretning kom en ung theologisk Candidat til Ørkedalen, *Augustinus Gaarder* var hans Navn, og han var en Søn af en Oberstinde *Gaarder*, som boede der.[1]) Denne unge Mand havde under Kjøbenhavns Beleiring gjort Tjeneste i Studenter-Corpset, der havde mistet flere unge Mænd ved den fjendtlige Ild. Han var den første, som fra Danmark var opkommen i vor Egn siden Kjøbenhavns Bombardement og Overgivelse, og han kunde derfor fortælle mange interessante Ting og maatte følgelig vække megen Opmærksomhed. Vi spurgte ham strax om *Philip*, som endnu ikke havde ladet høre fra sig, men han kjendte ham naturligvis ikke og vidste kun lidet om Cadetterne at fortælle, hvilket foruroligede min Moder meget, eftersom hun havde gjort Regning paa at erfare omstændeligt om ham. *Gaarder* kom meget i vort Huus, og vi igjen hos hans Moder, som boede tæt ved os. Han blev nu min Lærer og tro Ven og ledede mig godt fremad, skjøndt han ej kunde

[1]) Augustinus Meldal Gaarder (1784—1848) død som Provst og Sognepræst til Ørlandet. Han var en Søn af afd. Oberst Ole Gaarder og Else Sophie Meldal, der døde 1821, 75 Aar gammel.

og vilde opofre sig ganske for mig, da han slet ikke vilde modtage Betaling. Jeg gik til ham om Morgenen tidlig og blev hos ham om Formiddagen, men istedetfor at læse ginge vi ofte i Skov og Mark, toge ud at fiske osv. Dog lærte jeg ikke saa lidet hos ham; han var en brav, godmodig og redelig Mand imod mig, som jeg stedse mindes med Taknemlighed, især da jeg jo var meget forladt, da min Fader ej mere var iblandt os.

Min bedste Legekammerat i Ørkedalen var *Ammund Reithaugen,* med hvem jeg strax ved Landingen havde en *rencontre.* Faderen var Ejer af en stor Baad, hvormed han sejlede til Throndhjem med Brænde og hentede Stykgods tilbage, hvorved hans ældre Sønner, *Ole* og *Anders*, vare ham behjælpelig. De vare mig meget kjære, og jeg tog hyppigen med dem paa Fiskeri, laante deres Baad og gjemte mine Fiskeredskaber i deres „Nøst“ (d. er Skuur ved Stranden). Ofte kom de ogsaa til os, dog meest *Ammund*, og de gjorde os ogsaa stundom Presenter med Fisk og Hav-Produkter, vi dem med engelske Fiskekroge eller andre Gjenstande.

Foruden Fiskeri var Gravning i Haven min Beskjæftigelse. Jeg og *Philip* havde anlagt en Have ved den sydlige Ende af vort iboede Huus, Arbejdet var besværligt, da Jorden var fuld af Steen. Imidlertid fik vi dog nogle Bede i Stand, næste Aar blev den udvidet og lidt efter lidt indhegnet med Brædder. Det var en Glæde saaledes at kunne rydde mere og mere af denne Mark, hvor tilsidst alle Slags Kjøkkenurter voxede frodigt

og godt. Senere i Livet har jeg fundet denne Have saa godt i Flor som den kan være i disse nordiske Egne. Om Sommeren var det en Glæde at besøge „Sæteren“, som her var tæt ved Gaarden. Det er altid en stor Fornøjelse at besøge en Sæter. Foruden de romantiske Egne, det idylliske Liv og det gode Tractement af Mælk, Flødegrød osv., var her et Kjærlighedens Hjem. Unge Karle besøgte dem ved Dag og Nat, Pigerne vare ej saa grusomme at nægte dem Natteqvarteer; Dagens Længde, Egnens Beskaffenhed, den sunde Luft og Næring, Lediggangen osv. er i højeste Grad poetisk og interessant. Men da Sæteren ofte ere udsat for Angreb af Bjørne og Ulve — vel ogsaa af Vagabonder, vare Pigerne, som alene udgjøre Besætningen af en Sæter, ogsaa særdeles taknemlige ved at have en tro og hengiven Ven til Forsvar og Trøst. At plukke vildt voxende Bær er en anden Glæde, Hindbær, Jordbær og især Multebær, som voxe paa lave Buske i Moserne oppe paa de højeste Fjældrygge. Naar man var heldig, kunde man let samle en Spand fuld, da Jorden kunde være ganske rød af dem, og vare de ej ganske modne, laae man dem blot nogle Dage i friskt Hø, som forunderligt nok i kort Tid gjorde dem ganske modne. En anden vild Bærart bærer Navn af „Hæggebær“, voxer paa høje Træer, der ogsaa findes i Danmark, men ej spises her. I Norge derimod strøede vi Børn Salt og Sukker paa dem og spiste dem med stor Graadighed, endskjøndt de snerpede Munden sammen og efterlod

en forfærdelig Hikke og Ækelhed. Jeg troer ej, at de nu vilde smage mig mere.

Krigen med England, der udbrød i Efteraaret 1807, foranledigede ogsaa Krig med vore Naboer Svenskerne. Alt vaabenført Mandskab maatte til Throndhjem, hvor man gjorde, hvad muligt var, forat modtage et Angreb fra Sverrig eller England.[1]) Hjælpemidlerne vare kun ringe. Naar alt vaabenført Mandskab trækkes til den eneste Fæstning i Landet, hvem skal saa forsvare Landet og Dalene? Man var derfor ej uden Ængstelse, og jeg troer, at selv det mindste Commando Fjender vilde have været i Stand til uden ringeste Fare at have trængt frem tæt under Throndhjems Canoner. Landets Forsvar maa have været meget forsømt, naar man vil slutte fra Danmarks Forsvarsvæsen. Dog det er Landets svageste Side. *Frederik den Sjette* havde intet Begreb om Krigsvæsenet og militaire Kundskaber, derfor yndede han ej denne Stand, som ved alle Lejligheder blev tilsidesat og mishandlet imod de andre Stænder. For at maneuvrere og lege holdt han en Armee, altsaa for at more sig. Den slette Udrustning, slette Betaling osv. viser tilfulde, at han hverken agtede eller elskede denne Stand, og derfor maa det ej forundre os over denne Stands almindelige Forfald og det lidet hæderlige Resultat ved hvilketsomhelst krigerisk Foretagende under denne Konge.[2])

---

1) Se Munthe, Oberstl. Joh. Geo. Ræder, Side 48.

2) Forf. turde vel være den, der herhjemme har gjort det mest indtrængende Studium af Frederik VIs Krigsbestyrelse, dog er det vel et uretfærdigt Udtryk, han bruger, naar han siger, at Frederik VI ikke „yndede" den militære Stand, tvertimod, — men rigtigt, at Kongens indskrænkede Evner og Kundskaber var Grunden til hans højst ulykkelige Bestyrelse af Hæren.

Min Fader blev beordret til Besætning af Throndhjem med sin Grenadeerbataillon, en Tjeneste som glædede ham, deels fordi han derved blev draget ud af sit lidet active Liv og Levned og havde Udsigt til at erhverve sig Ære og Berømmelse, deels ogsaa fordi han derved erholdt pecuniaire Fordele, nemlig Feltgage. Kjøbenhavns Overgivelse, Brand og Flaadens Tab beskjæftigede os bestandigen, især Moder som en født Kjøbenhavnerinde.

1808

Vinteren 1807—8 gik ganske godt og i det Hele muntert, som alle de paafølgende Krigsaar[1]).

Imod Foraaret forandrede Scenen sig imidlertid meget for os. Fader blev med Regimentet commanderet „søndenfjelds“, som det hedder. Krigserklæringen mod Sverrig havde Grændsens Besættelse til Følge, og 2det throndhjemske Regiment kom til Elverum i det sydlige Norge ved Glommens østlige Side. Da Regimentschefen ej var ved Regimentet, var Fader dets Højstkommanderende, indtil det blev opløst i sine enkelte Batailloner og blev undergivet Oberst v. *Staffeldt* som Brigade-Chef[2]). Denne *Staffeldt* var dengang Chef for

---

1) Munthe meddeler — Side 50 flg. — en Del Breve fra Ræder til Hustruen fra den Tid, han maa opholde sig i Trondhjem, og hvorfra han kun to Gange, fra August 1807 til sin Afmarch i Marts 1808, faar Lejlighed til korte Besøg i sit Hjem.

2) Oberst Bernhard Ditlef v. Staffeldt (1753—1818) havde Kommandoen over den norske Hærs venstre Fløjbrigade fra Elverum til Kongsvinger, hvis Forsvar af Grænsen vakte almindelig Anerkendelse. Han blev s. A. Generalmajor og 1814 Generallieutenant, men han blev et Offer for den militære Forvirring og Usikkerhed, som Prins Christian Frederiks (Christian VIII) Forsøg paa at hævde Norges Selvstændighed førte med sig. Han blev dømt til Døden 1816, men benaadet med Arrest.

norske Jæger-Corps, og blev med sin Brigade bestemt til at commandere Avantgarden for hele den norske Armee under Prinds *Christian August af Schleswig-Holstein-Augustenborg*, commanderende General i Norge[1]). Ogsaa 1. throndhjemske Infanteri-Regiment blev beordret søndenfjelds, og besatte med hele den norske Armee Grændsen og de forskjellige Overgangssteder fra Værdalen over Røros lige ned til Svinesund[2]).

Da vi modtoge Efterretningen om denne Udmarsch, var min Moder utrøstelig. Det gik jo imod Fjenden, og det en gammel irriteret Fjende, som Nordmændene hadede over al Beskrivelse. Det var en Kamp, som vilde og maatte koste mange Offere. Vi Børn var for smaa til at indsee Faren, som svævede over vore Hoveder.

At sige os Levvel i Hjemmet blev ej den stakkels Fader muligt, hvorimod han bad Moder og alle Børnene komme til sig paa Marschen fra Throndhjem. Til den fastsatte Tid og Sted mødte vi da Fader, som kom marcherende med sin kjække og smukke Grenadeer-Bataillon, naar jeg ej fejler den første Marschdag, i Melhuus Præstegaard. Det maa have været tidlig i Marts Maaned, da vi kjørte i Slæde endnu og Sneen allevegne laae meget dyb. Vi fulgte min Fader paa Marchen en 2-3 Dage indtil Støren Præstegaard. Han var

---

1) Prins Christian August (1768—1810), den senere svenske Tronfølger, var fra 1803 kommanderende General i det søndenfjeldske Norge.

2) Major Ræder, der kommanderede Grenadeer-Bataillonen, fik Marschordre d. 5. eller 7. Marts og afmarcherede selv d. 13. Marts. Marschen fra Trondhjem til Elverum udførtes paa 14 Dage, en Marschpræstation, der fremhæves som ret enestaaende.

altid munter og glad, og hvor han kom frem, blev han modtaget med Jubel. I Præstegaarden, hvor han boede, var stort Selskab Middag og Aften, og her samledes ogsaa en stor Del af Officiererne, saavidt Rum havdes. Der blev afsunget festlige Sange, drukket Faders og Moders Skaal osv. og vist os al tænkelig Opmærksomhed. Naar Fader kom til Bataillonen, raabte denne Hurra! og Mandskabet var glad og muntert. Jeg mindes en Aften, jeg stod ved Faders Stol og saae ham spille Kort, stundom tiltalte han mig med et Par Ord, altid kjærligt og venligt. Om Dagen kjørte han selv Moder i Slæde, Bataillonen var marcheret forud. Ved et eller andet Sted blev der spist Frokost, hvor Fader gjorde Honneur, idet han var saare godt forsynet med Victualier, især kolde Stege, som vare blevne sendte ham fra flere Familier i Throndhjem ved Udmarchen. Munterhed herskede vel, men en vis Alvor tillige, og Fader forekom mig at være meget alvorlig. Søster *Maries* Brudgom, *Gabriel Gadebusch,* kjørte Moder og os andre forbi paa Landevejen uden at see os, endskjøndt vi godt kjendte ham; som det senere heed sig, havde han været meget beskjænket, hvilket naturligviis meget forstemte min Søster og os.

Afskeden fra Fader fandt, saavidt jeg mindes, Sted i Størens Præstegaard. Aftenen før var meget sørgelig, vi vare alle i Taarer, og Fader som altid venlig, men alvorlig, meget alvorlig. Den følgende Morgen kjørte han endnu en Strækning Moders Slæde med os bagpaa. Endelig kom vi til et Sted,

hvor en Vej gik af tilvenstre, rimeligvis til Røros, og her blev da gjort Holdt. Fader sagde os alle Levvel, kyssede os alle, steg til Hest og red strax hurtig bort, idet nogle Buske og Vejens Krumning skilte ham fra os. — Paa hiint Sted, som jeg visseligen kunde gjenfinde og som bestandig er mig i klar Erindring, skiltes vi for altid fra den ædleste og braveste Mand og Fader. Vi ahnede ikke dennes Skilsmisses hele Betydning. Ak, jeg fik aldrig mere hans klare og venlige Øjne at see, aldrig hans forsonende og inderlige Tale at høre. Endnu kan jeg græde de bittreste Taarer over denne sjældne Fader. — Sagte vendte vi vore Heste til den modsatte Side og kjørte atter hjem til Ørkedalen. Hvis jeg mindes ret, toge vi samme Vej tilbage og overnattede paa Elygaard hos Faders Svoger, Major *Bruennech,* og kom saaledes over Vigen langs Throndhjems Fjord tilbage til Nærvigen. Der sad vi alle hjælpeløse.

Min arme Moder med de mange uforsørgede Børn havde et stort Ansvar, og hun bad mig hjerteligen at staae hende bie og hjælpe sig i de mange huslige Sorger. Jeg var den Gang 10 Aar gammel og har redelig, det tør jeg sige, opfyldt hendes Bøn.

Det varede ej længe, inden vi havde gode Efterretninger fra Fader. Den første krigerske Efterretning fra hiin Tid er at finde i „Budstikken“ for Aaret 1808, Nr. 1, dateret Hovedqvarteret Moss den 12. April, hvori berettes, at Oberst *Staffeldt* havde med 3 Compagnier trængt den indfaldende

Fjende tilbage ved Pladsen Nyen paa Midtskougen i Soløer. Her havde Fader ogsaa seet Lejlighed til at møde Fjenden og at udmærke sig. Aviserne nævnede hans Navn med Hæder, hvorover Moder naturligviis var glad; hun deelte redelig Mandens Sorger, nu deelte hun ogsaa med samme Ret hans Hæder. Naboerne kom til os og gratulerede os og viste os megen Opmærksomhed.

Det er mig ej muligt mere eller med de for Haanden værende Hjælpemidler med tilbørlig Nøiagtighed at fremsætte hiint Felttog[1]). Vi havde hyppigen Breve fra ham, hvori han meget udførlig fortalte om de mange Affairer, han bestandig var i. Skade, at disse Breve ere tabte.

De vigtigste Affairer vare ved Kjelaasen d. 25. April[2]), hvor Oberst *Gahn* med sit hele Korps, 11 Officierer og 320 Mand blev tagne til Fange; d. 18. Maj ved Stormen paa Fjendens Forskandsninger ved Jaren og Mobæk eller Skandsegaarden tæt ved Lier. Her kommanderede Fader det Hele, men Angrebet mislykkedes efter et betydeligt Tab. Senere forefaldt betydelige Affairer ved Magnor, Lier og flere Steder i Nærheden af Kongsvinger, hvorhen Fader senere blev beordret, stedse mere og mere sydpaa. Han havde boet paa Gaardene Elverum, Kirkenær, Aamot, Bjørneby o. fl., indtil han omsider kom tæt til Kongsvinger, hvor Com-

---

[1]) Der henvises i saa Henseende en Gang for alle til C. O. Munthes omtalte Afhandling: Oberstløitnant Johan Georg Ræder 1751—1808. (Norsk) Historisk Tidsskrift 4 R. 6 B. (Særtryk) Chria. 1909.

[2]) Ogsaa kaldet: Kampen ved Trangen. Oberst Carl Pontus Gahn (1759—1825), Chef for Dalregiments 2. Bataillon, første 1. svenske Brigades højre Fløj.

mandoen over alle Forposterne blev ham overdraget.

Stemningen i Norge var dengang overordentlig patriotisk og god. I Dalene samlede man Fødemidler til Tropperne, thi deres Forplejning var visselig ikke god. Saalænge det var Sommer, kunde enhver Mand hjælpe sig, da Quartererne bestode af Jordhytter; men saasnart Høsten kom, lede Tropperne af Mangel paa Pleje, Klædning, Hospitaler m. m., saa at Sygdomme bortrykkede flere Folk end den fjendtlige Ild. Men Krigen gik sin Gang ind i det barske Efteraar, ja Vinter, og den kraftige endnu unge Mand holdt Sommeren vel ud, og han kom uskadt tilbage fra mangen haard Kamp, hvor han stedse udmærkede sig, og blev derfor efter Affairen ved Kjelaasen udnævnt til Oberstlieutenant under 1. Maj 1808, hvilket altsaa maa være skeet af den commanderende General. En saadan Hæder virkede ogsaa behageligen paa Moder og os Børn hjemme i Ørkedalen. Ved Dannebrogsordenens Udvidelse blev han den første Militair i Danmark og Norge, som under 22. September 1808 blev udnævnt til Ridder af Dannebrogsordenens 4. Classe. Hele Egnens Beboere kom til Nærvigen for at gratulere min Moder; der var almindelig Jubel og Deltagelse. Senere hen paa Aaret og i de paafølgende Aar blev Riddernes Antal saa meget forøget, at Ordenen tabte meget af sin Hæder. De største Stakler og jammerligste Personer bleve ligesaa let Riddere som de tapreste Helte. Ak, hvilken Fornedrelse

for dem, som værdigen havde kjæmpet for dette Hæderstegn!

Min Fader var altsaa den første Riddersmand i Kongens Riger og Lande, og han sendte Moder en Tegning af Ordenen og Baandet, som forekom os alle meget smukt. Ingen havde endnu dengang seet den, det var derfor en Selvfølge, at enhver, som besøgte os, ogsaa betragtede Tegningen. Bønderfolk kom ofte til Moder for at spørge om Nyheder fra Krigsskuepladsen og for at erkyndige sig om deres Sønner, som tjente i Faders Grenadeerbataillon eller i andre Troppeafdelinger, eller ogsaa for at bede Moder om at skrive Fader til om at udbetale Sønnerne nogle Daler i Penge, som de saa udbetalte til Moder. Faders Hæder gav Moder og os Børn et betydeligt Relief i vor Egn, og Nærvigen var hele Sommeren igjennem ret selskabelig og levende. Sange bleve digtede og afsungne til Heltenes Hæder, især Faders; i Selskaber bleve Skaaler drukne for dem og deres Familier. Alt var Jubel for os og syntes at ville føre til vor Lykke. Senere har jeg seet et heelt Digt til Hæder for Affairen i Kjelaasen eller som den ogsaa kaldes „Trangen“ betitlet: „Blaamyra. Ballade sungen for Østerdalske Jægerkorps og 1. marcherende Bataillon af 2. throndhjemske Infanterie-Regiment af Henrik Wergeland. Christiania 1832“, hvori Fader paa mange Maader omtales og berømmes. Digtet er forresten uden al poetisk Værd og omtales kun for at vise, at man endnu ej 1832 i Norge, skjøndt forenet med Sverrig, havde

glemt, hvad der tildrog sig 1808. Da jeg 1831 var i Norge og rejste langs Glommen, omtalede man endnu min Faders Navn med Berømmelse og Begejstring.

Efteraaret kom. Fader rykkede mere og mere sydpaa, længere fra os og sit Hjem, tilsidst laae han ved Kongsvinger; saavidt jeg veed, laae han ofte i Bivouak eller høistens i en Jordhytte et Sted ved Forposterne. Moder og os sendte han de nødvendige Summer til Underholdning, Klæder m. m., og man kan let fatte, at der ej blev meget tilbage for den stakkels Mand selv til at skaffe sig de til et saadant Felttog fornødne Klæder og Sager. Jeg troer knap, den stakkels Mand eiede en ordentlig Kappe eller Mantel. Hans Efterladenskaber vare næsten mindre end usle!

Moder erholdt engang, maaske midt i October, Efterretning fra ham[1]) at han var bleven syg og derfor var taget fra Forposterne til Leiren, en Slags Landsby paa Sydsiden af Kongsvinger Fæstning, tæt under sammes Kanoner og i Huset hos Forvalter ved Fæstningen *Rynning*[2]). Vi erholdt flere Breve, jeg mindes ej mere om fra ham selv eller fra nogen anden hos ham, hvori han meldtes bestandig at være syg og sengeliggende, men deri ogsaa tillige udtaltes det visse Haab snart at være paa Benene igjen. Moder var ret urolig herved; men de beroligende Breve, saavel som andres

---

[1]) Dette hans sidste Brev til Hustruen af 20. Oktober, dateret Skotterud, er trykt hos Munthe, Side 132.

[2]) Magasinforvalter Ove Roald Rynning (1765—1823) gift med Andrine Engebretsen.

Efterretninger stadfæstede, at Sygdommen ej var af nogen Betydenhed. Vel talede Moder om at besøge ham og pleje ham i hans Sygdom, men hvorledes udføre en saadan Plan, da hun næppe besad de allernødvendigste Midler til det daglige Livs Ophold. Visselig vilde en saadan Pleje have været vigtig for ham, han var nu næsten alene overladt til sin Tjener; Gud veed hvorledes Lægen var, vi kjendte noksom disse Folk, alle de, som ikke duede noget, bleve ansatte i den norske Armee. Vi levede paa Nærvigen med spændt Opmærksomhed paa Faders Restitution. Moder havde ej nogen Frygt for, at hun skulde miste ham og ahnede ej nogen Fare.

En Søndag i November Maaned var jeg med *Gaarder* i Ørkedals Præstegaard hos Provst *Coldevin*, hvis Frue jeg gjorde saa meget af, og som ogsaa holdt meget af mig. Der var mange Fremmede den Aften, dog var Moder forbleven hjemme, og kun jeg var gaaet didhen med *Gaarder*. Man talede om Krigsbegivenhederne, man sang, og der spilledes Kort, og man var meget selskabelig stemt. Ud paa Aftenen kom Posten og dermed ogsaa Breve til Pastor *Coldevin*, Gud veed fra hvem? Efterat Brevene vare læste, ophørte man ved Spillebordene, Selskabet samlede sig i Klynger, som sagte talede sammen. Saa snart jeg nærmede mig en saadan Klynge, taug de ganske stille eller gik fra hinanden. Jeg bemærkede meget vel, at man søgte at skjule noget for mig, ligesom ogsaa at alle vare sorgfulde og forstemte. Der herskede almindelig

Bedrøvelse, man angav for mig at en Person, jeg mindes ej mer hvem, var død. Man behandlede mig med stille Opmærksomhed, jeg saae flere hæfte stadigen Øjnene paa mig og tage disse bort, naar jeg blev opmærksom derpaa. Selskabet opløstes tidlig. Jeg vandrede atter med *Gaarder* tilbage til vor Bolig, han paa Ørkedalsøen, jeg paa Nærvigen, men maatte hans Moders Gaard forbi. Det var en stjerneklar, noget kold November Aften. I Almindelighed gik jeg alene hjem fra *Gaarder*, men hiin Aften fulgte han mig. Da jeg kom til Gaarden, var Moder alt længe i Seng. Klokken var maaske 12. Da Huset allevegne var koldt og mørkt, bad Moder mig, at sove hos hende i hendes Seng, hun laae alene i Værelset og havde ogsaa selv lukket mig ind i Huset. Nu fortalte jeg hende alt, hvad jeg havde oplevet i Præstegaarden og om den Stilhed og Sorgfuldhed, som der havde fundet Sted efter Postens Ankomst, at *Gaarder* havde fulgt mig lige til Huset, osv. Moder blev meget opmærksom ved min Fortælling, men syntes dog at beroliges, da jeg angav den Grund, man havde givet mig, dog mindes jeg hun sagde: „Du er ganske vis paa, at det ej har været nogen anden Aarsag?“ hvortil jeg naturligvis i fuld Overbevisning svarede ja.

Den følgende Dag op paa Formiddagen kom Pastor *Coldevin* kjørende til Nærvigen. Hans usædvanlige Ankomst frapperede os, meest naturligvis Moder. Han traadte værdig ind til hende og satte sig hos hende med en fast og værdig Holdning.

Jeg troer, jeg sad i Værelset med ham og Moder eller maaske udenfor, men efter at hans Ophold havde varet nogle Øjeblikke, hørte jeg et Skrig: „*Fader er død!*" og med dette Skrig løb *Severin* og jeg som rasende omkring i Huset ud i Kjøkkenet og i Gaarden. Jeg havde ganske tabt min Samling, jeg troede ikke at kunne overleve en saa skrækkelig, sønderknusende Efterretning. Alle Baand vare løste, som bandt mig til Jorden. Jeg vedblev uophørlig at græde og skrige og uendelig ofte at gjentage: „Fader er død, Fader er død!"

Moder var ganske sønderknust, utrøstelig. Søster *Anna* var hos os paa Nærvigen, da Manden var i Spanien, jeg veed ej, hvor de andre Søstre vare, *Bernhoft* var i Skogn hos Pastor *Heide*, *Marie* maaske hos *Angells* eller hos *Krabbes* paa Gjølmøe, men *Anna Margarethe* var hjemme hos os. Nu var med en Gang al vor jordiske Lykke tilintetgjort, Fattigdom og Elendighed maatte blive vort Lod. Kun min ældste Broder var Lieutenant, *Ditløv* Elev paa Herlufsholm, *Philip* Cadet i Kjøbenhavn. — Vi tilbragte de første Dage i Graad og Jammer, jeg har aldrig seet eller hørt tale om saadan Sorg senere i Livet ved andre Mænds Død. Hele Egnens Beboere besøgte os. Vi bleve alle sortklædte, Gud veed paa hvad Maade og hvorledes Midlerne dertil skaffedes tilveie. Den offenlige Deltagelse var meget stor og uskrømtet; Aviserne berørte vor sjeldne Faders hæderlige Minde, Landets og Armeens Tab, [og der kom] mange Vers fra ubekjendte Venner og Velyndere.

Min Moder fattede i sin Sorg den Plan strax at rejse til Kongsvinger og lade Fader opgrave af Jorden for endnu en Gang at see ham. Men Provst *Coldevin*, min Moders nærmeste Ven og Laugværge, raadede naturligviis herfra som stridende imod Lov og Skikke, saa meget mere som Fader var død af en smitsom Sygdom. Jeg troer, den arme Moder gjerne var gaaet med Børnene ved Haanden til hans Gravsted for at se ham engang endnu. — Fader var bragt syg fra Forposternes Lejr, og denne Sygdom gik senere over til Typhus. Forkølelse og Strabatser havde naturligvis dertil givet Anledning. Det heed ogsaa, at han havde havt mange Ubehageligheder med sin Brigadechef General *v. Staffeldt*, som havde fremkaldt Galdefeber[1]). Han døde den 13. November.

Hvad jeg ganske tydelig mindes, er følgende: En Morgen, inden vi endnu vidste noget om Faders Død, fortalte Moder, hun havde havt et forunderligt Syn. Hun laae i Dagbrækningen ganske vaagen i sin Seng og bliver et lysende Punkt vaer ved Fødderne af Sengen indenfor Omhænget, det brændte eller lyste tydeligt og stod ganske stille; lidt efter begyndte dette Lys at bevæge sig langs med den mod Væggen vendende Side op til Hovedet af Sengen, hvor det pludseligen udsluktes. Da Faders Død senere blev os bekjendt, fandt det sig, at Fader netop var død samme Dag og paa samme Tid af Dagen, som Moder havde havt Synet. Forunderligt nok er det. —

---

[1]) Se Munthe, Side 122 flg.

Fader var høj af Væxt, omtrent som jeg, temmelig mager, blaae Øjne og mørkt Haar, som i hans Alder naturlig var graanet, det øverste af Panden var skaldet, som hos alle hans Sønner. Han var født den 2. August 1751 og var altsaa paa hans Dødsdag, den 13. November 1808, 57 Aar gammel. Venlig og mild, godgjørende og deeltagende, ædel og redelig, dannet og munter, kort sagt: udrustet med alle ridderlige Talenter og Dyder, maatte han vinde almindelig Agtelse og Velvillie blandt alle brave Mennesker. I sit Hjem var han den godmodige, huuslige Mand og Fader. Hans store Afholdenhed og Tarvelighed lærte han ogsaa sine Børn, vi have redeligen vedligeholdt den. — —

I Norge besidde de fleste Mennesker Gaarde og Landbrug. Fader havde ogsaa engang en Gaard i Romsdalen, men dels havde han ej ret Lyst til at drive den, dels gav han alt det bort, som han dyrkede og avlede, til Syge og Fattige, og saaledes gik det ogsaa med Fiskefangsten; der var saa mange han deelte med, at det mindste kom til Huset. Moder græd mange stille Taarer derover.

Vi erholdt, efter at Faders Begravelse var fundet Sted, de nøjagtigste Efterretninger om denne[1]. — —

Ved Faders Død kom Moder i stor Nød. Fader havde intet efterladt sig, tvertimod en Gjæld paa en 5—600 Rdlr., som brave Borgere og Kjøbmænd i Throndhjem betalte ved Sammenskud, rimeligviis foranledigede dertil af Regimentsqvartermester *Gra-*

---

[1]) Fortællingen om Begravelsen paa Kongsvinger Kirkegaard forbigaaes. Talen og Sangen udkom i Trykken. Se iøvrigt Munthe, Side 136 flg.

bow af Faders Regiment[1]). Jeg troer, at dette Sammenskud var større end Gjælden, saa at Moder fik Overskuddet at leve af; i modsat Fald maatte vi enten have sultet eller betlet. Hun erholdt sin reglementerede Pension, indskudt i Enkekassen af Fader, og dernæst Pension af Postcassen 200 Rdlr. samt for hvert af de uforsørgede Børn aarlig 30 Rdlr. og den lamme *Severin* 60 Rdlr., indtil de bleve forsørgede eller gifte, hvilket for 5 Børn udgjorde 210 Rdlr. Man kan ikke nægte, at dette var meget godt, da *Philip* desuden var Cadet og *Ditløv* paa Herlufsholm og jo ogsaa modtog en særegen kgl. Understøttelse[2]). Det var hende dog i hiin dyre Tid næsten umuligt at friste Livet og klæde sine Børn. Vi fik ej alle Dage varm Mad og sjelden meer end een Ret, Smør blev næsten ej brugt, om Colonialvarer og Luxusartikler kunde der naturligvis ej være Tale. Dog vare Embedsmænd og fast Lønnede den Gang meget at beklage, og det gik vel ej de fleste bedre end vor arme Moder. I den allerslemmeste Tid 1812 og Begyndelsen af 1813 mindes jeg, at et Par Støvler kostede 200 Rdlr.; hvad skulde en stakkels Enke der havde 5 nøgne Børn og som maatte kjøbe enhver Ting, hun skulde bruge, udrette med en Indtægt af 5—600 Rdlr.?

Jeg gjorde, hvad mine 10 Aar tillod mig, fiskede, fangede Kramsfugle osv., og derved ernærede jeg næsten hele Familien. Naar det gryede ad Dagen,

[1]) Brigadeauditør, Overkrigskommissær, senere Bankdirektør Jørgen Andreas Grabow (1773—1846).
[2]) Enkefru Ræder fik en aarlig Indtægt af 5—600 Rdlr. Munthe S. 146.

var jeg paa Søen, og det var vistnok sjeldent, at jeg ej bragte Middagsmad hjem, ofte tog jeg ogsaa ud om Aftenen og drev om Natten i Mulm og Mørke om paa Fjorden med Sildegarn, eller tog Deel i Laxefiskeriet i Ørkedalselven, hvilket var meget besværligt, da jeg ofte vadede i Vand langt op paa Livet uden dog at bringe noget hjem, thi dette Fiskeri var dengang meget slet. Jeg kan ej begribe, at man vilde have mig med ved dette Fiskeri som fuld [ɔ: voxen] Mand, thi mange Kræfter kunde jeg dog ej bringe med. Dette Laxefiskeri dreves med store Næt eller Nod fra Gaarden Hoff, hvis Ejer Hr. *Bull* erholdt Halvparten, og Resten blev deelt mellem Deeltagerne. At bringe Brænde hjem og fælde store Træer i Skoven var mig en let Sag, som tilmed morede mig meget. Rigtignok blev min Lærdom forsømt meget, dog holdt min Moder mig temmelig alvorlig dertil og læste selv med mig, naar jeg ej var hos min gode *Gaarder*, som tog sig meget af mig, selv efter Faders Død, da jeg destoværre snart lærte, at Menneskene vare blevne anderledes tilsinds mod mig og min forladte Moder.

Jeg ønskede at forøge mine Indtægter eller mit Erhverv ved at stable Brædder; der kom nemlig store Flaader af Brædder ned ad Elven, som bleve stablede ved Strandkanten for at tørres og indskibes; men Moder syntes vel, at mine Kræfter eller min Fødsel ej tillod mig sligt Erhverv og forbød det derfor til min største Sorg.

Jeg dvæler saa længe ved disse Gjenstande, fordi de ere de lykkeligste Erindringer fra min Barn-

dom. At kunne være min Moder til Støtte — hvilken Lyksalighed! Jeg skyede ingen Møie, og ingen Besværlighed afskrækkede mig. Gjennemvaad og forfrossen sad jeg halve Dage i min lille korte Trøje og fiskede. Stundom kunde jeg sælge Fisk til Folk, som vare rigere end jeg, — og det var den efterladte Familie af en af Landets tapreste Mænd, som havde ofret sit Liv til Fædrenelandets Forsvar! Han havde staaet i Kongens, Christian VII's, eget Regiment, og var personligen kjendt af den nuværende Konge, Frederik den 6te. Jeg forstaaer mig ej ganske paa Datiden, men mig syntes dog, at der burde og kunde være gjort noget mere for en saadan Mands Efterladte. —

Under disse sørgelige Begivenheder gik Aaret 1808 til Ende. I vor Ulykke fandtes der dog ogsaa lykkelige Begivenheder. I Julen samledes man fra flere Egne, især fra Throndhjem i Ørkedalen, som dengang var bekjendt som en af de selskabeligste og lystigste Dale omkring Throndhjem. Saaledes kom ogsaa didhen en Throndhjemmer-Borger, en ung og riig Mand ved Navn *Svend Busch*[1]). Han var ansat som Kystbefalingsmand, bar Uniform som saadan, men havde forresten intet Embede eller Bestilling. Han var gift med en Frøken *Krause*, og de havde nyligen mistet deres nyfødte eneste Barn og kom da til Ørkedalen, som det heed, meest for at adsprede sig efter deres Sorg. Her saae *Busch* mig i Selskab paa Gjølmø, Hof eller

---

1) Proprietær i Ørkedalen Svend Busch (1787—1829) blev 1806 gift med Andrea Cathrine Krause (1784—1833).

i Præstegaarden. Jeg var dengang en smuk, rødmosset, munter og i enhver Henseende ufordærvet Dreng, og jeg maa vel ogsaa have havt mine Velyndere, som meente mig det godt og som overtalte *Busch* til at tage mig i sit Huus og lade mig opdrage. Jeg veed ej, om han gjorde nogetsomhelst Løfte eller paatog sig nogen bestemt Forpligtelse, men han lovede at tage mig i sit Huus som sin egen Søn og foreløbigen lade mig gaae i Skole i Throndhjem.

Om Sommeren var min Søsters Forlovelse med *Gadebusch* hævet. Den ulykkelige Mand kom med sin Broder til Nærvigen for om muligt at forandre min Søsters Beslutning. Jeg saae hans Fortvivlelse og Sorg, men alle Venner og Bekjendte fraraadte os en slig Forbindelse. Den forresten godmodige Mand rejste fortvivlet bort. Han kjøbte sig senere en Bondegaard i Ørkedalen, — trak sig tilbage fra hele Verden, levede ganske sober og ordentlig — for blot at kunne være i Nærheden af sin tilbedte Gjenstand. Senere giftede han vor Tjenestepige *Synnewe,* som var fulgt os fra Romsdalen, og besøgte stundom Moder paa Nærvigen, hvor jeg senere ofte saae ham. Han var i højeste Grad venlig, opmærksom og ydmyg imod hende og os.

1809—11

Ved Aarets 1809's Begyndelse syntes vor Families Tilstand at forbedres betydeligt. Den dybe Sorg var lindret noget, den megen Deeltagelse,

som vistes os, hvortil vi maa henregne *Busch's* Tilbud, havde lindret Sorgen meget. Mod Foraaret gik denne Forandring med mig for sig, idet *Busch* endog sendte mig Klæder, for at jeg anstændigen kunde komme til Byen.

Fru *Busch*, en ung, i enhver Henseende dannet Dame, modtog mig ret venligen og moderligen, men min Person var i enhver Henseende til Byrde, det kan jeg nu meget vel begribe. Det var første Gang jeg saaledes kom ud af Forældrenes Huus og var uden Bekjendtskab, uden Hjælp, uden Raadgiver, kort: uden deeltagende Venner. Min Faders gamle Venner og Bekjendte tog naturligviis nu ikke nogen Notits af mig; mine Skolekammerater, som alle vare velhavende Kjøbmandssønner, viste ikke mig fattige Dreng Venskab eller Opmærksomhed. Selv i Huset blev jeg forsømt, da Konen var saa ung og Herr *Busch* selv en temmelig raae, uvidende og udannet Mand. Min Blyhed hindrede mig ogsaa i at vise andre den Opmærksomhed og Tilnærmelse, som var nødvendig for at blive elsket. Da ingen raadede eller vejledede mig, var det ej at undres over, at jeg stundom omgikkes slette Drenge, som ogsaa forførte mig til Daarskab. Vel sagde Fru *Busch* mig engang imellem et formanende Ord, som meget afficerede mig, men hun var saare ung og uerfaren, og ligesaa bly og undseelig som jeg. Hun var ganske bange for at sige mig noget.

Jeg blev sat i Throndhjems Realskole, en meget god og med ret gode Lærere besat Skole, hvor-

iblandt jeg mindes en *Angell*, en *Widerøe*, en *Lütke* o. fl., theologiske Candidater, der ventede paa Embede. Pastor *Schultz*, den senere bekendte norske Storthingsmand var dengang en ung og ivrig Direktør [1]). Jeg gjorde god Fremgang og var altid saare flittig og arbejdsom hjemme.

Jeg sad næsten altid paa mit Værelse, hvilket naturligviis var meget trykkende for mig, og kun ved Maaltiderne blev jeg kaldt ned til Familien, og efter dette gik jeg atter op paa min Stue, som har været Vidne til mangen vemodig Taare. Vel gik jeg stundom ud i Byen, — men hvorhen? Den eneste, som var i samme Stilling som jeg, var en *Hans Holmboe* fra Nordlandene, omtrent af min Alder[2]) vi to holdt ogsaa redelig sammen, og har han ogsaa senere flere Gange besøgt mig i Kjøbenhavn som Storthingsmand og Rector i Bergen. Dog maa jeg tilstaae, at jeg senere i Brødrene *Wingaard*, en *Hoë*, en ældre *Holmboe*, en *Nicolai* o. fl. havde særdeles gode Venner; og nu ere disse Mænd, som fortjene en almindelig Hæder og Agtelse, hver i sin Kreds.

Da jeg i *Buschs* Huus var saaledes forladt, sluttede jeg mig meget til en i Huset værende Dreng, *Ole*, som var mig en tro og redelig Ven, der forsvarede mig, hvor han kunde, men han forlod denne Tjeneste og gik tilsøes.

---

[1]) Kapellanen ved Vor Frue Kirke i Trondhjem Niels Stockfleth Schultz (1780—1832), der vandt et stort Ry som Politiker. Han læste gratis Engelsk i Byens Realskole i nogle Aar.

[2]) Hans Holmboe (1798—1868) var ogsaa en faderløs Dreng, der spiste Naadsensbrød hos sin gifte Søster i Trondhjem, hvorom han har fortalt i sin Selvbiografi (Pers. Tidsskr. III. 3). Han blev 27 Aar gammel Rektor i Bergen og tog sin Afsked paa Grund af Blindhed 1862. Han var i mange Aar Storthingsmand.

Ogsaa Kudsken var min gode Ven. Fru *Busch* havde sin Moder i Throndhjem, som var gift med en Commandeur *Grib,* Enrolleringschef i Throndhjem, ogsaa der kom jeg med Familien[1]). Den yngste af Fru *Buschs* Søstre *Elise* eller *Else* var den Eneste, som tog sig lidt af mig, hun var maaske 3—4 Aar ældre end jeg, og derfor vare vi ogsaa ret gode Venner.

Om Sommeren laa Familien *Busch* paa Landet paa deres Gaard Brøsæten, en lille halv norsk Miil fra Byen. Stundom var der Selskab, Baller osv. ligesom i Byen; men jeg havde en skrækkelig Angst for alle fremmede Mennesker, og kunde knapt see i Vejret af lutter Undseelse. Denne Undseelse har fulgt mig længe i Livet og generet mig paa det Skrækkeligste. For ej at forstyrre min Skolegang blev jeg i Byen om Sommeren om Dagen og spiste til Middag i en Restauration eller hos Bekjendtere af *Busch;* men Morgen og Aften vandrede jeg — for det meste til Fods — fra Landet til Byen og fra Byen til Landet. Dog traf det ofte, at *Ole* uden videre bad Hr. *Busch*, om han maatte kjøre mig i en Carriol til Byen eller afhente mig derfra. Han havde en saadan Dristighed, at Hr. *Busch* ej turde afslaae hans Begjæring, da Drengen saa strax bebreidede ham dette med Tilføjende: at det dog var en Skam at lade den stakkels *Ræder* gaae den lange Vej to Gange om Dagen, og at han vel ikke havde taget ham i Huset for at plage ham;

1) Kommandør, Indrulleringschef og Overlods i Trondhjems Distrikt Peter Grib (1741—1828) gik 1814 i norsk Tjeneste.

Hestene havde jo intet at gjøre. I Triumf kom saa Drengen til mig, og i Carriere kjørte han mig til og fra Byen, som gik det paa Livet.

Busch var selv en stor Heste-Liebhaver. At handle med Heste var hans eneste Forretning. Han havde ogsaa fortrinlige Heste, og sommetider indbød han mig til at kjøre med sig staaende bag paa en Slæde, men da det gik i strygende Trav, og Vejene var fulde af Fordybninger, saa havde jeg ej de nødvendige Kræfter til at holde mig fast, men faldt ofte af og blev liggende paa Vejen, medens Herren, som sad inde i Slæden, fløj videre. Naar han endelig holdt og jeg kom løbende bag efter med Graad i Øjnene, skjændte han temmelig haardt paa mig. Saaledes gik det uafladelig, saa at jeg maa antage *Busch* gjorde det med Villie eller af Dumhed, thi der var nemlig intet at sidde paa eller at sætte Fødderne i, saa at Sneen ofte tog Benene bort fra Slæden. Stundom holdt han ogsaa en Slags Examen med mig, dog ene i at læse tydsk, da han havde været nogle Aar paa et Contoir i Hamburg, og han skjendte da haardt paa mig, en Straf, jeg neppe fortjente. En Ting glemte jeg ham aldrig. Stundom blev mig i Huset af en eller anden Fremmed viist nogen Opmærksomhed og Velvillie, fordi jeg var en Søn af den „fortjenstfulde“ Oberstlieutenant *Ræder*. Dette kunde *Busch* ej lide. Men da en Aften i et Selskab en Ingenieurmajor v. *Giedde* [1]) tog sit Glas og med de Ord henvendte sig

[1]) Nicolai Wilhelm Giedde (1779—1833), Ingeniørkaptajn 1805, havde Garnison i Throndhjem fra 1808. Han gik i norsk Tjeneste 1814, blev 1832 Chef for Ingeniør-Brigaden og Generalmajor.

til mig: „Lad os drikke paa en hædret og ædel Helts, Oberstlieutenant *Ræders* Minde“ og dertil føjede nogle venlige og opmuntrende Ord til mig, udbrød *Busch*: at det ej var værdt at befatte sig videre med de Døde, da man havde nok at gjøre med de Levende, saa brød jeg ud i Graad og forlod efter kort Tid Bordet, og blev da af Fruen anmodet om at gaae til Sengs, da jeg skulde næste Morgen tidlig op. Den gode Sjæl har vist derved søgt at bringe mig ud af en ubehagelig Situation. *Gjedde* var en ædel, ridderlig Person, som sikkerligen har paatalt [?] *Buschs* Opførsel. Paa mig havde den den Følge, at jeg aldrig mere kunde lide ham, et sandt Venskab eller en Forsoning var fra nu af umulig. Rimeligvis havde han noget i Hovedet. Der var dengang en almindelig Punsch-Drikning over hele Landet, og ved de hyppige Spillepartier i *Buschs* Huus blev Punschen ej sparet.

Blandt *Buschs* Venner eller maaske snarere Fru *Buschs* Tilbedere var en ung smuk Officeer, en Lieutenant *Holtermann* fra Ørelandet, som i Krigens Tid gjorde Tjeneste ved Landeværnet, og som daglig kom i Huset og spiste der jevnligen. Han var mig en saare venlig og godmodig Ven, som tog sig meget af mig. Han blev senere forlovet og gift med Fru *Buschs* Søster, som var i deres Huus. Hun døde Aaret efter i den første Barselseng. Hun var mig ogsaa meget god. Velsignet være hendes Minde[1]). I Ferierne besøgte jeg min

1) Lieutenant Knud Henrik Holtermann (1786—1857) tog tidlig Afsked og blev Krigsraad. Han ejede store Ejendomme i Trondhjem og dens Omegn. Han blev 1812 gift 1. Gang med Inger Marie Krause (1789—1814).

stakkels Moder, som nu var flyttet fra Nærvigen til Ørkedalsøen, hvor hun havde kjøbt en Gaard, som havde tilhørt en Lieutenant *Oxholm*[1]), hvortil der var en Have og noget Land, saa at hun kunde holde et Par Køer m. m. Forsaavidt var hendes Stilling virkelig bleven bedre. Stakkels Moder, hun havde ni Børn og var nu næsten alene! Alle vare fløjede ud i Verden og kom ikke mere tilbage. — Jeg var derfor hendes kjæreste Barn, og hun var ganske forynget, saalænge jeg var i hendes Nærhed, ligesom Graad og Jammer begyndte, saa snart jeg atter maatte forlade hende. Vel var *Severin* endnu i Huset, men han var lam paa højre Haand og en Del yngre og kunde ej hjælpe hende. Søster *Anne* tog ogsaa bort til Molde. Søster *Marie* tog omtrent 1810 til Broder *Johan*, som var Ingenieurcapitajn paa Kongsvinger[2]), hvor hun senere blev gift med en Lieutenant *Scheel*, som efter Krigen blev Toldoverbetjent i Brevig[3]).

I *Buschs* Huus maatte jeg lide meget af den dumme og uvidende, ørkesløse og raa Herre, som aldeles ikke var mig venlig eller kjærlig stemt. Jeg foraarsagede ham vel ogsaa Udgifter, som ikke vare velkomne; hver Gang jeg skulde have en Bog, en Pen, et Klædningsstykke, skjældte han paa mig, og naar Regningen kom, bleve disse Skjændsmaal gjentagne. Jeg søgte derfor at hjælpe mig som jeg kunde, og kunde let være faldet paa Daarskab eller Forbrydelser ved dette Forhold. —

---

1) Premierlieutenant Hans Peter Oxholm, der blev Kaptajn 1808.
2) Se Side 5. 3) Se Side 25.

Krigen med Sverrig fortsattes endnu. Mon man i Norge havde megen Angst for Svenskerne, thi jeg mindes kort efter Faders Død, at Moder ved Provsten *Coldevins* Hjelp lod fra Nærvigen bortkjøre og gjemme et heelt Læs af de bedste Ejendele, hvoriblandt selv Rug og Fødevarer. Hvorhen det blev bragt, fik jeg ikke at vide, rimeligvis til et høit til Fjelds liggende afsides Sted. Længe havde vi ej Sølvtøj i Huset.

Endelig blev Freden med Sverrig sluttet d. 10. December 1809 til Jönköping uden videre Offere fra nogen af Siderne, men Tropperne kom ikke tilbage til Throndhjem før i Sommeren 1810. Denne Troppernes Tilbagekomst var vistnok glædelig for alle; kun for mig var denne Dag den smertefuldeste i mit Liv, næst Faders Død. Den hele By var i Bevægelse og modtog Tropperne udenfor Byen. Vejret var saare smukt. Ogsaa jeg vandrede ud mod Skandseporten, hvor der var Musik og hjertelig Modtagelse. Snart kom ogsaa 2den throndhjemske Grenadeer-Bataillon, — men min Fader manglede, den havde faaet en anden Chef, som nu høstede al den Roes og Berømmelse, som min Fader havde tilkjæmpet sig. Ingen Officier kjendte mig mere. Som et forladt Barn løb jeg grædende om, saae de kjendte Officiersansigter, gjenkjendte selv hans Kudsk, som nu var hos en anden Herre, men jeg vovede ej at tiltale ham eller nogen anden. Efter længe at have løbet omkring i Gaderne, gik jeg arme 12 Aars Barn hjem paa mit Værelse og græd mig mæt i Eenrum; ikke en deeltagende Sjæl

var der, for hvem jeg kunde aabne mine Sorger eller finde Trøst. Det var en skrækkelig Dag. Jeg mindes, at Geledderne vare fyldte med Venner og Bekjendte, Qvinder, Kjærester, Søstre, Veninder. Tilsidst opmarcherede Tropperne paa Torvet, hvor den commanderende General lod dem complimentere ved sin Søn, Kammerjunker v. *Krogh*[1]) i en smuk og berømmelig Tale. Alt dette hørte jeg, og endnu i denne Stund synes jeg at see de smukke krigerske Ansigter og deres smukke Paaklædning med de enkelte Forandringer ved samme, som jeg ej forhen havde kjendt, osv. osv. Nogle Dage efter gave Throndhjems Borgere de hjemvendte Tropper et Middagsmaaltid paa Kongsgaarden og et Bal i Exerceerhuset, som var decoreret med Grane-Grene og oplyst saa godt som muligt. Jeg kom ogsaa ind i Exerceerhuset, men atter var jeg ganske alene og ubekjendt.

Dette var min Deeltagelse i den 2. throndhjemske Regiments Grenadeer-Bataillons Hjemkomst fra Felttoget 1808 og 1809. Hvorledes jeg fulgte det paa Udvejen to Aar tidligere, er allerede omtalt.

I Skolen gik det mig meget godt. Jeg var flittig og ordentlig. I Efteraaret 1810 oprykkede jeg ogsaa i Skolens ældste Afdeling efter en afholdt Examen. I det Hele forekommer det mig, at jeg lærte mange Ting ret vel i Skolen, endskjøndt den ogsaa i mange Ting var meget tilbage; saaledes vidste jeg ej, hvad Grammatik var i noget Sprog, førend jeg blev Cadet paa Landcadetacademiets

---

[1]) Premierlieutenant Georg Frederik Krogh (1777—1826), 1816 Oberst.

Militairskole i Kjøbenhavn, endskjøndt jeg i Throndhjem lærte baade dansk, tydsk, fransk og engelsk. Men i disse Sprog blev blot læst og oversat paa dansk, det var hele vor Lærdom. En gal Svensker ved Navn *Mourly* gav Sprogundervisningen. Denne *Mourly* var en fornem Svensker, som havde deeltaget i Sammensværgelsen mod Gustav III. Hans rette Navn har jeg aldrig vidst. Han var forresten meget opfarende og brutal, men Drengene drillede ham ogsaa paa alle Maader[1]).

Af Slagsmaal manglede det ikke med Drenge af andre Skoler, som kaldte os „Real-Pister“, Gud veed hvad dette Skjældsord skulde betyde? Vi havde ogsaa flere Smaa-Partier i Skovene, paa Landet, i Elven eller paa Søen, ogsaa i Byen, hvor man tilsidst ogsaa ofte bad mig med. Vi havde da nogle krigeriske Lege, som bleve foretagne i Stiftamtmandens Gaard[2]), hvor hans tvende Sønner, Greverne *Trampe*, vare de fornemste Deltagere og Anførere. Der var bleven bestemt en Orden, som skulde uddeles for Tapperhed, og som skulde bæres under vore Lege, der i Almindelighed bestod i Angreb og Forsvar af visse Punkter. Jeg udmærkede mig saaledes, at jeg, skjøndt en af de mindste, dog blev tilkjendt en Orden. Her mærkede jeg første Gang til Misundelse, thi en anden af mine Realskolekammerater, ved Navn *Sandberg*,

---

[1]) John Mourly (1769—1827). Hans virkelige Navn er ukendt. Han var Sproglærer i Realskolen og fra 1810 Adjunkt ved Kathedralkirken i Trondhjem.

[2]) Greve Frederik Christoffer Trampe (1779—1832) var Stiftamtmand over Trondhjems Stift fra 1810. Han var 3die Gang gift 1810 med Amalia Ulrica Frederika Schmettow (1791—1856).

som forresten, saavidt jeg vidste, var min gode Ven, modsatte sig med al Magt min Belønning. Jeg mindes godt, at jeg ved at escaladere et høit Plankeværk og forsvare en Port havde stridt alene mod hele Modpartiet, da mine Medcammerater flygtede. Det var det fjendtlige Parti, som især tilkjendte mig Ordenen. Men da vi gjorde en forskrækkelig Spektakel og ej kunde enes, især om min Belønnings Tilkjendelse, kom Grevinde *Trampe* og forbød os mere at lege i Stiftsgaarden, formedelst den skrækkelige Allarm, vi 20—30 Drenge foraarsagede. Derved blev dette Selskab ophævet og jeg uden Orden. Misundelsen, denne Menneskets Arvelod, maatte jeg altsaa føle i mit 12. Aar, — ak! senere i Livet har jeg følt den, saa at sige hver Dag!

Det syntes, som om det gik tilbage med *Buschs* Oeconomi. Han begyndte en stor Bygning, som et Slot paa Brøsæten med mange Værelser, hvor han vilde bo Vinter og Sommer, og solgte derfor sin Gaard i Throndhjem. Senere blev han kjed deraf og kjøbte en anden Gaard i Byen, som da blev indrettet og repareret i alle Hjørner og Kanter; Heste og Vogne var bestandig i Gang, Selskaber manglede ej; naar man dernæst erfarer at hans hele Formue var 30,000 Rdlr., og at de kostbare Krigsaar netop indtraf den Gang, kan man let begribe, at denne Levemaade maatte virke skadelig paa hans hele Formues Tilstand og Existence. Imidlertid gik hans Liv og Levnet fremad — imod en total Ruin.

Min Søster *Anna Catharina* blev i denne Tid

gift med Ritmester *Heidmann*. Brylluppet stod hos Justitsraad *Angell* paa Gjølmøe, hvorved ogsaa jeg var nærværende, og kort efter rejste det nye Par til deres Gaard i Levanger Skogn, hvor jeg i Efteraaret besøgte dem med mine Søstre *Marie* og *Grethe*. Min Broder, *Christopher*, der i 1809 blev ansat som Ingenieurcapitajn ved Kongsvinger Fæstning, blev ligeledes gift med *Kaja v. Munck* fra Hals i Jydland, hvor Faderen var Major og Commandant. Broder *Ditløv* blev Student fra Herlufsholms lærde Skole i October 1809[1]), *Philip* blev Officeer eller erholdt Anciennitet fra September Maaned 1811. —

Krigen med England blev end stedse fortsat, hvorved Norge leed meget, da dets Handel blev forstyrret. Livets Fornødenheder vare stegne til det utrolige i Sedler, den eneste Mønt man kjendte. For den, der kunde betale med Sølv, vare Priserne derimod billige. Dog blev Handelen med England, skjøndt Landet førte Krig med det, fortsat, og ingensinde afgik der saa mange norske Produkter, Tømmer, Brædder, Fisk, Sild, Tjære, Beeg, Jern, Kobber osv. til England som dengang. Kjøbmændene gjorde udmærket gode Affairer. Caperierne vare en ligesaa god Levevej. Enhver fri ung Mand gik tilsøes; men den pludselig erhvervede Formue af Folk i de laveste Klasser havde kun en meget skadelig Indflydelse paa Sæder, Moralitet og Levemaade. Capergaster, uvidende Kjøbmandsdrenge og Pakhuskarle blev med eet rige og fornemme Folk, og Selskaberne blev meget talrige, men ogsaa

[1]) Se Side 7.

meget raae og ubehagelige. Drik og Spil hørte til Dagens Orden. Da jeg dagligen saae Kjøbmænd, Søfolk osv., var det ej saa underligt, at jeg ogsaa havde fattet Lyst til denne Stand, og vilde gjerne være gaaet tilsøes, men dette vilde min Moder paa ingen Maade tillade. Det maae derfor ansees for en Lykke, at jeg nu blev udnævnt til virkelig Cadet ved Landcadet-Academiet i Kjøbenhavn, hvorved al Tvivl om min fremtidige Stilling ophørte.

To Brødre kunde ikke være virkelige Cadetter, det vil sige: Fricadetter paa engang, efter de bestaaende Love. Nu vilde Tilfældet, at en Officier ved Landcadet-Academiet, en Lieutenant og Adjunkt v. *Ryge*[1]) formedelst en Forseelse deserterede formelig bort, derved opstod en Vacance ved Corpset; den ældste Under-Officier, en Nordmand v. *Finkenhagen*[2]), blev Officier og Adjutant ved Landcadetcorpset, og den ældste Cadet i øverste Classe blev Underofficier. Min Broder *Philip* var denne ældste Cadet og blev Underofficier og følgelig udenfor den Categori, som Lovene omtalte om tvende Brødre som virkelige Cadetter paa samme Tid. Derfor blev jeg og alle forbausede ved at læse i den danske Stats-Tidende, at jeg var bleven udnævnt til virkelig Cadet i September 1811. Anden Underretning erholdt jeg vitterlig ikke.

---

1) Carl Emanuel Victor Ruge, Premierlieutenant ved Kronens Regiment og Adjutant ved Landkadetkorpset, deserterede fra dette 24/7 1811 og blev dømt fra Livet, men 1812 benaadet med Forbedringshusarbejde samt til at erstatte 4100 Rdlr. Han døde som russisk Generallieutenant i Riga 1868, 76 Aar gammel.

2) Sekondlieutenant Niels Finkenhagen, født 1793, blev Sekondlieutenant 1811 og Adjutant til 1812, da han blev ansat ved oplandske Infanteri-Regiment i Norge, hvor han forblev.

Busch spurgte mig, om jeg vilde være Cadet. Jeg greb strax til med begge Hænder. Den værdige og ridderlige Major v. *Gjedde* af Ingenieurcorpset, min i Baggrunden staaende sande og veltænkende Ven, havde vel arrangeret Sagen saaledes, at den kunde bringes til Udførelse, og uden at oppebie nærmere Underretning fra Danmark gjorde jeg mig strax færdig til Afreise. Min arme Moder vidste intet deraf. Hun blev derfor meget forbauset, da jeg en Eftermiddag kom ridende hjem til Ørkedalsøen og fortalte hende min Plan og Bestemmelse, at jeg kom forat tage Afsked og blot forblev nogle faa Dage hos hende.

Den gode *Busch* havde velvilligen tilbudt sig at besørge min Nedreise til Danmark. Fra den Side kan jeg ej andet end være ham evig taknemlig, saa vel som hans brave Kone. De udrustede mig med Klæder, Linned, m. m. Mere kunde de i Sandhed ej gjøre for et dem fremmed Barn, især paa en Tid, da alle Forhold formedelst Krigen syntes at ville blive totalt omændrede og deres egne Formues-Omstændigheder ej vare saa særdeles glædelige.

Men min Gud, hvor haardt for den alderstegne af Sorg og Græmmelse graanede Moder, at see det ene Barn efter det andet forlade sig og — ingen af dem mere vende tilbage. Ni Børn havde hun bragt til Verden — og dog leve og dø ene og forladt! Dagen til Afreisen nærmede sig, og med denne tiltog hendes Graad, hendes Jammer og Sorg. Jeg tør sige frit, at jeg den Gang var

hendes kjæreste Barn; min eneste Tanke, min eneste Bestræbelse var ogsaa kun at glæde hende, vise hende smaae Opmærksomheder og Ømhed. Ak, Gud! lad mig aldrig lide som hun!

Det var omtrent i Midten af October Maaned, og jeg skulde med en Baad seile tilbage til Throndhjem. I Dagbrækningen var jeg paa Benene. Jeg sagde hende Farvel saavelsom *Anna* og *Severin.*[1]) — Det sidste jeg øinede var, at hun træt og mat, støttende sig til sine tvende Børn, gik stille tilbage til sin Bolig med Hovedet hvilende paa den enes Skulder. — Min Sorg var intet mod hendes, og Vinden tørrede snart mine Taarer, og efter kort Tids Forløb smilede atter mit Ansigt. Jeg sad jo liig Cæsar i min Baad — og den bar ogsaa min Lykke og mine Forhaabninger, som jo rigtignok den Gang ej kunde være store.

I de faa Dage, jeg forblev i Throndhjem, tilskrev jeg næsten daglig min stakkels Moder, og selv efter jeg var borte, havde jeg forfattet Breve, som hun kunde erholde. Afreisen skete vel i Enden af October, Vejret var allerede meget koldt. Jeg rejste med en Hr. *Hetting*, der var Vejer, Maaler og Vrager i Throndhjem, og som tog sig faderlig af mig. Jeg sagde tidlig om Morgenen min Velgjører og Velgjørerinde Levvel saa taknemmeligt og hjerteligt som jeg kunde, ligesom den ædle Ingenieurmajor v. *Gjedde.* Min gode *Busch* gav mig endnu til allersidst 40 Rdlr. til Rejsepenge, som dengang vel ej var at sammenligne med hvad 40 Rdlr. nu

[1]) Se Side 9 og 24.

er i 1841, men han gjorde alt tænkeligt for mig, og med oprigtig Taknemmelighed og Velvillie paaskjønner jeg i Sandhed hans Godhed imod mig. Jeg skylder ham alt her i Livet, thi uden hans Hjelp veed jeg i Sandhed ikke, hvorledes det var gaaet mig og hvad der var bleven af mig.

Hetting og jeg rejste da den lange Vej sammen til Christiania over Røros og igjennem Ørkedalen. Vejene var meget besværlige, det var koldt, følgelig glat i Bakkerne, Floderne fulde af Driviis, altsaa vanskelige at passere med Færger og ikke til at passere med Heste og Vogn. Imidlertid naaede vi Christiania efter en 8—10 Dages Reise og tog ind i Huset hos en Broder af *Hetting,* som der var en anseelig Embedsmand. Reisen blev saa meget mere ubehagelig, som vi i mange Dele af Landet f. Ex. paa Hedemarken næsten ej gik ind i Husene formedelst de smitsomme Sygdomme, som dengang herskede der, en Slags Nervefeber eller Typhus, som endnu hidrørte fra Krigsaarene. Gjerne havde jeg lagt Vejen om Kongsvinger for at besøge Broder *Johan* og besee Faders Grav, men jeg vovede ikke at bede Hr. *Hetting* derom, — senere da jeg omtalte dette Ønske til ham, beklagede han meget, at jeg ikke havde yttret dette Ønske, som han gjerne havde opfyldt; men Blyhed og Forlegenhed havde forhindret mig deri.

I Christiania forblev jeg kun et Par Dage. Det var meget koldt, og jeg løb lidt om i Byen, men fik dog intet klart Billede af Byen, som dengang ej var, hvad den nu er. Fra Christiania reiste jeg

med den den Gang saa kaldte „Sølv-Post“ igjennem Sverrig til Danmark. Navnet „Sølvpost“ stammer fra den Tid, den bragte Sølvbarrer fra Kongsberg Sølvværk til Danmark. I den senere Tid blev vel intet Sølv mere nedsendt fra Kongsberg, da man intet producerede, men Navnet blev dog vedligeholdt. Posten var en sædvanlig Diligence, der bragte Personer, Breve og Smaa-Pakker. Postføreren heed *Neumann* og var en meget activ, men tillige urimelig hidsig og opfarende ung Mand[1]). Vi vare 5 Passagerer, hvoriblandt en Student, som skulde til Universitetet i Kjøbenhavn, en Officeer og en Coffardicapitajn fra en tydsk By ved Østersøen og som havde tilsat Skib og Ladning paa den norske Kyst.

Vi forlode Christiania den 12. November, men Reisen gik meget langsomt. Vi overnattede stedse, og vi maatte slæbe os frem i Snee og Iis. Ved den svenske Grændse paa norsk Side stode endnu de Hytter, som de norske Tropper havde brugt i Krigen 1808 og 1809, de vare coniske, byggede af Træstammer og bedækkede med Jord. Med megen Opmærksomhed betragtede jeg disse Hytter, som ogsaa havde tjent min stakkels fattige Fader til Skjul mod Kulde, Blæst og Regn i disse barske, øde Egne.

Igjennem Sverrig reiste vi da videre fra Svinesund i et usselt fattigt Land langs Kysten til Gothenborg. Vore Natteqvarterer vare ret gode, og

---

[1]) Postfører Peter Gottfred Neuman blev Postmester og Gæstgiver i Ribe samt Kancelliraad. Han døde 1842 56 Aar gammel.

vor Postfører vidste at finde disse og besørgede saa mange Maaltider og saa mange Forfriskninger, at man maatte forundres derover. Han maatte vistnok ogsaa forfatte alvorlige Regninger til enhver især, thi han afgjorde disse Regninger i alles Navn. En Nat betalte vi 50 Rdlr. for Fortæring, Nattequarteer osv. Rigtignok duede Pengene dengang ej stort. Vor stakkels Søcapitajn var yderst ulykkelig og talede næsten aldrig et Ord. Han sad bestandig i stille „Hinbruten". Han havde tabt sin hele Ejendom ved sit Skibbrud, og hans Bagage bestod i, hvad han havde paa Kroppen og lidt, han holdt i Haanden. Naar vi gjorde holdt paa en Station, gik han altid udenfor Værtshuset op og ned, Læberne vare i Bevægelse ligesom Armene, man hørte ingen Lyd, men man følte hans Sorg og Smerte. En Morgen, da alle vi andre vare oppe og ifærd med at reise videre, sov han endnu sødt paa sin Haand. Den Stakkel havde da vel glemt sin Sorg, og ingen lod til at ville forstyrre hans Lykke. Jeg vaagnede ham med de Ord: „Nun muss Sie aufstehen!" Mit slette Tydsk bragte de Medreisende til at lee, men den arme Sømand, som kun smed sig paa en Seng i sine Klæder, stod strax op og begyndte strax at spadsere op og ned af Gulvet med de sædvanlige Gesticulationer med Læberne og Armene.

Vi naaede omsider Halmstad og reiste derfra i een Dag over Helsingborg, Helsingør til Kjøbenhavn, hvor vi ankom den 22. November om Aftenen Kl. 11. Jeg gjorde store Øine, da vi nær-

mede os Hovedstaden, Maalet for min Reise, og hvorom jeg havde hørt saa meget. Jeg kom ind af Nørreport, saae Skildvagterne ved Barriererne og Portene, kjørte forbi Runde-Taarn og tog ind paa Postgaarden, hvorfra jeg seent om Aftenen blev ført hen til Gjestgiverstedet 3 Hjorter paa Vestergade, hvor jeg da kom i Seng, og hvor jeg sov sødt den første Nat i Danmarks Hovedstad.

Den næste Morgen var jeg tidlig oppe. Jeg vidste, at *Ditløv* var i Byen og boede paa Walkendorffs Collegium, ligesom min Tante *Lind* boede i Farvegaden. Men hvorledes finde hen til dem? Jeg bad Gaardskarlen gaae hen til min Broder, betalte ham selv for hans Gang, bedende min Broder komme til mig. Men han kom ej. Endelig fik jeg en anden Karl til at vise mig hen til Walkendorffs Collegium, som jo ej er langt fra Vestergade, nemlig i St. Pederstræde, og nu var jeg snart i min gode og altid venlige og kjerlige Broders Arme. Jeg traf ham strax i underste Etage tilvenstre, naar man kommer ind ad Døren, ifærd med at trække Støvler paa og at gaae ud. Han førte mig senere til Tante *Lind*, som atter medtog mig til en af de Familier, hun den Dag besøgte, Etatsraad, senere Conferentsraad *P. Møller*, som den Gang boede paa Hjørnet af Raadhuusstræde og Compagniestræde[1]).

Jeg besøgte ogsaa *Philip*, som var paa Land-

[1]) Konferensraad Peder Møller (1767—1841) var paa den Tid Højesteretsassessor, Generalauditør i Søetaten m. m. Han blev 1818 Direktør i Nationalbanken. Gift 1802 med Christine Augusta Tauber (1780—1867), Datter af Rektor J. H. Tauber.

cadet-Academiet, hvorhen *Ditløv* førte mig, og blev jeg da ogsaa strax præsenteret for Chefen, den Gang Oberstlieutenant *du Plat*[1]). Jeg forblev imidlertid nogle Dage hos *Ditløv* og sov med ham i een Seng. Om Dagen var jeg hos Tante, som førte mig omkring til sine Bekjendte, indtil *Ditløv*, som Dagen over besørgede sine Studeringer, atter kom og bragte mig til sin fredelige, alene Musernes Sønner helligede Bolig. Han logerede den Gang sammen med *Frederik Tauber*, Præst i Valløe, senere med Digteren *Ingemann*.

Efter nogle Dages Frihed førte *Ditløv* mig ifølge Chefens Bestemmelse til Landcadet-Academiet, hvor da min egentlige Opdragelse og Bestemmelse for Livet begyndte. Det var vel omtrent den 25. November. *Philip* modtog mig vel her, men det var ikke *Ditløv*, og vi blev hinanden altid noget fremmed. Det var netop i Examenstiden, og jeg fik altsaa intet at bestille, da der ingen Information gaves paa den Tid. Jeg kjedede mig skrækkelig, da jeg intetsteds hørte hen og ikke var optaget i nogen Klasse. Jeg blev examineret lidt og blev bestemt at henhøre til „ældste Skoleklasse“ d. e. 4de fra Oven og 3die fra neden, saaledes som den Gang Indretningen ved Academiet var.

Aaret 1811's Ende var mig saare ubehagelig, alt var mørkt og koldt omkring mig, jeg kunde ej

---

[1]) Christian Friedrich Glode du Plat (1770- 1841) var hannoveransk Artillerikadet, da han 1789 blev Sekondlieutenant i det danske Artilleri og tre Aar efter Lærer ved Artillerikadetskolen. Han blev meget benyttet af Frederik VI i vanskelige og hemmelige Hverv, og var fra 1810 til 1831 Kommandør for Landkadetkorpset. Han blev 1817 Oberst og Kammerherre, 1831 Kommandant i Kastellet, 1838 Generalmajor.

engang om Natten blive varm; den uvante Tvang og militaire Tugt og Commando var nedslaaende og ubehagelig; jeg saae ogsaa ret megen Sorg imellem de arme Cadetter. Jeg græd i Stilhed mine talrige og bitre Taarer. Det var min eneste Trøst.

Efter overstaaet Examen blev Academiets Elever presenteret for Kongen en Dag eller to efter Juul. Der blev holdt Examen, fægtet, danset, voltigeret m. m., og Cadetterne presenteret hver især for Højstsamme, altsaa ogsaa jeg skjøndt i civile Klæder. Derpaa forlod de vordende Officierer Academiet. For dem var det en sand Jubel, vi andre Stakler derimod krøb omkring den sparsomt opvarmede Kakkelovn og tilbragte Julen stille og usselt i enhver Henseende. Jeg kjendte endnu ikke mange Cadetter og var derfor ret forladt, saameget mere som min Broder næsten slet ikke tog sig videre af mig. Cadetterne troede, jeg forklagede dem til ham, som jo var Underofficier, naar de gjorde noget, som ej var rigtigt, hvilket imidlertid ikke nogensinde er skeet. Dog blev jeg alligevel drillet og plaget herfor. Ret inderligen længtes jeg efter det ny Aar 1812 for at begynde mine Arbeider og Studeringer til min fremtidige militaire Bestemmelse.

1812

Med Aaret 1812 begyndte mit egentlige Cadetliv. Jeg følte snart, at jeg var videre i min Lærdom end denne Skoleklasse, hvori jeg var indrangeret.

Jeg lærte alt med Lethed, undtagen Militair-Tegning, som jeg slet ikke havde noget Anlæg til. „Bakkestregerne“ gjorde mig uendelig meget Bryderi og at tegne en nogenledes smuk Bakke var mig ej muligt, min Haand rystede, og at skjære en god Pen var for mig et næsten ubekjendt Kunststykke. Jeg følte mig skrækkelig forladt og ulykkelig paa dette uhyggelige Academie, hvor enhver Lærer, enhver Officier troede at have Ret til at behandle en Cadet med al tænkelig Haardhed og Uartighed. *Philip* blev et Aar ved Academiet som virkelig Underofficier. Han havde talt til Chefen, Oberstlieutenant *du Plat* om, at jeg havde saa lidt at bestille, jeg vilde gerne op i 1. Militair-Classe.

Iøvrigt sluttede jeg mig til en og anden god Dreng, heriblandt regner jeg en ung Holstener ved Navn *Qvalen*, som senere faldt som Officeer i Grækenland[1]), Adjutant hos General *Nordmann* i den græske Frihedskamp 1823—24; og en Nordmand ved Navn *Finkenhagen*, som redeligen græd i Eenrum med mig. Den arme Dreng leed af Hjemve og huuslige [?], academiske Sorger, og han bad mig ret inderligen at være hans Ven. Vi spadserede altid sammen paa Legepladsen og i de lange Gange, og han aabenbarede sit Hjerte for mig, thi jeg var allerede bleven noget acclimatiseret i Huset og i de militaire Forhold. *Finkenhagen* var derimod

---

[1]) Christian Otto Valdemar v. Qualen, Søn af Major Hans Otto Christopher v. Qvalen til Vindeby, blev Kadet 1811, Sekondlieutenant ved Prins Ferdinands Regiment lette Dragoner 1816, traadte 1820 à la suite og faldt 17. April 1822 ved Zeitouni i Thessalien, „stridende“, som Dødsanmeldelsen udtrykker sig: „for christelige Medbrødres ufortabelige Rettigheder, og i det han søgte at danne sig til værdig Stridsmand for eget Fædreland.“

utrøstelig og talte bestandig om sin Moder og de glade Forhold, han hidtil havde levet i i Hjemmet. Hans oeconomiske Forhold vare langt bedre end mine, som i Grunden var baseret alene paa mig selv, og han tilbød ofte at dele med mig alt, hvad jeg vilde, men jeg mindes ikke at have modtaget dette Tilbud. Den arme *Finkenhagen* bukkede destoværre under for sine moralske Lidelser og døde allerede tidligen paa Aaret 1812. Jeg fulgte grædende min Ven til hans kolde, mørke, altfor tidlige Grav[1]).

Min Klage over, at jeg havde saa lidet at bestille, havde sine Virkninger hos Commandeuren, som flere Gange talte med mig desangaaende, og da jeg tog en meget god Qvartals-Examen i de første Dage af April Maaned, sagde han, at naar jeg blev Nr. 1 i nogle Uger, skulde jeg uden videre blive flyttet op i yngste Militair-Classe. Ogsaa dette gik i Opfyldelse, hvilket var en sjælden Udmærkelse. Jeg maa derfor til den gamle Cadetchefs Ære sige, at han stedse har vist sig som min nærmeste Ven ved alle Leiligheder. Rigtignok kan jeg ej sige dette om hans Forhold til mange af mine Cammerater.

Nu var Forholdet meget forandret, thi jeg fik saare meget at bestille, ikke alene ved at lære, hvad der dagligen fordredes, men jeg skulde tillige indhente hvad de øvrige Classecammerater havde lært i 3 Maaneder, hvoriblandt Mathematik, Grammatik og Militairtegning var mig de slemmeste

---

[1]) Landkadet Hans Lemmich Finckenhagen døde 8. April 1813.

Gjenstande. *Philip* var i Marts eller April pludselig bleven Officier og afgik til det daværende „Holstenske Skarpskytter-Corps“, som den Gang stod paa den holsten-lauenburgske Grændse og paa Feltfod. Men *Ditløv* var mig en sand Ven og Hjelper i min Nød. Om Søndagen og vel ogsaa Hverdags-Aftenerne tyede jeg til ham, og han sad da mange Timer og hjalp mig med min Algebra, der var mig meest vanskelig. Men dog vilde det ej hjælpe, jeg følte mig meget tilbage, endskjøndt jeg arbeidede saa meget som noget Barn kan; seent og tidlig sad jeg ved mine Bøger og stjal mig enhver tænkelig Tid til at arbeide. Jeg gik aldrig ud undtagen stundom til Tante *Lind*. Jeg mindes, at *du Plat* eller andre Officierer om Søndagen drev mig ud at spadsere, men aldrig saa snart var jeg ude, førend jeg atter var hjemme og ved mine Bøger. I selskabelig Hensigt eller til egne Fornøielser var jeg den hele Sommer 1812 ej ude af Landcadetbygningen.

I dette Aars April eller Marts døde i Kjøbenhavn vor ældste Søsters Mand *Cortzen*, idet han kom fra Barcellona, hvor han havde lagt med sit Skib siden Krigens Udbrud. Han logerede i Nyhavn Byens Side, var skrækkelig angrebet af Brystsyge og kunde ej slæbe sig omkring mere, men sad i en Stol eller laae tilsengs. Jeg besøgte ham flere Gange, og han trykkede hjærtelig min Haand uden at tale meget. *Ditløv* og jeg fulgte ham til hans stille Grav paa Assistents-Kirkegaard uden for Nørreport. *Ditløv* afhentede mig i sin Vogn

paa Academiet og fandt mig ved Porten i rød Uniform. Det var første Gang i mit Liv jeg bar Uniform, hvilket daværende Capitajn *de Seue*[1]), Compagnie-Commandeur ved Landcadetacademiet havde tilladt mig, endskjøndt jeg endnu ingen Uniform med Tilbehør ejede, men fik Tilladelse at laane af en anden Cadet.

I dette Aar blev ogsaa fra Landcadet-Academiet begravet den dér som Lærer afdøde berømte Capitajn v. *Abrahamson*[2]). Det var en meget stadselig Begravelse med et talrigt Følge og alle Gader fyldte med Publicum. Ved denne Lejlighed skjød Landcadet-Corpset over ham, ligesom ogsaa 3 Canoner gav et Canonskud imellem vor Salve. Jeg var med i denne Parade og var Fløjmand i andet Geled, men jeg var endnu saa lille og saa uvant med at behandle mit Gevær, at jeg ej erholdt Krudt — men maatte chargere blindt, hvilket rigtignok ej var behageligt, endskjøndt Tingen vistnok var rigtig.

Landacademiet blev i dette Aar betydeligen forøget med det holstenske Militair-Institut i Rendsborg, som den 1. Januar 1812 blev incorporeret i Academiet, som derved blev formeret paa 2 Compagnier, hvoraf 1ste Compagnie laae paa Academiet og 2det som havde Læsesal paa Gjethuset[3]), den nu-

---

1) Peter Nicolai de Seue var ansat ved Akademiet fra Sekondlieutenant 1802 til han 1827 fik Afsked som Oberstlieutenant, død 1838.

2) Den bekendte Forfatter, Kaptajn Werner Hans Frederik Abrahamson (1744—1812) havde i mange Aar været Lærer og Inspektør ved Akademiet, hvis Omdannelse og Udvikling havde været hans vigtigste Livsopgave.

3) Gjethuset, (den militære Højskole) laa som bekendt paa Kongens Nytorv paa en Del af den Plads, Theatret nu indtager.

værende militaire Højskole, deelviis laae indqvarterede i Citadellet, deels laae de hos Familier eller Bekjendtere i Byen. Imellem disse „Frikorporaler", som de kaldtes, var store og gamle Karle, som medbragte raae Sæder og Skikke. Der var iøvrigt ej stort Venskab imellem de to Compagnier, og det andet Compagni var ej saa bundet af Disciplin og Tvang, som vi paa Landcadetacademiet, men medbragte ogsaa til Gjengjeld megen Frihed og Lystighed, Sang og Larm ved vore fælleds Øvelser i Marken eller ved andre Sammenkomster, hvilket havde sin gode Side og opmuntrede os Cadetter. Mange af Holstenerne indcorporeredes ogsaa i 1ste Compagnie og indlogeredes paa Academiet, saa at nyt og friskt Liv rørte sig overalt. Jeg arbeidede og sloges det lange Aar 1812 med disse heterogene og gale Elementer, men det værste var at følge med, dog undgik jeg slette Characterer, men kunde jeg ej arbeide mig ret langt op i Classen, sjeldent over Midten.

Hvert Barn som blev Cadet, maatte den Gang visiteres paa hele Kroppen af en Læge, som dengang var en Regimentschirurg ved Navn *Stebuss*[1]). Ogsaa jeg maatte underkaste mig denne Ceremonie. Vi maatte afklæde os i et Værelse og derpaa i Skjorte træde ind i et andet Værelse, hvor Lægen med et Par Officierer vare. Jeg kan ej sige, hvor meget denne Visitation generede mig.

---

[1]) Kirurg ved Akademiet Johan Vilhelm Stebuss, 1815 Regimentskirurg, død 1829. Han var fra 1802 til sin Død Forstander for Vaccinationsanstalten i Kbhvn.

Endskjøndt sund og frisk paa hele Legemet var jeg nær ved at døe af Undseelse og Skam. Mange Dage i Forvejen gik jeg ordentlig og sørgede herover og selv længe efter at den var til Ende. Saa reen af Sæder var jeg den Gang, og kunde uden Rødme ej høre den ringeste uanstændige Tale.

Kort efter Nytaar 1812 begyndte jeg ogsaa med en 6—8 andre Cadetter at exercere til Fods paa den øverste Gang mellem Kl. 1—2 om Middagen under en Corporal ved Navn *Weltzien*. Denne Exercits var for os Stakler en skrækkelig Øvelse, da dette raa Menneske pryglede os paa det Ubarmhjertigste ved den mindste Forseelse med sin Sabel eller en Stok. Det var uhyre koldt paa hiin Tid af Aáret, aldrig saa snart havde vi spist til Middag, førend vi samledes forfrosne og frygtsomme paa den øverste Gang, og stod skælvende der, til vor Tyran kom op ad Trappen og kommanderede: „Ret Eder!“ Det samme skete senere om Morgenen, saasnart vi vare paaklædte, da alt var mørkt og koldt, og inden vi havde nydt noget. Mod mig var dette Uhyre mindre haard, derimod mindes jeg tvende andre Cadetter, den ene *Bonnivet*[1]) og den anden *Fürsen*[2]). Da disse efter skrækkelige Mishandlinger havde fattet Mod og klaget over ham til *du Plat* og vist ham deres gule og blaae Buler, blev Umennesket omsider arresteret, dog søgte han

---

[1]) Frederik Anton Ludvig Bonnivet født 1795, i Harburg, død som Premierlieutenant ved oldenborgske Infanteri-Regiment c. 1833.

[2]) Johan Nicolaus Fürsen-Bachmann (1798—1894) blev Sekondlieutenant 1818 og Ritmester ved 1. Dragonregiment 1842. Han sluttede sig til Insurgenterne 1848 og blev udelukket fra Amnesti og slettet af Fortegnelsen over Riddere af Dannebroge.

ofte at hævne sig, især paa Klagerne. Med Umennesket *Weltzien* vare vi gaaede til Grunde, han greb os i Haarene, sparkede og slog os allevegne, brugte Hænderne, Stokken eller den ikke engang uddragne Sabel paa vore spæde Lemmer, hvor vi vare meest sensible, saa som Hænderne, Hovedet, Benene osv. Aldrig har jeg seet et værre, raat og udannet Menneske end denne *Weltzien*, som endnu tjener, saa vidt jeg veed som Officier i den bergenhusiske Brigade i Norge[1]).

Om Sommeren havde vi ofte smaae Felttjenestetoure, som morede os alle overordentligt, endskjøndt vi bleve saare tarveligen tracterede med et Par Stykker Smørrebrød og højst et Glas Mælk. Men den glade Aarstid var der, den haarde Vinter var tilende, og vistnok maatte vi glæde os, naar vi betænker, hvad det vil sige, at blive jagede op om Morgenen lidt før Kl. 6 og med Stød og Slag drevet ud af Sovesalen uden at erholde Tid at tage Benklæderne paa, og nu i Kulde og Mørke vandre halvnøgne omkring, faae Lys tændt, komme ind paa et Paaklædningsværelse hvor aldrig Varme fandtes, dernæst i Mulm og Mørke ned til Posten for hente Vand i et Tinfad. Jeg var saa medtagen af Kulde, at jeg hverken kunde røre Hænder eller Been, som vare tykt ophovnede og glindsende røde af Frost. Stundom maatte jeg lægges paa Sygestuen og blive liggende der i Sengen flere Dage, for at mine Hænder kunde komme sig igjen. Saasnart vi

[1]) Jens Frederik Undal Weltzien, født i Bergen 1794, blev fra Kadetkorpset udnævnt til Sekondlieutenant 1811 og afgik Aaret efter til bergenhusiske Skarpskytte-Bataillon. Han blev Kaptajn 1835.

vare paaklædte, begyndte strax een eller anden Øvelse, især Exercits til Kl. 8; først da blev der lagt sparsomt i Kakkelovnen i vore Classer og først da erholdt vi Frokost, som bestod i to Stykker Rugbrød rundt om Brødet med tyndt harsk Smør paa uden varm Drikke. Vi gik ned til den med Iistapper behængte Post og holdt Munden under Tuden, det var vor Morgendrik. Dog maa jeg tilstaae, at man aldrig hørte nogen Cadet klage derover. Det vilde ogsaa lidet have hjulpet ham, han vilde kun uden Medlidenhed være bleven udleet af sine Cammerater som en forkjælet „Moders Dreng".

I denne Sommer begyndte jeg ogsaa at lære at svømme, ogsaa her generede det mig meget at maatte klæde mig nøgen af. At styrtes i det dybe Hav havde aldeles intet tillokkende for mig, men Skammen drev mig frem. Dengang holdt de ældre Cadetter de yngre i Svømmesele, og det var dem en stor Glæde at pine og qvæle de smaae Cadetter. Paa samme Maade blev den Gang paa Landcadetacademiet de yngre Classer pinte og plagede af de ældre, maatte pudse Støvler, hente Vand og besørge alle Slags Forretninger og Ærinder for dem. Disciplinen imellem de forskellige Classer var meget stor. En Elev af en yngre Classe turde ej gaae ind i en Classe, som var højere, uden lydeligen at banke paa Døren og ved alle Lejligheder vise den ydmygste Respect. Paa Legepladsen havde hver Classe efter Rangordenen sin egen Legeplads; men naar ældste Classe spillede Boldt,

som ofte i Middagstimen om Foraaret, maatte de andre Classer finde sig i, at den brugte hele Pladsen, og de andre var det kun forundt at være Tilskuere i ærbødig Afstand.

Straffene for Forseelser vare meget haarde og almindelige. Arrest og corporlig Straf hørte til Dagens Orden. Tamp for de yngre og Fugtel for de to ældste Classer uddeltes hver Dag i stort Antal ved Parolen. I Begyndelsen kunde jeg knap taale at see derpaa, senere blev jeg saa afhærdet, at det ej videre generede mig. Tamp regnede desuden fra enhver Officiers Haand hele Dagen. Selv Underofficiererne[1]) havde eller toge sig denne Ret, ofte af reen Ondskab og Forfølgelse. Saaledes var Afstraffelse med Riis meget hyppig og for ringe Forseelser. De laveste Officierer havde Magt til at straffe med Riis efter eget Godtbefindende. Jeg mindes, at en stakkels Cadet af min Alder engang af Lieutenant *Weyhe*[2]) uden ringeste Ceremoni blev afstraffet med Riis, fordi Cadetten i hans Regnetime havde spiist af en bruun Honningkage. Jeg kan aldrig tilgive *du Plat* hans ringe Følsomhed og den ringe Opsigt, han førte for at forhindre Misbrug af Straf. Hvad mig selv angaaer var jeg meget heldig, og jeg mindes ej at være bleven corporlig straffet mere end to Gange. Den ene Gang med 8 Slag Tamp for at have manglet en

---

1) Ved Underofficerer forstaaes Kadetter, der enten vare udnævnte til Officerer, men som maatte gøre Tjeneste som Underofficerer, eller Kadetter, der stod for Tur til Udnævnelse.

2) Sekondlieutenant Erik Leganger Weyhe blev Major 1828, fik Afsked 1842 og døde 1850, 64 Aar gammel.

Knap i min Trøje, den anden Gang bad en arbeidende Cammerat mig om at tage hans Smørrebrød med fra Bordet til ham. Jeg blev grebet i denne forbudte Gjerning af den inspectionshavende Officier Lieutenant *Steensballe*[1]), strax sat i Cachotten, hvor jeg blev siddende til Kl. 12 og fik ved Parolen 8 Slag Fugtel. Mig synes det var rigeligen forsonet, men jeg anfører denne Detaille for at vise, hvilket regimen der den Gang herskede ved Landacademiet. Var jeg bleven tildeelt Riis, troer jeg, jeg havde taget min Død af Skam og Sorg derover.

Aaret 1812 var i krigersk-politisk Henseende af stor Vigtighed for os Cadetter. *Napoleon* foretog sit mægtige Tog til Rusland. Vi fulgte ham med saa stor Nøiagtighed, som vi kunde, og vare alle fransksindede, med eneste Undtagelse af min Ven *Qvalen*, som forunderlig nok var russisk sindet, og som vedblev at være *Napoleons* Modstander, hvor meget han derover blev drillet af alle os andre. Hans Anskuelser udsprang af indre Følelser, som ej lode sig bortraisonnere eller bekjæmpe, og derfor maatte respecteres. *Napoleons* Tilbagegang opvakte de smerteligste Følelser hos os alle. Rigtignok havde Danmark dengang Krig saa godt som med hele Europa og var Franskmændenes Allierede, dog denne Grund fremkaldte ikke disse Følelser. Det var Helten, Helten — Soldaten alene, som tiltrak sig vor Beundring. Hans Uret og Vold

---

[1]) Sekondlieutenant Niels Jürgensen Steensballe blev Premierlieutenant 1817 og døde 1818.

kunde vi ej opdage, vi troede at det øvrige Europa var forræderisk sindet imod ham, og at kun han havde Retten paa sin Side. Hans Proclamationer og Taler kunde ogsaa let foraarsage en saadan Tanke, da man dengang sjælden læste nogen selvstændig og sandfærdig Relation angaaende hans Færd og Tankemaade. Saaledes frygtede Europa dengang Revolutionens Søn, at man knap vovede at lade trykke et eneste formasteligt Ord om ham, med Undtagelse af England, men Relationer derfra kom kun i Smug til Fastlandet. I daglig Tale var man ej mindre forsigtig og tilbageholden. —

Jeg stod mig godt med de fleste Lærere, thi jeg var den sidste tilsengs og ofte oppe Kl. 2—3 om Morgenen, mere bør man ej heller forlange af et Barn i min Alder, men jeg havde ogsaa opfattet, at jeg ingen anden havde at forlade mig paa i Verden end mig selv. Jeg havde vel tilskrevet *Busch* og Fruen flere Gange, men da jeg aldrig fik et Ord til Svar, ophørte min Correspondance af sig selv. Derimod hørte jeg oftere fra mine Brødre udenfor Kjøbenhavn og fra min ejegode fromme Moder, som aldrig glemte at [formane] mig til Gudsfrygt, Flid, Sædelighed og Dyd.

Jeg kan ej her undlade at omtale en Lærer ved Navn *Muus*, som underviste i Tydsk og Dansk i ældste Skoleclasse og 1ste Militair-Classe. Denne *Hr. Muus*, som havde Titel af Assessor, var rimeligviis en Student, som ikke havde faaet Embedsexamen og derfor maatte offre sit Liv til denne trivielle Forretning. Af Kundskaber var der lidet

Spor, og jeg troer ikke, at han kunde tale eller skrive et Ord Tydsk selv. Dog var han meget flittig i sin Undervisning og utrættelig i at plage og drille os. Endnu 1841 efter 29 Aars Forløb seer jeg den gamle Assessor *Muus* gaae omkring paa Kjøbenhavns Gader. Ved Academiets Reform 1831 afgik han med en lille Pension[1]). Forresten var Academiets Lærere maadelige over al Beskrivelse, kun et Par kunde kaldes dannede Mænd, men ikke en eneste kunde gjøre Fordring paa Videnskabelighed, med Undtagelse af den ældste *Fibiger*, som imidlertid 1812 endnu ej havde erhvervet sig noget Navn[2]). Cadetofficierer som *de Seue*, *Weyhe* o. fl. vare Mænd at det raaeste og uvidendeste Slags og havde derfor ubodelig, skadelig Indflydelse paa Cadetternes Tænke- og Handlemaade, ligesom de ogsaa stedse mindes med Ringeagt og Afskye.

Endnu i Efteraaret 1811 og i Sommeren 1812 saae man de sørgelige Spor af Bombardementet 1807. Flere Dele af Byen laae i Aske og Ruiner. Spor af Kugler saaes paa Murene, paa Træerne paa Volden og udenfor Byen, ligesaa vare Jordvoldene og Grøfterne, som indeslutter Markerne, gjennemborede af Kanonkugler, Jordbatterierne i

---

[1]) Krigsassessor Ludvig Frederik Muus blev 1811 Lærer i Historie m. m. ved Landkadetkorpset. Han blev 1815 Krigsraad, fik 1831 Afsked og døde 1847, 74 Aar gammel.

[2]) Sekondlieutenant i Ingeniørkorpset Johan Adolph Fibiger (1791—1851) blev 1811 overflyttet til Infanteriet og ansat ved Landkadetkorpset som Lærer i Mathematik lige til han 1830 blev Kommandør for den nye militære Højskole. Major 1829. 1836 blev han Land- og Søkrigskommissær i 1ste jydske Distrikt. 1842 Afsked som Oberstlieutenant. Han var en fremragende historisk og militær Forfatter.

Omegnen vare endnu ej heller sløifede. Alle Mennesker vare endnu fulde af Fortællinger, nogle sande, andre overdrevne eller fordreiede, men for mig imidlertid interessante, og jeg lyttede til dem med Opmærksomhed og Interesse. Endnu fandtes der enkelte Cadetter, som havde været paa Academiet under Bombardementet, og de vare naturligviis uudtømmelige paa Historier fra hiin Tid.

Endelig skulde da vor Classe aflægge den aarlige Examen for at kunne rykke op i anden Militair-Classe. Jeg var meget frygtsom for Udfaldet, ja endnu ofte drømmer jeg om disse Examiner og vaagner stundom pludselig om Natten, fordi jeg er bange for at falde igjennem. Dog mine Bestræbelser vare ej frugtesløse og jeg bestod mig omtrent i Midten af Classen. Jeg tog saaledes ingen særdeles god Examen, men faldt dog ej heller igennem i nogen Branche. Vi havde en aarlig Presentation for Kongen, hvorved vi viste vore Kunster, som især bestøde i Voltigering, Gymnastik, Hugning og Dands. De Drenges Antal, som ej var bestaaede, var ej saa ringe, thi Fliden var i det hele taget ej overdreven stor, men Letsindigheden var der, som allevegne, for herskende.

Mod Enden af Aaret 1812 vandrede jeg med mine bestaaede Cammerater med mine Bøger paa Armen under almindelig Jubel ind i den næstældste Militair-Classe og besatte den. Vi traf her en Stok af gamle oversiddende Cadetter, som indtog hele det 1ste Bord. Classen talte henved 50 Cadetter. Vor første Sorg var disse Cadetter, hvoriblandt

flere meget gamle Personer og mauvais-sujets, som det ej var muligt at leve i Venskab og Fortrolighed med.

For et Aar tilbage græd jeg i Eenrum ved at see det store Antal Cadetter, som stode over mig, og jeg troede ej, det var gjørligt at lære alt, hvad man fordrede. Efter et Aars Forløb havde jeg ikke alene indhentet en stor Del af dem, men endog sprunget et endnu større Antal forbi. Jeg havde allerede dengang den Glæde, at de Personer, som havde behandlet mig meget stolt og uforskammet ved min Optagelse, allerede nu var mine Undermænd, og maatte staae tilbage for mig. Min Fremgang maa have glædet min stakkels Moder. Selv *Ditløv* sagde: „Mere end Du har præsteret, kan man ikke forlange.“

Julen gik stille hen for mig, jeg læste og arbeidede bestandig. Academiet var koldt og mørkt. Min eneste Udflugt var til Tante *Lind* og til *Ditløv*. Dog havde hun introduceret mig i nogle Familier saasom hos: Justitsraad Postmester *Almer*[1]), Etatsraad *Møller*, Capitain, Brygger, *Møller*[2]), Professor *Begtrup*[3]) Commandeur *Bruun*[4]), og disse Fa-

---

1) Justitsraad, Postforvalter ved Kbhvns. Brevpostkontor Frederik Ephraim Almer var en Omgangsven af Etatsraad P. Møller (se Side 72). Han havde 1792 været Kabinetssekretær hos Dronningen. Han døde 1814, 75 Aar gammel og var gift med Kirstine Classen, der døde 1831.

2) Major i det borgerlige Infanteri, Brygger Erik Møller var en Broder til Etatsraad Peder Møller. Han var Direktør ved Søkvæsthuset og Waisenhuset m. m. og døde 1853, 82 Aar gammel.

3) Professor i Landøkonomi Gregers Otto Bruun Begtrup (1769—1841) var en Adoptivsøn af Rektor J. H. Tauber, der var gift med hans Søster. Begtrup blev 1799 gift med Etatsraad Peder Møllers Søster Christiane Christine Møller (1772—1854.)

4) Kommandør Eusebius Bruun (1754—1834) var Kommandant ved Kbhvns. Toldbod og Havn. Gift 1793 med Marie Christiane Sophie Gether (1766—1838).

milier er jeg megen Tak skyldig, fordi de optog mig i deres Huse og viste mig arme fattige Dreng saamegen Velvillie og Gjæstevenskab. Ogsaa en Familie *Liebenberg* besøgte jeg, og her lærte jeg en Hosekræmmer *Beckgaard*, som boede paa Østergade at kjende[1]. Han ejede sin egen Gaard og beboede den ganske alene. Om Løverdagen kom han ud til mig paa Landacademiet og bad mig at spise hos sig om Søndagen, og var jeg da alene hos denne brave Familie, som havde et Par voxne Børn af 1ste Ægteskab og et Par smaa af 2det Ægteskab. Gjerne forblev jeg der den hele Dag, til jeg om Aftenen Kl. 10 skulde være hjemme, og naar jeg gik, fik jeg hele Pakker af Kage, Æbler, Smørrebrød osv. med at glæde mig med i Ugen. Ofte besøgte han mig ogsaa om Ugedagene og medbragte altid noget, ligesom han spurgte, om der var noget, som manglede mig. Det var brave kjærlige Folk, hvis Minde stedse er mig helligt.

1813

I de første Dage af Januar 1813 begyndte vi vore Forelæsninger i 2den Militairclasse. Den bestod som sagt af de meest forskjellige Elementer, store voxne Karle paa nogle og tyve Aar og unge Drenge paa 13—14 Aar som jeg og flere andre. Jeg havde min Plads imellem de tvende uregjerligste Personer:

---

[1] Hosekræmmer Jens Jensen Beckgaard, død 1845, 85 Aar gammel. Han boede i Slutningen af det 18. Aarh. paa Amagertorv (se H. Trier, Gaarden Nr. 8 Amagertorv).

Hertel[1]) og *Mahmens*[2]). Den første en flink, rask Dreng, fuld af Liv, Villie og Kraft, men irritable og ufordragelig, en Præstesøn fra Vordingborg. *Mahmens* var en Bondesøn fra Egnen af Friederichstadt i Eiderstedt, et aldeles raat og udannet Menneske, men fuldvoxen og stærk som en Kjæmpe. De vare i evig Krig og sloges næsten uafbrudt. Saasnart *Mahmens* kunde faae *Hertel* fat, var han fortabt, men den sidstes Taktik var tirailleurmæssig drillende og uden at vove store Slag, men pludseligt Angreb og pludseligt Tilbagetog. Saasnart Lærerne gik, sloges de eller forfulgte hinanden, til den nye Lærer kom. Med andre gik det ej bedre, saa at den halve Classe stedse sloges med den anden halve. Jeg var næsten altid neutral, men de fleste og alvorligste Kampe og næsten al Passage foregik ovenpaa eller underneden Bordene; jeg var tilsidst saa vant til den evindelige Allarm, at den ikke i ringeste Maade generede mig, og jeg havde min fuldkomne Opmærksomhed til at studere ved et Spektakel som ved Niagara-Fald, hvorimod jeg blev forstyrret ved Hvisken og ingen Allarm. Ofte styrtede et Par pryglende Personer sig overende paa Bordene og ned paa mig, og jeg søgte at vælte dem saameget tilside, at der var Plads for min Bog, og lode dem forresten slaaes. Det var en hjælpeløs Tilstand. Jeg mindes engang,

---

[1]) Peter Matthias Benjamin Hertel blev Sekondlieutenant 1816 ved 2. jyske Regiment, fik 1827 Afsked som Krigsassessor og blev Tolder paa Samsø, senere Overkrigskommissær. Død 1844, 44 Aar gammel.

[2]) Johan Paul Mahmens født i Frederikstad i Norge. Kadet 1810, Sekondlieutenant 1813 i en af fynske Regiments annekterede Batailloner, Afsked 1814.

at en Cadet ved Navn *Lempfert*[1]) jagede den lange *Mahmens* en Passer igjennem det flade af Haanden, saa den stak ud paa den anden Side. En Person ved Navn *Raben*[2]) havde ogsaa mange Eventyr, men var tilmed en meget jammerlig Person, meget frygtet af de Smaae og som gjorde Ondt for at glæde sig, tilmed doven og usædelig i enhver Retning.

Academiets tvende Compagnier vare dengang overfyldte. Krigen fordrede mange Officierer, man vilde ved Academiet danne saa mange som muligt, og Liebhavere til Standen manglede ej. Derfor var de to Compagnier 550 Cadetter stærk, det stærkeste Antal, som Landcadetacademiet nogensinde har talt. Dog er det muligt, at der var endnu flere Elever, naar man medregner mange saakaldte „annecterede“ Officierer[3]), som vare detacherede fra deres Afdelinger til Kjøbenhavns Landcadetacademie for at tage den befalede Officiers-Examen. De dannede et eget Peloton ved Paraderne paa højre Fløj og havde egne Undervisningstimer paa det saakaldte Sukkerhuus i Bredgade.

Imidlertid maa den forskrækkelige Allarm, som bestandig fandt Sted hos os, have vakt Chefens Opmærksomhed, og henimod Enden af Aarets første Qvartal blev vi af med de værste Spektakelmagere, idet *du Plat* fik 8 udnævnte til Of-

1) Gustav Adolph Lempfert blev 1814 Sekondlieutenant i Oldenborgske Infanteri-Regiment. Premierlieutenant 1826. Afsked 1828. Død c. 1841.

2) Johan Nicolai Carl Raben, født i Middelfart 1796, Kadet 1809, Sekondlieutenant ved en af fynske Infanteri-Regiments annekterede Bataillоner 1813, fik Afsked 1815 som Krigsassessor.

3) I Februar 1808 blev det danske Landeværn opløst, og af dets yngste Mandskab oprettedes 32 Batailloner, der nu kom til at danne Livregimenternes 3. og 4. Bataillon. De kaldtes i daglig Tale annekterede eller Forstærknings Batailloner.

ficierer uden Anciennitet ved de annecterede Batailloner. Vi bleve saaledes af med *Mahmens, Raben, Thaae*[1]) og *Becker*[2]), 4 store og lange Mennesker, raae og udannede i enhver Henseende, de ere nu længst forsvundne fra Armeen. Efter disse Galningers Bortfjernelse blev det betydelig roligere, man begyndte at aande friere, arbeide mere, tee sig ordentligere og roligere, omgaaes venligere osv., ligesom vore Læreres og Foresattes Roes og Tilfredshed blev større. Men vort videnskabelige Udbytte var kun ringe. Vore Lærere vare ej heller Mænd af stor Dygtighed, dog maa jeg med Agtelse nævne *Fibiger*, Præsten *Brorson*[3]) og Capitain *Bierfreund*[4]), men de havde slemme og urolige Elementer at belære. Jeg mindes saaledes et halvt Slagsmaal mellem en Cadet ved Navn *Brokes*[5]) og den mathematiske Lærer, Ingenieurlieutenant *Fibiger*, hvori naturligvis den sidste beholdt den nødvendige Overvægt.

I Løbet af Sommeren havde vi ofte Maneuvre og Øvelser i Marken, og saadanne Toure vare sande Festdage for os Elever, især for mig, som

---

1) Vistnok Sekondlieutenant ved Norske Livregiment, Georg Alexander Thaae, der døde som Premierlieutenant i Trankebar 1832.

2) Peter Becker født 1796, Lieutenant ved fyenske Infanteri-Regiment, død 1827 som Premierlieutenant i Cotzenbull.

3) Kapellanen ved Garnisons Kirke, Professor Christian Frederik Brorson (1768—1847) var 1804 Lærer ved Landcadetkorpset i Religion, Anthropologi, Moral og Logik, til han tog Afsked 1831, men vedblev dog at fungere som Lærer. 1815 blev han Sognepræst.

4) Frederik Ludvig Bierfreund (1782—1873) blev 1811 Stabskaptajn og Inspektionsofficer ved Landkadetkorpset. 1817 blev han juridisk Kandidat, tog 1819 sin Afsked fra Militæretaten og blev Byfoged i Holbæk. 1829 Byfoged i Nyborg, 1846 Justitsraad, 1853 Afsked.

5) Frederik Barthold Heinrich Vilhelm Hartvig Brockes (1795—1819), Sekondlieutenant ved 2. jydske Regiment.

derved fik Lejlighed at kjende Skove og Marker omkring Hovedstaden. Over Mark og Hegn gik vore Tog ved Nat og Dag, dog var det mere Leeg end militair Øvelse, thi istedetfor med Gevær og med Tornyster paa Ryggen og med Patroner, foretoges de med bare Hænder, for at vi ikke skulde gjøre hinanden Skade, — en forunderlig Omsorg for Drenge, som midt i Krigens Løb opdroges til at vorde dens Yndlinge. Vi rendte som halvgale Mennesker vidt omkring hiinsides Dyrehaven ved Sandbjergene, Rudersdal, omkring Fursøen osv. Som legemlig Bevægelse vare disse Toure meest at anbefale og mangen Gang var jeg saa udmattet, at jeg knapt kunde røre Benene. *Du Plat* var utrættelig ved disse Øvelser, aldrig var han gladere og muntrere. Men stundom var der ogsaa Disharmoni imellem Cadetterne og ham, saaledes mindes jeg, at han en Gang havde kjøbt en heel Deel Mælk sammen i Charlottenlund, men ingen vilde drikke den; det var en meget flau Scene, da alle undskyldte sig mig, at de ingen Tørst havde. Nogle Cadetter bleve derfor truede med Prygl til at drikke, medens han raabte: „Hvad fejler mine Cadetter i Dag?"

Disse Disharmonier fandt ej saa ganske sjelden Sted, og fremstod af mange Aarsager. *Du Plat* var stolt, stræng og ofte uretfærdig i sin Strenghed. Han favoriserede og krøb for de fornemme Cadetter og deres Forældre. Han kom sjælden imellem os uden om Morgenen paa Paraden, og der maatte vi vente i Kulde og Mørke hele Timer

paa ham, ligesom om Middagen hele Timer paa Parolen. Han var vanskelig at faae i Tale uden at vente en Time eller to i et koldt Forværelse, hvor jeg ofte har seet høie Officierer i samme Stilling som Cadetterne, rasende af Forbitrelse uden at turde yttre deres Harme høit, af Frygt for at han skulde hævne sig paa deres ved Academiet værende Sønner. Han var dernæst en Udlænding og endmere af catholsk Religion, som forundrede os alle overmaade meget, da man ej kunde begribe, at Landet var saa fattig paa Mænd, at man var nødsaget til at tage en Mand til Chef med saa mange og fremstikkende Skrøbeligheder og Mangler. Især var Cadetterne fortørnede paa hans grændseløse Kryberier for de Store, ligesom ogsaa for hans Hykleri for Kongen og ikke altid strænge Redelighed ved de Examina, som fandt Sted for Kongen hvert Aar, og som i Grunden var intet andet end en lav Comedie, hvor enhver vidste de Spørgsmaal, han skulle have. Men ingensinde var Uvillien større end engang i Charlottenlund, hvor vi blev sammenappellerede og opstillede en parade for en corps med Officerer og Lærere at marchere op til Slottet, opstille os indenfor Indhegningen af Haven og raabe Hurra for Generaladjutant *Bülow*, hvis Kone boede paa Slottet[1]).

Alle vare indignerede over et saa lavt Kryberi, og det feilede ej, at det højt og lydeligt blev udtalt,

---

[1]) Generalmajor Frants Christopher Bülow (1769—1844) var Chef for Generaladjutantstaben og som Kongens Yndling en almægtig Mand. Han var gift med Sophie Eleonore Baronesse Selby (1785—1842), der under Navn af „Renegalinden“ var en i Kbhvn. ret upopulær Dame.

og at det kom for *du Plats* Ører. En anden Gang forfattede en Cadet ved Navn *Baggesen*[1]), en Søn af Digteren, en Sang, som raillerede over Cadetternes Tractering ved et Maneuvre, og endte hvert Vers med dette Refrain: „Ja vi maatte Hurra raabe, uden at nyde mindste Draabe“. Denne Sang cirkulerede i Garnisonen, og *du Plat* var meget vred, uden at jeg dog kan erindre, at *Baggesen* derfor havde videre Ubehagelighed.

Imidlertid maa jeg erklære, at *du Plat* imod mig stedse viste sig som en godmodig og redelig Mand og i Sandhed viste mig hjertelig Godhed og Venskab. — Men Ungdommen føler altid sundt og rigtigt, mandig Færd er den velkommen, men ingensinde føler man mere det skændige i Hykleri og Smigreri end i den unge Alder, hvor den barnlige Sjæl endnu er saa fri, aaben og selvstændig. Senere i Livet undskylder man den noget.

Cadetterne af ældste Classe laae i dette Aar som sædvanlig i August og September Maaned i en lille Leir ved Eremitagen i Dyrehaugen for at øve Opmaalinger og Felttjeneste m. m. Cadetterne i Byen allarmerede stundom de i Leir liggende Cadetter. Jeg troer næppe, at disse Øvelser bidrog noget til vor Uddannelse, imidlertid morede vi os, frøs dygtig om Natten paa den aabne Mark og troede, vi vare store Herrer. Mølleaaen spillede en Rolle ved vore Øvelser, og dens Pas og Broer

---

[1]) Frederik Ludvig August Haller Baggesen (1795—1865) blev Frikorporal 1810 og 1812 Sekondlieutenant ved holstenske Skarpskyttekorps. Han gjorde sig mere fortjent som militær Forfatter end som Officer. Han blev 1854 Generalmajor og Chef for Generalstaben, 1858 Kommandant i Rendsborg og fik Afsked 1860.

bleve om Natten angrebne, forcerede eller tabte. Vi smaae Drenge vare imidlertid ofte udsatte for lidet behagelige Posteringer. Man fortalte, at undvegne Slaver vare skjulte i Dyrehaugen og vi vare uden Vaaben. En Nat var en Cadet *Benningsen*[1]) og jeg som en dobbelt Vedetpost placeret langt inde i Skoven. Natten var bælmørk. Her stod vi timelang og bævede af Frost og vel ogsaa af Frygt. Stundom kunde vi knapt bærge os for løse omløbende Garde- og Husarheste, som i lange sluttede Linier løb i Carrière alt over Ende, som kom dem i Vejen. Ofte rørte et og andet sig i Nærheden. Pludselig hørte vi kort foran os et forskrækkeligt Skrig, som varede længe og tilsidst døde bort. Vi troede, at det var et Menneske, rimeligst en Cadet, der var bleven ødelagt af Slaver, men vi vovede ikke at komme ham til Hjælp. Dog erfarede vi, da vi bleve afløste, at det var en Cadet, som uventet var faldet i det modsatte Parties d. e. Fjendens Hænder. —

Lovovertrædelser og Forseelser af alle Slags fandt endnu dagligen Sted, og hver Parade var mere en Forsamling for at uddele Straffe, end til Ordens og Reenligheds Overholdelse. Prygl regnede ned paa de arme Cadetters Rygge. At kjøbe et Suurbrød eller Franskbrød var en uhyre stor Forseelse, som blev straffet haardt, endskjøndt vi bleve saa slet tracterede. Vor Middagsspise om Torsdagen var næsten hele Aaret rundt Vandgrød uden Smør

---

[1]) Ernst Christian Benningsen (1793—1854), 1815 Sekondlieutenant, 1842 Ritmester i 4. Dragon-Regiment, 1848 Afsked som Major.

og Øl uden Sukker, og som Eftermad bekom vi uskallede Kartofler med Sennop, men Kartoflerne vare for største Parten frosne og forraadnede. Af denne Kost maatte vi leve og voxe. Derfor havde vi Scener, som visseligen ej kunde undskyldes. En Aften sprang alle Cadetterne som een Mand op paa Bordene og bombarderede hinanden med disse Kartofler, hvorved som af Vanvare vel ogsaa enkelte fløj i Hovedet paa den inspectionshavende Officier, Lieutenant v. *Brock*[1]). Andre Gange brak vi Smørrebrødene itu, stablede Stykkerne i store Hobe og forlod Spisebordet. En Middag mindes jeg, at da Lieutenant v. *Brock* kom til Bordet, kastede en Cadet *Horstmann*[2]), som siden er død som Major i Ostindien, med al Magt en forfærdelig stor raadden Kartoffel ned i Lieutenantens Suppetallerken, saa at hans højrøde Uniform blev ganske overstænket af den fedtede Suppe. *Brock* sprang op og gav *Horstmann* en Ørefigen, men da denne gjorde en forfærdelig Spektakel, skreg og larmede og nægtede Gjerningen, blev der ikke videre af den hele Sag.

Imidlertid vovede man ej at byde Mænd som *Redsted*[3]) eller *Tobiesen*[4]) en saadan Uforskammet-

[1]) Premierlieutenant i Kbhvns. Infanteri-Regiment Hans Henrik Brock fik 1816 Afsked som Overkrigskommissær og døde 1860, 73 Aar gammel.

[2]) Jens Bornholt Horstmann født paa Asnæs 1794, blev Sekondlieutenant ved de ostindiske Tropper 1818 og døde i Trankebar 1837 som Major og Kommandør for Garnisonen.

[3]) Premierlieutenant Johan Frederik Redsted var fra 1807 til 1835 ansat ved Kadetkorpset. 1835 Major, 1842 Oberstlieutenant og Kommandør for 3. Bataillon, 1848 Land- og Søkrigskommissær i 3die jyske Distrikt, 1851 Afsked som Krigskommissær. Død 1857, 67 Aar gammel.

[4]) Sekondlieutenant Frederik Vilhelm Carl Tobiesen blev 1812 ansat ved Akademiet. Han blev 1840 Major, 1846 fung. Kommandør og 1848 virkelig Kommandør for Landkadetakademiet og Oberstlieutenant. 1849 Oberst, 1854 Afsked. Død 1867, 71 Aar gammel.

hed, thi disse hævdede ved alle Leiligheder deres Myndighed. Den arme *Brock* blev anseet for en halvgal Person, som han vel ogsaa var.

Ogsaa med en Officier ved Navn *Ploennies* havde vi mange Spectakler. En Aften bleve vi voldeligen drevne ud af vor Classe for at opstilles paa den øverste Gang til Sengetid til Parade, nogle Cadetter slukkede strax den derværende Lampe, og derpaa stode vi alle 2—300 Drenge ganske stille paa Gangen. *Ploennies* kom nu rask op ad Trappen, og da han fandt alt mørkt og stille, spørger han et Par Gange raskt: „Er her nogen?“ „Er her nogen?“ Med et begynder alle Drengene at brøle og sætte dem med Hylen og Trampen i Bevægelse som for at angribe Lieutenanten. Da denne hørte den fremad skridende Masse bølge imod sig, tog han uforsigtig Flugten nedad Trappen. Dette Tilbagetog gav Drengene Mod, og som en rivende Strøm fulgte de efter ham med Skrig og Brøl: „Hold paa ham! Stop ham!“ osv., lige ned i Gaarden, hvor han ej mere var at finde, idet han var løbet lige ind til Oberstlieutenant *du Plat* med Klage. *Ploennies's* Opførsel var ussel; havde han stillet sig med dragen Sabel paa Trappen og truet med at gjennemfugtle den første, der nærmede sig, vilde den hele Scene være bortfaldet af sig selv, nu derimod fremkaldtes formelig Skandal. Den omtalte *Horstmann* blev kjendt af *Ploennies* som den, der havde forfulgt ham nærmest ned ad Trappen, og han blev derfor arresteret nogen Tid i Cachotten. Jeg troer ej, at man gjorde ham Uret, thi

det var et meget uroligt, ondskabsfuldt og hyklerisk Menneske uden Dannelse[1]).

Med vor Danselærer, Krigsassessor *Pio*[2]) laae vi i evig Krig. Han var en dygtig og alvorlig Lærer, men uartig og grov, han var ogsaa en smuk Mand med en militair skjøn Holdning og elskede sit Fag med al tænkelig Varme, vi holdt forresten virkelig af ham, men Venskabet var ofte [ ][3]) og ubehageligt. En Gang var Classen faldet over *Pio* og skjældte ham for Jacob v. Thybo, en Rolle han engang skal have spilt ved det kongelige Theater, og paa en Maade drevet ham ud af Fægte- og Dandsesahlen. *Pio* klagede til *du Plat* og nævnede en 4—5 Cadetter og deriblandt mig. Jeg mindes, at *Lempfert* og *Lützow*[4]), begge alt døde og borte, vare iblandt disse 4—5 Syndere. Næste Morgen bleve vi fremkaldte paa Paraden af *du Plat*, som naturligviis truede os dygtig med, at vi skulde bekjende vor Brøde og bede Assessor *Pio* om Forladelse. Men ingen vilde gjøre Afbigt. Arresten skulde da udføres. *Lempfert* tog da Ordet og sagde, „at Oberstlieutenant *du Plat* vilde have, vi skulde bede Assessor *Pio* om Forladelse, hvilket han paa dennes Opfordring og i Følge hans Trudsel var nødsaget til at gjøre", vi andre gjorde et Buk efter, brummede nogle Ord med, og dermed var Sagen

[1]) Sekondlieutenant Georg Frederik Carl Ploennies blev 1810 ansat paa Akademiet, 1812 blev han Premierlieutenant, tog 1816 Afsked som Overkrigskommissær og døde 1820, 32 Aar gammel paa Virumgaard.

[2]) Kgl. Skuespiller Jean Pierre Pio fik sin Afsked fra det kgl. Theater 1811 og blev Lærer i Dans ved Akademiet og Krigsraad. Afsked 1832. Død 1867.

[3]) Ulæseligt Ord.

[4]) Vilhelm Magnus Lützau blev 1817 Sekondlieutenant i holstenske Landsenér-Regiment. 1835 Premierlieutenant. Død 1836, 40 Aar gammel.

til Ende. Jeg er vis paa, at *du Plat* loe i Sjælen over den hele Sag, som jo maatte paatales, og straffes.

Vor Føde var som sagt meget ussel, vel en Følge af Krigsaarene og den almindelige Nød i Landet. Aaret 1813 var vel i denne Henseende det mest fortrykte Aar, man har oplevet i Danmark. En almindelig Bankerot var i Februar Maaned fundet Sted og som Følge deraf Landets og Armeens Resourcer meget ringe. Jeg er forvisset om, at *du Plat* endog havde Møie med at skaffe os den Næring, vi erholdt. Jeg anfører dette til Undskyldning. Chefen gjorde, hvad han kunde, Kongen og General-Commissariatet vistnok ogsaa, men vi Cadetter kunde naturligviis ej begribe dette, og derfor var der saa megen Leilighed til Excesser og Uordener, som under andre Omstændigheder næppe vilde have fundet Sted. Vi arme Drenge søgte derfor ogsaa paa alle Maader at skaffe os lidt Extra-Næring. Hvem, der havde et Par Skillinger, kjøbte sig lidt Hvidtbrød og Smør, men blev straffet, naar det blev opdaget. Jeg havde sjelden Penge, men en Søndag kort efter Middagsbordet havde jeg faaet mig noget Franskbrød og Smør, som jeg sad paa Trappen, der fører til Sovekammeret, og fortærede ganske alene halvt i Mørke. Men den vagthavende Lieutenant *Tobiesen* kommer speidende hid og træffer mig i min Herlighed. Han spurgte blot, hvor jeg havde faaet min Forraad fra. Jeg sagde, at min Broder *Ditløv* havde givet mig nogle Skillinger, som jeg havde benyttet paa denne Maade, da jeg var sulten. *Tobiesen* gik og sagde

intet. Jeg ventede næste Dag en stræng Straf, men *Tobiesen* havde ej meldt Sagen til Chefen.

Hvem der kunde faae nogle friske raa Kartofler, var en holden Mand; de bleve stegte i Kakkelovns-Tromlen og derpaa lagte paa de tørre Smørrebrød. Ogsaa Øllebrød var en sjelden, men meget søgt Ret, Øl kunde vi let overkomme fra Spisebordet eller fra Taffeldækkeren, Brød havde vi i vore egne Smørrebrød, der manglede os lidt Sirup eller Puddersukker. Hver Classe havde sine egne Øllebrødspotter, som omhyggeligen bleve forvarede. Kogningen foretoges i Kakkelovnen. Men ofte bleve vi opdagede af de bestandig spejdende Officierer og maatte see vort deilige Øllebrød kastet i Rendestenen og Potterne confisceret og ituslaaet. En Aften var *Brokes* og jeg forenede for at koge Øllebrød, *Brokes* skulde koge, medens jeg holdt Udkig. Neppe var jeg gaaet til min Post, førend han kom hylende til mig med det Sorgens Budskab: Bunden var falden ud af Potten og dens Indhold paa Gulvet! Der stode vi uden Aftensmad og maatte hurtigen tørre alting op, for ej at blive opdagede i vor Gjerning.

Endskjøndt vi Cadetter levede saa usselt, troede vi dog, at Spiseværten levede ret flot. Vi drillede ham derfor, hvor vi kunde. I Kjøkkenet maatte vi ej komme, og Døren dertil var bestandig lukket, men stod den tilfældigvis aaben, strømmede vi derind for at søge alt Spiseligt, Gulerødder, Roer, Brød, Smør osv. Kjøkkenet var i Kjælderen og bestandig fuldt af Røg, saa at en indlistet Cadet

ej strax kunde blive bemærket, men naar han opdagedes, faldt Spiseværten, hans Kone og Tjenestetyendet over ham og drev ham ud igjen som et Rovdyr, en Bjørn eller Ulv. En Søndag Aften snusede *Lempfert* og jeg længe omkring Kjøkkenet, vi vare meget sultne. Endelig blev Kjøkken-Gangdøren aabnet af Taffeldækkeren, som bar et eller andet op til Spisebordet og lod Døren staae paa Klem, til han kom ned igjen. Vi brød da strax ind i Kjøkkenet og saae igjennem Røgen og Mørket en qvindelig Skikkelse ved Ildstedet præparere noget, og vi lurede længe. Endelig gaaer hun ind i Værelset ved Siden af, — i et Nu vare vi ved Ildstedet, hvor *Lempfert* strax greb en Stegepande med tvende Fugle i, og jeg en Smørkrukke, og i et Nu vare vi ude af Kjøkkenet og oppe paa en mørk Trappe, hvor vi fortærede vort Rov. Vi lagde senere Panden og Potten ved Spiseværtens Dør og hørte aldrig siden tale derom. Han blev den Gang bedraget for sit lækkre Aftensmaaltid. Omstændighederne alene kan undskylde vor Opførsel, — vi vare saa forsultne og forkomne. Jeg bad Lægen om at maatte drikke en Skaal Bryst-Thee om Morgenen paa Sygestuen for mit foregivne svage Bryst, hvilket han tillod, og jeg gik derfor hver Morgen med mit Smørrebrød over til Sygekonen og fik den ordinerede Skaal Thee, som under andre Omstændigheder ej uden stor Nød var at fortære, da den var bitter og ubehagelig, men det var dog altid noget varmt, som om Vinteren var saa velgjørende.

Vi vare ellers muntre og forvaavne Drenge. I vor Classe skød vi stundom med en lille Canon, saa det dundrede. Om Aftenen var det en almindelig Fornøielse at fylde en Bouteille med Krudt, sætte en Prop i den, lægge den paa Enden af et af de lange Borde og sprænge den i Luften ved en Løbeild med et sandt Spectakel og en saadan Kraft at Stykkerne af den trængte ind i alle Vægge. Jeg mindes ingensinde, at vi bleve grebne, ligesaa lidet som at nogen derved kom til Skade; thi alle Cadetterne laa paa Gulvet under Bordene, saa snart Flasken sprang.

Du Plat havde indført en skrækkelig Mængde Parader. De begyndte om Morgenen Kl. 7 paa vore Paaklædningsværelser, Nr. 2 var den store Corpsparade i Fægtesalen, Nr. 3 fandt Sted Kl. 10 for at gaae til Frokostbordet, Nr. 4 for at bekomme Corpsparolen, Nr. 5 Parade forat marchere til Middagsbordet Kl. 1, Nr. 6 forat modtage en Mellemmad Kl. 5 om Eftermiddagen, Nr. 7 for at marchere til Aftensbordet Kl. 7, og Nr. 8 var Sengeparaden Kl. 9 om Aftenen, men ofte fandt endnu andre extraordinaire Parader Sted, saa at vi ikke kunde gjøre andet end at opstilles og atter opstilles og eftertælles, og saa snart en Cadet manglede, maatte hele Classen vente, til han kom tilstede. Herved opstod stadig Misnøie og Larm, Trampen og Skrigen og følgelig Anledning til evindelige Uordener. Naar et Maaltid var til Ende, maatte ligeledes hele Classen vente, til alle vare færdige. Ingen turde før forlade Spisesahlen. Alle disse Ceremonier vare meget penible og tidsspildende. —

I min Familie foregik faae Forandringer. *Philip* var ved sit Jægercorps i Holsten; *Ditløv* blev Auditeur ved 2. jydske Regiment og marcherede med samme fra Kjøbenhavn til Holsteen seent i December Maaned. Han var første Gang bleven chicaneret af en Professor *Brorsen*[1]) til sin Embedsexamen og fik 2den Characteer. Han indgav strax Ansøgning til Cancelliet og blev efter 3 Maaneders Forløb examineret om igjen og erholdt nu bedste Characteer. Kort derpaa tog han Auditeurexamen.

Kort efter Nytaar maatte vi alle underkaste os den sædvanlige Examen. Resultatet var, at jeg blev Nr. 6 af omtrent 80 Elever; af disse faldt sikkert en 30 Stykker aldeles igjennem. Jeg maatte jo saaledes være fornøiet, og erholdt med nogle andre Cadetter det Udmærkelsestegn at bære en hvid Pompon med blaa Top i Chacoten, et Udmærkelsestegn, som dengang blev sadt i Stedet for Æresepauletter, som ikke blev baaret mere i Armeen[2]).

I en af Aarets sidste Dage fandt den sædvanlige Opflytning Sted fra Classe til Classe, men inden denne mistede vi en heel Deel af vore største, stærkeste og tildeels ogsaa bedre og bedste Camerater paa følgende Maade. Armeen stod allevegne paa Krigsfod og manglede som naturligt Officierer. De største Cadetter, vel en 16—20 af begge Com-

---

[1]) Højesteretsassessor, Prof. jur. ved Universitetet, Etatsraad, senere Konferensraad, Christian Bagger Brorson.

[2]) I Følge kgl. Befaling af 1. August 1812 blev af Besparelseshensyn, „da Statens Tarv i nærværende Tidspunkt fordrer Indskrænkning i Forbrug af udenrigs Production“, alt Guld og Sølv paa Uniformer afskaffet.

pagnier, hvoriblandt *Nygaard*[1]) *Lempfert*, *Krey*[2]) o. fl. blev derfor samlede i en extra ældste Classe, givet et hurtigt og vel ogsaa summarisk Foredrag af ældste Classes Discipliner, og skulde mod Foraaret tage Examen. De, som bestode sig, bleve strax Officierer og afgik uopholdeligen til deres Regimenter som Officierer. Jeg havde gjerne deelt deres Skjæbne, men jeg var endnu lille af Væxt og kun 15 Aar, idet jeg den 11. Februar 1814 blev 16 Aar gammel. Jeg maatte altsaa forblive Aaret rundt i ældste Classe tilligemed en anden dygtig Cadet: *Scheel*, nu Professor juris ved Kjøbenhavns Universitet[3]). *Scheel* var bestaaet bedre end jeg og var nu den øverste Cadet i Classen og jeg den næstøverste, derpaa fulgte en Cadet *Møller*[4]) — længst død, en *Krey* junior[5]) en *Pecklin*[6]) og en *Reichwein*[7]), — alle paa den første Bænk, og alle længst forsvundne af Armeens Rækker, saavelsom de allerfleste derpaa følgende Cadetter i min Classe.

---

1) Christian Vilhelm Nygaard blev Sekondlieutenant ved Prins Christian Frederiks Regiment 1814. Han blev Stabskaptajn 1833, traadte à la suite og arbejdede ved Gradmaalingen. Død i Altona 1847. 51 Aar gammel.

2) Johan Christian Wildenradt Krey blev 1814 Sekondlieutenant i holstenske Infanteri-Regiment. 1824 Premierlieutenant. 1826 Afsked og Postmester i Frederiksstad og Krigsraad. Død 1870, 74 Aar gammel.

3) Anton Wilhelm Scheel (1799—1879), den senere Prof. jur. ved Universitetet, Generalauditør, Justitsminister og Geheimekonferensraad, var født i Stavanger. Kadet 1810, Sekondlieutenant ved danske Livregiment 1816 og gjorde derefter et Aar Tjeneste som kgl. Page.

4) Rimeligvis Carl Moritz Christian Müller, der var født i Rendsborg 1800, blev Kadet 1811, Sekondlieutenant 1817 og døde som Premierlieutenant 1837 i Slesvig.

5) Reinholdt Krey, født 1798, blev Sekondlieutenant 1815 ved Vejkorpset og 1834 forsat til Ingeniørkorpset. Kaptajn 1836, Afsked 1838.

6) Edvard Carl Georg Baron Pechlin, blev Sekondlieutenant 1815, tog sin Afsked som Kaptajn 1831 og blev Overførster i Holsten, Hofjægermester.

7) Frederik Theodor Reichwein (1796–1864) blev Sekondlieutenant 1815, Premierlieutenant 1825 og tog Afsked 1830, da han blev Postmester i Ærøskøbing. Krigsraad. Afsked 1852.

Det er ret beklageligt, men af mine Classe-Camerater og nærmeste Venner findes ej en eneste mere i Armeen, de fleste ere døde og tildeels omkomne i Krig eller paa ynkelig Maade, skudt i Dueller osv.[1]). Dog jeg vil begynde paa det nye Aar, som skulde bringe mig bort fra denne mere Sorgens end Glædens Bolig.

1814

Ældste Militair-Classe var noget favoriseret fremfor de yngre, og vi bleve temmeligen behandlet som Herrer, og ej holdt i saa skarpe Baand som de øvrige Classer. Straffene vare ej heller saa hyppige, følgeligen Forseelserne ringere. Smaae Lystigheder og ungdommelige Streger maa man ej forvexle med Forseelser og Forbrydelser, som destoværre ej heller manglede, især Tyverier, selv af den alvorligste Slags. Naar de bleve opdagede, bleve de arme Syndere straffede med Riis, som vel ogsaa kan ansees for en passende Straf. Ved en saadan Execution maatte gjerne de to ældste Elever af hver Classe være tilstede, og da jeg nu var en saadan, maatte jeg ogsaa overvære disse fæle Executioner, som maaske var langt smerteligere for mig end for den Strafskyldige selv. At fjerne en saadan straffet Elev blev der ej tænkt paa, og dette var vistnok en ubodelig Feil. Rigtignok blev stundom een eller anden reent fordærvet Dreng bortfjernet, men det var meget sjeldent, og han maatte da have

[1]) Som det fremgaar af de vedføjede personalhistoriske Noter holder Forf.s Bemærkning ikke Stik.

viist en Forhærdelse og en vedholdende Hang til Forbrydelser, inden det skeete.

Vi arbeidede altsaa fremad i Aarets første og kolde Maaned, da vor Armee sloges i Holsteen med Svensker og Russer, og alle vare vi begeistrede for Krigen og haabede ogsaa snart at kunne tage Deel deri. Min Broder *Philip* var midt i Krigen. Engang heed det som Rygte, at han var skudt ved sidste Tog ind i Mecklenburg i Efteraaret 1814 ved Stormen paa Byen Lauenburg. Efterretningerne vare ej hyppige, dog erfarede man Navnene paa saarede og døde Officierer, hvoraf flere nyligen havde vandret omkring iblandt os, ogsaa Belønninger og Ordener bleve stundom saadanne unge Mænd til Deel, og det begeistrede os end mere. I Kjøbenhavn levede vi jo imidlertid borte fra Krigsskuepladsen, Sundene omkring Sjælland vare tilfrosne, Kulden var saare stræng, og Massen af Snee større end nogensinde i Mands Minde. Kongen var med de fleste Tropper paa Fyen, og det heed, han vilde nu angribe Fjenden, som allerede var trængt frem i Holsteen og Slesvig og stod lige over for Fyen langs det „lille Belt“.

Men en Dag bleve vi ogsaa i Kjøbenhavn forstyrrede lidt i vor vante Ro. En Morgen kunde vi for lutter Allarm i den ved Siden af ældste Classe værende Pageclasse ej bestille noget. Vi havde en Time i Krigshistorie hos Professor *Brorson*, som bad mig banke paa Døren, men Larmen vedblev. Endelig gik *Brorson* selv ind i Pageclassen, men kom strax tilbage med den Besked, at Pagerne

fortalte, at Generalmarschen blev slaaet, og at Svenskerne var i Anmarsch imod Kjøbenhavn, paa den faste Iis over Sundet. *Brorson* pakkede sine Bøger sammen og forlod os. Vi saae ud paa Gaden — alle Slags Mennesker vare i Bevægelse. Commandanten, General *Scheel*, reed forbi, fulgt af Officierer og Husarer. Ude paa Gangene strømmede Cadetterne sammen under Jubelraab — det vilde jo være en Glæde at komme med i Kampen! *Du Plat* kom op til os i vor Classe. Han syntes at være alvorlig stemt og lod os vide, at naar Commandanten befalede, maatte vi være beredte paa at gaae didhen vi bleve beordrede. Ældste Classe var dertil nærmest. Vi vare i lutter Jubel og Glæde og ventede med Længsel hvert Øjeblik en saadan Ordre. Tropperne bleve detacherede til de forskiellige Poster; alt var beredt [til] at modtage Svenskerne, ja et Commando med to Canoner under den ved Landcadetacademiet som Lærer og Menagebestyrer ansatte Capitajn *v. Stockfleth*[1]) rykkede selv et Par Miile ud paa Iisen. Men de kom tilbage uden at have stødt paa eller opdaget nogen Fjende. Den hele Støi tabte sig derfor henad Middag og opløste sig til vor usigelige Sorg som en blind Allarm. Grunden til denne Allarm angaves forskjelligt; senere fortalte man, at man i Sverrig var bleven ligesaa allarmeret som vi, ved at see de danske Tropper rykke ud paa Iisen; i Malmø

---

[1]) Kaptajn Hannibal Stockfleth var Lærer i Taktik og Tjeneste paa Akademiet. Han blev 1833 Bataillonskommandør og Oberstlieutenant i Oldenborgske Infanteri-Regiment. 1840 Oberst. 1842 Afsked. Død 1858 i Haderslev, 84 Aar gammel.

var alt i den største Bestyrtelse. Mod Aften vare Tropperne atter indrykkede i deres Qvarterer, og vi Cadetter sadde atter i Ro og Fred ved vore daglige Sysler og Studeringer[1]).

Fra Holsteen kom der faae Efterretninger. Smaatræfninger fandt Sted til vor Armees Roes, men den trak sig alligevel bestandig tilbage. Affairen ved Bornhøft var al Ære værd, Fægtningen ved Sehestedt kastede al Glorie over de danske Tropper, men Armeen blev alligevel indesluttet i Rendsborg, og Cosakkerne under General *Tettenborn* gjennemstreifede hele Hertugdømmet Slesvig og leverede Fægtninger med vore Dragoner ved Colding. Altsaa maatte man vel med Rette antage, at den hele Krig førtes til vor Disfaveur. Kongen blev med Armeens Kjærne liggende paa Fyen, og paa Marscher, Contramarscher og Recognosceringer nær, rørte den sig ej i nogensomhelst krigerisk Øiemed af Stedet.

Denne Krigsførelse kunde selv vi Drenge begribe var forkert. En Fjende lader sig ej drive ud af Landet ved truende Stillinger og Recognosceringer fra en Øe. Men *Frederik den 6te* var ej General og havde ej engang Kundskab og Gave nok til at vælge sig en Anfører. Dog saa galt som det gik, havde vi ej troet Muligheden af: uden betydelig Kamp og uden Modstand blev Freden til Kiel sluttet den 14. Januar 1814 med Tabet af

---

1) Denne Allarmering den 19. Januar 1814, som omtales mange Steder, (se bl. a. Clausen og Rist, Memoirer og Breve X), gjorde et stærkt Indtryk paa Kjøbenhavnerne, for hvem Belejringen og Bombardementet endnu var i frisk Minde.

hele Norge — et heelt vigtigt Kongerige bortgivet, uden at Kongen med den Armee, han havde hos sig, forsøgte sin krigerske Lykke. Grændseløs skændig var en saadan Færd, saa meget mere som Tropperne brændte af den helligste Kamplyst og Iver at forsvare Konge og Land.

Efterretningen om denne Fred kom ved et kongeligt aabent Brev til almindelig Kundskab og forstemte Gemytterne og opirrede tillige den bedre Deel af Nationen. Partier gaves dengang ej i Danmark. Men fra den Fredsslutning stammer alt det Uheld og al den Sorg og Jammer, Opposition og Utilfredshed, som ledsagede *Frederik den 6tes* hele øvrige Liv, og steeg med Aarene, istedetfor at aftage, og var vel paa det høieste Punkt, da han lukkede sine trætte og af Uheld brustne Øine. Nationen var forstenet. Man udtalte nu høit sin Misbilligelse, haanede Kongen og det Militaire, hvor man kunde, og de gode danske og patriotiske Følelser ere siden den Tid ej mere komne nogensteds til Skue i Landet[1]). At tale godt om Kongen blev ej tilladt, ligesaa lidet som at drikke hans Skaal. Nationen forfaldt i Sorg og Kummer; Bitterhed var det eneste, den havde beholdt; ødelagt ved Krigen var den nu ogsaa moralsk ødelagt. Enhver drog sit Hjerte fra Kongen og Regjeringen, og hans nærmeste Omgivelser turde ej offentlig lade sig see. Disse vare Resultaterne af den ulykkelige Krig og Fredslutningen af 14. Januar 1814.

Kongen forblev Vinteren over i Fyen tilligemed

[1]) Man maa mindes, at det er skrevet 1841 af en norsk født Mand.

den der forsamlede Armee, som ej formedelst Iis og Kulde kunde komme over store Bælt. Kongen maatte selv tilbringe 5 Dage paa Sprogø i en ussel Hytte næsten uden Levnetsmidler og Brændsel, da Iisen spærrede den vidre Fortsættelse af Reisen[1]). Man spiste paa Sprogø noget Skibsproviant, og for at varme sig opgrov man endog en død Englænder forat brænde den Trækiste, hvori han var lagt. Mangelen drev omsider Selskabet videre mod Sjælland, hvor man da ogsaa omsider efter svært Arbejde, kom lykkeligt i Land. Altid samme Held!!! Endelig kom Kongen i al Stilhed tilbage til Kjøbenhavn med sine Adjutanter og nærmeste Omgivelser. Det var en Tilbagekomst incognito, og intet Menneske tog ringeste Notits deraf. Indtoget fandt Sted en Aftenstund igjennem smaae Gaderne, som det heed. Man fortalte, at Kongen ej sad i det Kjøretøj, hvori han var reist, men sad forklædt paa Bukken af sin Vogn. Dette sidste var naturligviis kun en Fortælling. Tropperne forbleve derimod i Fyen, da Muligheden ej var at overføre dem.

Folket var utilfreds og havde Aarsag dertil. Alt, hvad man hørte, var Skjælden og Brummen imod Kongen og hans Omgivelser, især Adjutanterne, hvis Tal dengang var meget stort, og som man tiltroede en stor Vigtighed og Skyld i Fædrelandets Fornedrelse og Uheld eller rettere Mangel paa Krigslyst og Mod.

---

[1]) Kongen kom med Isbaad til Sprogø den 1. Februar, og kom om Aftenen den 6. Februar til Kbhvn.

Vinteren 1814 gik meget sørgelig til Ende, men det var ogsaa en meget sørgelig, kold, sneefuld og lang Vinter. I Kjøbenhavn laae der paa mange Steder høje Bunker af Snee, saasom paa Kongens Nytorv rundt omkring Hesten, som derved næsten var skjult; den var kjørt hid og dens Mængde og Form gjorde, at Folket kaldte disse Sneedynger: „*Oppens* Bastioner“ efter en Oberste *Oppen*, som var en af Kongens fornemste Adjutanter[1]). De laae og tøede endnu ind i Juni Maaned.

Efter Freden blev Armeen da lidt efter lidt sat paa Fredsfod, og Tropperne forlagte til deres sædvanlige Garnisoner. Alt var forstemt og forknyt med Hensyn til hvad der nu vilde komme. Dog blev et Armee-Corps af 15,000 Mand med Foraaret sendt til Rhinen imod Franskmændene, commanderet af Generallieutenant v. *Kardorff* og under Kronprindsen af Sverrigs Overcommando, men kom i Løbet af Sommeren atter tilbage til Danmark, uden at have oplevet eller udrettet store Ting. Der var dengang en almindelig Stormløben paa Frankrig, hvor den faldne Kæmpe end havde mange Venner og Tilhængere. Dog disse Sager hører ej til mit Liv og Levnet.

Sommeren 1814 gik som Vinteren stille og rolig hen. Den var meget heed og ej rig paa Glæder for os Cadetter, som end bestandig leed under Landets usle finanzielle Forfatning. Alle uundværlige Øvelser saasom: Skarpskydning, Leirøvelser ved Eremitagen m. m. bleve dette Aar ej udførte,

[1]) General-Adjutant-Lieutenant Johan Frederik Blix Oppen (1766—1826).

JAKOB THODE RÆDER
som Premierlieutenant.

hvorimod vi gik ud om Morgenen og foretog Øvelser i Omegnen af Kjøbenhavn. Vi havde ogsaa søgt Oberstlieutenant *du Plat* om Sommer-Ferier i Hundedagene, men denne Bøn blev meget ilde optaget, jeg troer saagar, at den Cadet af hver Classe, som havde underskrevet Ansøgningen, som af ældste Classe var *Scheel*, bleve arresterede. Vi erholdt ingen Ferier, men Cadetterne begyndte nu at gjøre en saadan Allarm og begaae saa mange Forseelser, at de ej vare at styre. Denne Allarm havde til Følge, at fra 1814 af have Cadetterne, ligesom Eleverne af andre Skoler, havt en kort Sommerferie. Men endnu i dette Aar maatte vi arbeide strængt; der var Dage, hvor vi havde Undervisning 14 Timer, som i Sandhed er meget for meget.

Aaret var i Sandhed ulykkeligt for Danmark. Vel var Freden sluttet, men Norge vilde ej anerkjende Danmarks gjorte Afstaaelse af dette Land, og valgte dets ædle Statholder, Prinds *Christian Frederik* af Danmark til dets Konge. I denne Erklæring havde Danmarks Konge sikkert ingen Deel, men Norges Uafhængigheds-Erklæring havde mange Ubehageligheder for Danmark og dets Konge til Følge. — — Saa megen Sympathi end den norske Sag fandt i Danmark, saa liden Hjælp fik den dog herfra, selv Tilførsel blev ved de svenske og allierede Ministre aldeles forbudt, og al Communication hævet. Enkelte Normænd eller af dansk Tjeneste afskedigede Officierer, begeistrede for den norske Sag, kom vel incognito over Jylland og Frederikshavn til Norge, men deres Antal var saare

ringe. — Der hørte ej megen Kundskab til at indsee, at Norge med selv den helligste Begeistring snart maatte ligge under i denne ulige Kamp, da den hele militaire Udrustning var næsten utrolig slet og forsømt, som alt Militairvæsen i Danmark og Norge. En Vaabenstilstand sluttedes til Moss den 14. August, som senere førte Norges Underkastelse under det svenske Scepter med sig.

I Foraaret erholdt jeg af Søster og Svoger *Heidmann* den bestemte Befaling: at tage min Afskeed fra det danske Militair-Academie og komme tilbage til Norge, hvor jeg kunde indtræde ved det derværende Landcadetacademie i Christiania. Flere Nordmænd forlode paa samme Tid Academiet, hvilket almindeligt blev tilladt, da enhver i eet Aar efter Overgivelsen kunde vende tilbage til hvilket af disse Lande han ønskede og kunde vente en lignende Ansættelse, han havde havt, eller en tilsvarende Pension. Da jeg imidlertid var i ældste Classe, kunde vente at blive Officier mod Aarets Ende, og ikke havde en Skilling eller var viist mig nogetsomhelst Middel for at bringe Søsters og Svogers Ønske til Udførelse, saa var det en Selvfølge, at jeg stille brændte Brevet og Opfordringen som ufornuftig og urealisabel for mig i min hjælpeløse og forladte Stilling. Derved blev jeg for evig afskaaret fra mit Fødeland, og især fra min arme Moder, som jeg jo ved Afskeden havde lovet at komme tilbage til, saasnart jeg var bleven Officier. Aldeles forladt, og aldeles uden andre Hjælpemidler end min 16-aarige Forstand, kunde jeg vel

ej godt handle anderledes, end jeg gjorde. Paa den eneste Grund nær, maa jeg vel endnu ansee dette Forsæt som det rette.

Da Sverrig nu havde „erobret" Norge, som det den Gang almindeligviis heed, var Lysten i Danmark til at blive „svensk" ej stor. Fra Norge strømmede langt flere Mennesker til Danmark end omvendt.

Da en Congres blev sammenkaldt af næsten alle Monarker til Wien i Efteraaret 1814, drog ogsaa ogsaa *Frederik den 6te*, omgivet af et temmelig talrigt Følge, til Østerrigs Hovedstad, hvor han snart lærte at kjende de mægtigste Monarker og ved sin elskværdige Personlighed vidste at bortfjerne enhver Mistanke om Deeltagelse i de norske Optøier eller Krigbegivenheder. Dog, endskjøndt han vandt alle Hjærter i Wien, gjenvandt han ikke een af de tabte Sjæle i Norge.

Aaret 1814 gik imidlertid hurtig til Ende. Jeg var saa flittig og ordentlig, som noget Barn kunde være. Som næstældste Cadet i ældste Classe og [da jeg] havde et godt og sundt Udvortes, blev jeg stundom commanderet til Page-Tjeneste paa Slottet, som morede mig meget ved at see al den for mig til da ukjendte Herlighed, som forresten senere i Livet ej forekom mig saa paafaldende stor og herlig. Neppe kunde noget Hof leve tarveligere end det danske; men hvorledes Kongen kunde underkaste sig den Gêne, at lade sig hver Dag opvarte af 2de Pager, er mig endnu den Dag i Dag en Gaade.

I November Maaned maatte den særlige Examen absolveres. Hvorledes dette vilde løbe af, kunde jeg ej begribe. Den hele Underviisning var meer end tilgivelig slet. Ofte bleve Lærerne reent borte. *Du Plat* saae vi næsten aldrig, ofte ikke i 3—4 Uger, i vore Classer. Læreren i Tydsk, en Candidat *Schiødte*, senere Slotspræst, var en Kjøbenhavner eller Dansk, som ikke kunde det allerringeste Tydsk, forresten en brav Mand[1]); den franske Lærer var Legationsraad *Hammecken*, som vistnok kunde Fransk, men han kom sjelden til de bestemte Timer, og naar han kom, tillod han os gjerne „at repetere“[2]). *Lindenfels* var ogsaa Lærer i Fransk, men mest i Militair-Terminologie, som ingen høstede Nytte af[3]). Saaledes gik det med de fleste Lærere. En hæderlig Undtagelse var Capitajn *Bierfreund* i Geographie. Han vidste fuldkommen sit Fag og var overhovedet en dannet Mand og tillige meget alvorlig og stræng. — —

Examen blev taget, og som jeg knapt kan begribe, ret tilfredsstillende for mig, da jeg blev Nr. 2 af omtrent 80 Cadetter af begge Compagnier, og derved erholdt 2den Præmie, som bestod af tre Dele af Puy-Ségurs Krigskunst, oversat paa Dansk af Prof. *Kruse*. Ganske tilfældigviis blev *Scheel* Nr. 1. Jeg havde et „mdl“, dér hvor han havde

---

1) Cand. theol. Søren Schiødte (1791—1836) blev Lærer paa Academiet 1810 i Dansk og Tysk, Kapellan ved Garnisonskirke 1815, Hofprædikant 1826, Sognepræst til Frederiksberg og Slotspræst 1834.

2) Kaptajn i Kongens Livkorps (Livjægerne) Ludvig Hammecken, Legationsraad, død 1852, 75 Aar gammel.

3) Kaptajn i Artilleriet Joseph Benedict Lindenfels (1762—1833). Se om denne mærkelige Mand: Clausen og Rist, Memoirer og Breve VI og XII.

et „tg“, og dette Udfald opnaaedes ved et Smøreri af *Scheel* i et Spørgsmaal om „det stumme e“ i Dansk, som ingen vidste noget om eller havde havt det mindste om i Løbet af Aaret: en Cadet *Utke*[1]), som sad ved Scheel, havde dog lært noget derom forhen i en civil Skole, og hjalp *Scheel* tilrette. Derved kom *Scheel* til at blive Nr. 1 og fik en Æressabel, som han rigtignok senere kun beskjæmmende talte om. Næsten Halvparten af Eleverne i ældste Classe faldt igjennem. Da Freden var indtraadt, behøvede Armeen naturligviis ej mere saa mange Officierer, følgeligen var Examen bleven strængere.

Jeg har forglemt at omtale, at jeg blev confirmeret i næstældste Classe 1813 tilligemed en Cadet *Rantzau*[2]). Professor *Brorson* var egentligen vor Præst, men formedelst Sygdom, bleve vi confirmerede af Præsten i Castellet, som var halt, ved Navn [ ][3]).

Dog gik vi til *Brorsons* Bolig. Vi to stakkels Cadetter, som altid vare opstandne Kl. 5 om Morgenen, vare saa trætte og søvnige under disse Møder om Formiddagen, at vi ofte slumrede vexelviis til stor Morskab for Pigerne, hvoriblandt var en allerkjæreste Pige ved Navn Grevinde v. *Platen*, som senere blev gift med en Englænder eller Skot-

---

[1]) Hans Adolph Utke blev Secondlieutenant i fynske Regiment lette Dragoner, tog Afsked 1818 og døde 1881, 84 Aar gammel.

[2]) Frederik Wilhelm Greve Rantzau blev Sekondlieutenant ved jyske Regiment lette Dragoner 1817, fik 1827 Afsked og blev Toldinspektør i Randers. Død 1859, 61 Aar gammel.

[3]) Navnet er ikke udfyldt, hvilket er ret mærkeligt, da Præsten i Kastellet, Peter Arrild Blichert (1781—1837), der døde som Sognepræst i Kolding, ogsaa var Lærer paa Landkadetkompagniet i samme Fag som Professor Brorson.

lænder. Vi to Cadetter sadde midt paa Gulvet som paa en Forundringsstol, medens Pigerne sadde omkring os. Paa Confirmationsdagen var *Ditløv* og Tante *Lind* i Kirke med mig. Ogsaa en *Krøyer* eller rettere to unge Mennesker ved Navn *Krøyer* bleve confirmerede tilligemed mig, hvoraf den ene er den senere bekjendte Naturkyndige[1]).

Aaret 1814 gik omsider til Ende.

1815

Aaret 1815 begyndte ikke meget glædeligt. Vi arme Cadetter maatte altid i Ferierne exercere og overvære, inddelte i Pelotons, Øvelserne med de ældste til Afgang bestemte Cadetter[2]). Alt er mørkt og ubehageligt paa denne Aarstid, og i flere Timer om Dagen maatte vi marschere op og ned af Pladsen i tynde Lærredsbuxer, uden Handsker, ofte uden Hovedbedækning, i en kort og knap Trøie. Aldrig i mit Liv har jeg frosset saaledes som ved disse uchristelige, kjedelige og ubetydelige Øvelser, hvorpaa der den Gang blev lagt saa megen Vægt.

Kongen var i Wien, vort Examens Resultat maatte altsaa sendes did for at blive Høistsamme forelagt og af samme resolveret paa. Af denne Aarsag blev vor Classe først tillagt Officiers Anciennitet af 15. Januar, og i Enden af Januar blev denne Bestem-

---

[1]) Komponisten Hans Ernst Krøyer (1798—1879) og Zoologen Henrik Nicolai Krøyer (1799—1870).

[2]) Meningen er upaatvivlelig, at de tjente som Øvelsesapparat for ældste Classe.

melse først communiceret os. Jeg, som dengang kun var 17 Aar og lille af Væxt, blev i Følge Indstilling udnævnt til Page, hvorved jeg forblev endnu et Aar ved Corpset. Hertil gav fornemmelig min Ven *Scheel* Anledning, som paa *du Plats* Spørgsmaal: hvem der havde Lyst at være „Page", havde anført mig. Endskjøndt denne Tjeneste og dette Aars Forbliven ved Landcadetcorpset slet ikke behagede mig, fandt jeg mig dog snart i denne Bestemmelse, og tiltraadte min nye Tjeneste med den fornuftige Tanke, „at dette dog var det bedste, der kunde hænde mig". Jeg blev ansat ved daværende Prinds Christians Regiment, som den Gang blev commanderet af Oberst Baron v. *Holsteen*[1]). Da jeg meldte mig en Søndag Morgen hos ham, tog han mig med paa Paraden og presenterede mig for sit Officierskorps, som ganske var i sin Orden.

Imidlertid vare vi, til Pagetjeneste for Aaret 1815 bestemte Cadetter, strax fra Nytaar af tagne til Tjeneste ved Hoffet i Forventning af kongelig Stadfæstelse af den gjorte Indstilling. Oprykning i den dertil bestemte [Page-] Classe var ligeledes funden Sted og Undervisningen i samme, i Følge den dertil lagte Plan, ligeledes begyndt. Med Pagetjenesten bleve vi saaledes ret fornuftigt beskjæftigede og underviste i de høiere militaire Videnskaber, saasom: Fortification, Taktik, Mathematik, Sprog osv. Jeg for min Deel var meget tilfreds

---

1) Oberst Detlev Cai Baron Holsten (1762—1834) blev 1813 Kommandør for Prins Christians Regiment. Afsked 1828 som Generalmajor.

med denne Undervisning og profiterede meget deraf i de Brancher, hvor Lærerne duede noget.

Pagerne bleve den Gang for en stor Deel behandlede som Cadetterne, men opstillede paa høire Fløj af Paraderne. Dette var en underlig Bestemmelse af *du Plat*, da Pagerne skulde bestaae af de 12 ældste og til Officiersexamen bedst bestaaede Cadetter. Underofficiererne derimod toges iblandt de slettere, ofte iblandt de usleste Cadetter, som forresten vare store og stærke. Nu tillod *du Plat*, at Underofficiererne turde befale over os — deres virkelige Overmænd i Armeen, og straffede selv Pagerne, som satte sig op imod en saadan Befaling. Bestandige Spectakler fandtes Aar ud og Aar ind i denne Anledning mellem Pager og Underofficierer, en Uenighed, som *du Plat* gjerne nærede ved sin umilitairiske Fremgangsmaade. Jeg veed ej, hvorledes det i det Aar kom sig, om enkelte af os, eller om vi *en corps* klagede derover; men Resultatet var det, at vi skulde staa directe under Officiererne, og Underofficiererne intet have at skaffe med os. Ja, vi bleve endog befriede for alle Opstillinger og Parader, selv dem om Morgenen, saalænge vi opførte os som Officierer. Virkningen kom snart tilsyne, da vi i Sandhed opførte os i enhver Henseende anstændigt og vel, saa at vi hele Aaret beholdt vor Frihed og tilsidst kun stod under Pageofficiererne, Capitajn *de Seue*, og *du Plat* selv. Vi studerede i det Hele taget med Flid og Paapassenhed, ligesom vi opførte os med Anstand og Nøiagtighed i Pagetjenesten.

Forunderlig nok var der i 1815 Elever, som havde været Pager i 10 Aar, nemlig en Hr. *Birch*[1]) og en Hr. *Irminger*[2]), og disse gamle Elementer forbandt sig ej ret vel med de yngre og gav oftere Anledning til Ubehageligheder for os alle. Pageaaret var i det Hele taget meget stille og kjedeligt. Pagerne ere jo Officierer og vente altsaa blot paa at erholde deres Frihed, hvortil de ifølge deres Examen ere berettigede.

Aaret 1815 havde dog en mærkelig Begivenhed og Adspredelse for os Pager ved *Frederik den 6tes* og Dronning *Frederikke Maries* Kroning paa Frederiksborg Slot d. 31. Juli.

Frederik den 6te kom hjem fra sin Reise til Wien i Enden af Maj Maaned. Han havde vel ej kunnet redde Norge eller Landet, men Gemytterne havde dog lagt sig og atter erklæret sig til Kongens Fordeel. Krigen og dens Uheld havde man vel glemt. Kongens hæderlige og venlige Modtagelse i Wien smigrede Folket, tre kvart Aars Fraværelse, som det heed: „alene til Folkets Vel", stemte dette for ham, da ingen undersøgte eller spurgte sig selv om Resultatet af hans Reise, som endnu ej, efter 27 Aars Forløb, er bekjendt for Verden.[3]) Men et Folk er altid godt og kjærligt stemt for sin Regent, naar denne ej med Magt støder Folket fra sig ved sin

---

[1]) Sekondlieutenant Simon Frederik Birch ved slesvigske Rytterregiment, død 1820, 23 Aar gammel.

[2]) Johan Heinrich Georg Irminger (1798—1854) blev 1813 Sekondlieutenant ved Dronningens Livregiment. 1846 Major. 1848 Adjutant hos Frederik VII, Kammerherre, Stabschef ved jyske Generalkommando, Oberstlieutenant. 1849 Brigadekommandør. 1850 Oberst. 1853 Afsked.

[3]) Dette er altsaa nedskrevet 1842.

uhensigtsrette Regjering. Da derfor Kongens Tilbagekomst blev bekjendt, rustede Hovedstaden sig for at modtage ham med et festligt Indtog.

Paa den til Ankomsten bestemte Dag stode Linietropperne, de borgerlige Corps og Søetaten opstillede i Gaderne fra Vesterport til Amalienborg en haye om Morgenen Kl. 6. Hele Befolkningen var i Bevægelse for at see og modtage den elskede Konge. Men Kl. 6 om Morgenen landede Kongen først i Corsøer, saa at alt ventede paa ham til Kl. 3 om Eftermiddagen, i 9 Timer. Cadetterne stode nærmest Amalienborg lige overfor Søcadetterne. Vi Pager vare ej indrangerede med, da vi muligen skulde bruges til Pagetjeneste, hvorfor vi løbe frit omkring og erholdt derved bedre Leilighed at betragte den hele Stads.

Dronningen og Prindsesserne kjørte Kongen imøde, og maae ligeledes have ventet længe paa Høistsamme paa Frederiksberg Slot. Endelig kom Kongen i Dronningens Vogn. Jubelen var almindelig og næsten utrolig. Kanonerne dundrede 3 Gange rundt om Fæstningens Volde, alle Klokker ringede, Folket og Soldaterne vare utrættelige at raabe: „Leve Kongen! og Dronningen! Hurra!“ Knapt var Vognen indenfor Fæstningens Port, førend Hestene spændtes fra, og Folket trak det ædle Kongepar igjennem hele Byen til Amalienborg under en uhyre Jubel. Det maae have været en herlig og rørende Dag for den ædeltfølende og alt det Gode villende Konge, endskjøndt hans Hensigt sjelden opnaaedes. Paa Amalienborg kom den glade Konge med Dronningen

ud paa Altanen, hvor jeg endnu mindes hans glade Smiil, da han svingede sin lille Reisehue for det jublende Folk, som først nu skiltes ad. Om Aftenen var Byen almindelig illumineret.

Kort efter Kongens Tilbagekomst blev hans Kroningshensigt befalet og bekendtgjort. *Frederik den 6te* var alt besteget Tronen den 13. Marts 1808. Formedelst Krigen og Omkostningerne var Kroningen eller rettere Salvingen bleven udsat. Nu var alt Fred og Enighed, og da netop hans Sølvbryllup indtraf den 31. Juli 1815, saa valgte han den Dag til sin Salvingsfest.

Vi Pager erholdt nye guldbroderede Klæder og Udrustning, og glædede os naturligviis hertil som Børn eller som unge Mennesker glæde sig til saadan Stads. Et Par Dage før Kronings- eller Salvingsfesten, kjørte vi med Capitajn de *Seue* i Spidsen paa 3 Vogne til Frederiksborg, alle meget vel stemte, endskøndt just ej stort Venskab eller Harmonie fandtes imellem os. Vi bleve 14 i Tallet indlogerede i to Værelser tæt ved Slottet i Huset ved Siden af en Vandmølle, vort Huus laae noget tilbage for Naboehuset. Vi vare her ret vel, dog maatte vi alle sove paa Gulvet i vore Værelser i lange Rader, af Senge var der ej Spor. Til Middag spiste vi paa Slottet ganske tarveligt.

Den hele kjedelige Kronings- og Salvingsakt fik omsider Ende. Fra om Middagen Kl. 11 til om Aftenen Kl. 12 var jeg paa Benene og var tilsidst ganske caput. Den forskrækkelige lange Venten og Staaen generede mig meget, og jeg var tilsidst saa

syg og elendig, at jeg knapt kunde slæbe mig til mit Qvarteer om Aftenen, hvilket muligviis ogsaa foranledigedes af en Deel Lækkerier og Vine, som man uden Udvalg af Sult og Udmattelse havde Leilighed til at tage til sig uden Valg eller Forsigtighed.

Ved Middagsbordet opvartede jeg Dronningen, og med mig, ifølge Ceremoniellet: 1 Kammerjunker, 1 Kammerherre, 1 hvid Ridder og 1 blaa Ridder. Serveringen fandt Sted i den øverste Ende af den store Riddersal. Om Aftenen afbrændtes et Fyrværkerie, og da den hele Fest netop var til Ende, begyndte det at regne. Efter min dengang havte Anskuelse var den hele Salvingsfest smuk og høitidelig, og intet Uheld forstyrrede Glæden i eller udenfor Stedet. Pagerne stode i et Vindue ved Myntporten og betragtede Fyrværkeriet.

Kun een Begivenhed forstyrrede Glæden noget. Kort førend Processionen til Kirken satte sig i Bevægelse, ankom en Coureer fra Kjøbenhavn, som meldte, at Rasphuus- og Børnehuus-Fangerne om Morgenen, da en almindelig Frihed formedelst Dagens Høitidelighed var tilstaaet dem, var *en masse* brudt ud af deres Fangehuus og derfra udbredt dem over Byen og igjennem Portene paa Landet. Imidlertid forstyrrede denne Efterretning ej videre Festens engang bestemte Gang. De udbrudte Fanger bleve strax af Kjøbenhavns Garnison til Fods og Hest eftersatte, og mange indbragte i Løbet af Dagen, de fleste i Løbet af nogle Dage, uden at der var forefaldet Uordener af stor Betydenhed.

Under Kroningsdagene stod den kgl. Livgarde til Hest og til Fods lige som Livjægercorpset i Leir ved Frederiksborg, og gjorde naturligviis Tjeneste paa selve Kroningsdagen; de to Gardecorps ved at paradere i selve Slotsgaarden, Livjægercorpset ved at besætte Tilgangene til Slottet. Om Aftenen ved Fyrværkeriet fløj Raket-Stokke i Hovederne paa Tilskuerne og blesserede disse, dog ej farligt. Efter at Kroningsprocessionen var vendt tilbage fra Kirken til Slottet, trængte en Mængde Folk ind i den inderste Slotsgaard, og da Kirkedøren stod aaben, stormede en Mængde Mennesker, især Bønder, op paa den fra Slottet til Kirken byggede Bro, men næppe vare de Forreste naaede ind i Kirken, førend en Drabant, eller maaske tvende, standsede dem, og da Overtalelser ej syntes at hjælpe, tog Drabantofficieren sin Esponton og slog tappert løs paa de Fremtrængende, som nu tog Flugten og styrtede ovenpaa hinanden ned fra Broen og brød ogsaa en Deel af Rækværket itu. En bagved staaende Bonde raabte til en foran staaende: „Slaaer han?“ og paa Svaret: „Ja, gu' slaaer han“, tog han og de øvrige Flugten til Moro for dem, der saa derpaa.

Efter Middagstaflet havde Pagerne, som det lod, fri Raadighed over dette Taffel, idet vi bleve alene tilbage derved og ingen Autoritet kom tilsyne for at borttage de overblevne Rester, hvoraf mangfoldige ej engang vare rørte. Vi mættede os derfor selv først, og da mange af Tilskuerne bade om et Glas Viin eller Iis eller Kage, saa vare vi ej

knappe med at regalere hvem der ønskede; vi havde nok at være genereuse med, uden at det kostede os Møie og Uleilighed. Hele Kager blev saaledes givne bort til Publicum — kun at vi erholdt Sølvfadet tilbage.

Pagerne forbleve ved den kongelige Familie 5 Dage i Frederiksborg. I det hele vare vi meget glade og fornøiede, endskjøndt vi vare deelte i Partier og derfor stedse i Disharmonie og Uenighed, en Arvelod for alle Dødelige — man maa staae i hvilkesomhelst Forhold eller være i hvilkensomhelst Alder. Pagerne bleve ligesom alle andre, der havde deeltaget i Kroningen, tildeelte Kroningsmedaillen.

Efter Hjemkomsten begyndte vi vor sædvanlige Tjeneste og Studium. *Fibiger* lærte os Fortification til almindelig Tilfredshed. Mathematik blev lært os af en Capitajn *Banner* af 1. Livregiment, som var en noget sær og forunderlig Mand, men som meget godt vidste Besked med Vegas Mathematik.[1]) Mange af os lærte derfor ogsaa denne, men mange lærte slet intet, fordi han ej vidste at bibringe dem Lyst eller Iver. Under Foredraget talte han som en Maskine, og der manglede ej paa Drillerier og Løier med ham fra vor Side.

Aaret gik snart tilende. Vi toge Examen, hvorved jeg atter blev Nr. 2, idet *Scheel* blev Nr. 1. Mod Juletider var der Presentation for Kongen, som ogsaa Examination i enkelte Fag, hvori vi

[1]) Kaptajn Johan Nicolai Michael Banner fik Afsked som Major 1819, Afsked som Lærer paa Akademiet 1821. Død 1834, 59 Aar gammel. Se om ham: Museum 1894. II. Side 159.

rigtignok ganske nøie vidste, hvori vi skulde spørges; følgeligen var den hele Examen intet andet end en Comedie, som *du Plat* spillede meget godt med Kongen og hans Omgivelse. Dands og Gymnastik kunde vi derimod alle. Det var os en Moerskab at øve os heri. Da *du Plat* trængte til et Par af Pagerne for at dandse med i den saakaldte „Skjold-dands“, saa blev jeg og en anden af os anmodet derom, og vi opfyldte gjerne denne Anmodning som vi forresten ej vare nødsagede til, da vi vare Officierer. Imidlertid tiltrak denne Villighed mig en Arrest af Capitajn *Weyhe*, med hvem jeg havde en Démélé om et Par Dandsesko, og slog tilsidst Døren i ligefor Næsen af ham. Dog maae jeg tilstaae, at jeg ærlig fortjente denne Arrest formedelst min Uforskammenhed imod Capitajn *Weyhe*, omendskjøndt han, muligen ved sit ufordragelige Væsen, havde provoceret mig.

Efter at denne Presentation var til Ende, var ogsaa vort Ophold ved Landcadetacademiet til Ende. Vor Udnævnelse til Officierer kom først i Enden af Januar 1816 formedelst Armee-Reductionen, som skulde finde Sted, da Armeen endnu stod med samme Styrke som i Krigsaarene. Tiden blev benyttet til at gjennemgaae Kjøbenhavns Exerceerskole, som var en Ting vi alle gruede meget for, da Forstanderen Oberstlieutenant, Pladsmajor v. *Staffeldt*[1]) var en saare stræng, raa og ubehagelig Mand, som stedse søgte at chicanere og plage

[1]) Kaptajn, Kammerherre Carl Christian Ditlev Staffeldt blev 1807 Pladsmajor i Kbhvn., han døde som Kommandant i Nyborg og Generalmajor 1831, 69 Aar gammel.

de unge Officierer; dog slap vi dette Aar godt fra ham.

Julen tilbragte vi som sædvanlig stille og uhyggeligt. Dog havde *du Plat* i de seneste Aar fundet paa at arrangere et Bal for os i Julen, som var ret smukt og levende besøgt, da enhver Cadet kunde medbringe sine Søstre eller en eller anden af sine nærmeste Paarørende, voxne Veninder eller Cousiner. Dog var man meget stræng ved Udvalget af disse Damer, især med Hensyn til Rang og Stand, saa at de fleste Cadetter ingen Damer maatte eller kunde medbringe, hvorimod *du Plat* stillede saa at sige hele Selskabet af sine Venner og Velyndere, men Cadetterne og Oeconomie-Cassen betalte Gildet. Herved bleve disse Fester meget ilde anseete. Oeconomen, Capitajn *Stockfleth*, som Cadetterne holdt meget af, tog sig meget af disse Baller og aabnede sine egne Værelser for Cadetternes Damer, men da *du Plat* senere tog sig af disse Fester, var Behagelighederne og Glæden, formedelst hans naragtige Forfængelighed, til Ende.

Academiet mistede dette Aar en brav og meget afholdt Officeer, Capitajn *Domeyer*[1]), som var Adjutant ved Corpset. Huuslige Sorger havde nedtrykt ham saaledes, at han paa en voldsom Maade selv endte sine Dage ved et Skud. Man fandt hans Lig i Nærheden af Dyrehaugen, hvor han havde

[1]) Kaptajn Carl Ferdinand eller Frederik Domeyer, født i Vejle 1784. Han blev 1808 Premierlieutenant, og 1811 ansat som Lærer i Felttjeneste ved Landkadetkorpset. 1812 Adjutant, 1813 Kaptajn. Der maa foreligge en Fejltagelse fra Forfatterens Side med Hensyn til hans Død, thi i Følge sikre Kilder døde han den 1. Juli 1817 paa Petersborg ved Hørsholm. Han blev gift i Maj Maaned 1815 med Margrethe Hoff.

bundet sin Hest og skudt sig i en Busk. Fred med den ædle Mands Støv.

I Foraaret 1815 var Napoleon igjen kommen tilbage fra Elba til Frankrig. Hele Europa kom derved atter i Vaaben, saaledes ogsaa Danmark, som stillede et Troppecorps af 15,000 Mand, som ogsaa under Prinds *Frederik af Hessen's* Commando rykkede frem mod Rhinen, men dog ej kom langt paa hiin Side Bremen, førend den hele Krig endte med Slaget ved Waterloo. Den hele Stemning i vort Land var for Napoleon, hvilket ogsaa tydeligen udtalte sig ved en Fête, som den engelske Minister, Herr *Forster*, i den Anledning gav i sit Hotel i Bredgade, Hjørnet af Blancogaden, hvor en Mængde Mennesker samledes udenfor det illuminerede Hotel og tilsidst endog kastede med Steen paa det der anbragte Transparent, hvilket morede os Cadetter overordentlig meget, thi vi holdt alle, paa den omtalte v. *Qualen* nær, med Krigeren og Helten. Hans Ret eller Uret undersøgte vi ej.

Efter at det ommeldte Troppecorps under *Frederik af Hessen*[1]) atter var vendt tilbage til Holsteen, organiseredes mod Aarets Ende et Corps af 5000 Mand under samme Chef for at marschere

[1]) Ved Pariserfreden den 20. Novbr. 1815 vedtoges det, at det nordlige og østlige Frankrig skulde besættes af de allierede Magter, til hvilke nu ogsaa Danmark havde sluttet sig. Det danske Kontingent, til hvis Underhold i de tre Aar, Besættelsen varede, den franske Statskasse udbetalte 2½ Million Frcs. til Underhold af en Styrke paa 5000 Mand, blev kommanderet af den forrige Statholder i Norge, Prins Frederik af Hessen (1771—1845), en Søn af den gamle Landgreve Carl af Hessen-Cassel og den danske Prinsesse Louise. Besætnings-Armeen blev kommanderet af den engelske Feltmarskalk Arthur Wellesley, Hertug af Wellington, og forblev i Frankrig til 1818.

til Frankrig for at deeltage i den Styrke paa 15,000 Mand, som under *Wellington* skulde besætte Frankrig.

1816

Idet vi i Januar Maaned ventede paa den forestaaende Armee-Reduction, igjennemgik vi Exerceerskolen, men boede paa Landcadetacademiet, hvor vi forøvrigt ej havde med nogen at gjøre, lige som heller ingen sørgede for os i nogensomhelst Henseende. Vi drev derfor meget omkring, men da vi ingen Penge havde, kunde vi ikke foretage os nogensomhelst Ting, der kunde skade os.

Endelig kom, jeg troer den 25. Januar, den kgl. Udnævnelse, som skulde gjælde fra 1. Februar, hvorpaa enhver af os til Afgang bestemte Officierer tog sit Tøj og gik sin Vej fra Academiet, uden at sige et Ord eller melde sig til et eneste Væsen. Det var i Sandhed en skammelig Maade at forlade en saadan Stiftelse paa, men alle vare vi som een Mand acharneret paa *du Plat* og hans uværdige Haandlangere, som ikke havde en Draabe ærligt Blod i dem, eller havde den ringeste Idee om at omgaaes unge Mennesker, men med Vellyst plagede og pinte os selv i de sidste Dage ved at tilbageholde vor Officiers-Udnævnelses Bekjendtgørelse saa længe som muligt, saa at mange forlod Academiet uden at have erholdt denne fra Corpset, men fra deres Regimenter. Flere bleve fra Cachot eller Arresterne paa engang Officierer, idet *du Plat* pinte de arme Djævle saaledes med alle Slags

Drilleri, at de af Fortvivlelse begik Uordener, mange Gange høj Grad af Subordinations Forseelser, hvorfor de bleve straffede. Da nu *du Plat* ej tog Afskeed fra de Cadetter, som forlode ham, paa nogen høitidelig Maade ved Parade, Forsamling af Officierer og Lærere eller ved Indbydelse etc., men lod som ingen Ting var skeet og lod enhver hjælpe og skøtte sig selv, saa var den naturlige Følge, at enhver i Mulm og Mørke forlod Academiet til Skam og Skændsel for Stiftelsen, dens Chef, Befalingsmænd og Lærere. Thi Taknemmeligheds Følelser er nedlagt i den unge Mands Barm, og letteligen glemmer han ej de Mænd, som ledede hans Studier og Handlinger i den unge, raadvilde og hjælpeløse Alder; selv Uret glemmer han og tilgiver med barnligt Hjærte. Men her var Tilgivelse ej at vente. Under Haan og Forbandelser forlode vi Academiet. Alt var imod denne Stiftelse og dens Befalingsmænd.

Efter at vi vare færdige i Exerceerskolen, havde vi et Selskab hos en Restaurateur nede ved Nicolai Kirke i Viingaardstræde, hvor der blev drukket meget mere end nødvendigt. Slige Selskaber have aldrig gouteret mig, da Raahed er mere fremherskende end Glæde og Venskab. Dog jeg maatte følge Strømmen og tog her, saa at sige, Afskeed med mine gamle Cammerater, hvoraf flere ingensinde mere ere komne mig tilsyne. Nogle af dem laae paa Valpladsen, da jeg om Aftenen forlod den.

Da vor Ansættelse som Officierer i Armeens forskjellige Regimenter og Corps vare os com-

municerede eller bekjendtgjort, fandt jeg min Person pludselig anført som ansat ved *„Fyenske Infanteri-Regiment“* istedetfor *„H. K. H. Prinds Christians Regiment“*, hvorved jeg som Page var bleven ansat Aaret i Forveien. Denne nye Forandring hovede mig ej ret, da jeg havde belavet mig paa at forblive i Hovedstaden. Dog jeg stod nu engang forsat og følgeligen vidste jeg ej noget Raad herimod og begyndte min Eqvipering til Fyenske Regiment. Men da vi af *du Plat* en Mandag Morgen alle bleve presenterede for H. M. Kongen paa Amalienborg i Cadet-Uniform men med Portepée i Sabelen, trak *du Plat* mig, da Kongen kom til mig, et Skridt eller to frem og holdt en meget stor Lovtale over min Personlighed, ledsaget af stor Roes over min Flid, Orden, Sædelighed osv., og sagde dernæst, at jeg havde megen Lyst til at forblive i Kjøbenhavn og helst at ansættes ved *„Kongens Regiment“*. Kongen hørte opmærksom paa *du Plats* Lovtale over mig, og svarede ogsaa herpaa noget, som jeg ej vidste betød ja eller nej. Vi blev imidlertid afskedigede, uden at nogen anden end jeg nød slig Omtale. Jeg mindes ej, om jeg indgav nogen Ansøgning om en Forsættelse, men vist er det, at da jeg ej hørte videre til Sagen, saa eqviperede jeg mig med hvide Rabatter, en Eqvipering som forøvrigt var over al Beskrivelse ussel, da jeg ej eiede noget og vi ej erholdt de sædvanlige Eqviperingspenge førend næsten et Aar sildigere[1]). Klæde erholdt

[1]) De forskellige Afdelinger havde dengang forskellige Uniformer. Kjolen var rød, men Rabatter, Krave, Opslag og Kantninger havde forskjellig Farve.

vi fra „Guldhuset“ d. e. Varedepotet, mod maanedligt Afdrag, og de øvrige Sager vare — gamle Ting, som jeg erholdt hist og her. Saaledes havde jeg erholdt min Faders gamle røde Overkjole, som jeg omændrede til mig, thi endnu 1816 bleve de røde surtouts hyppigen baarne. Min gamle graa Pageoverkjole blev forandret til en Livkjole, og saa fremdeles brugte Sager, hvortil jeg endnu maa regne min røde Pagekjole, hvoraf blev en høirød Uniform. Hvad der hjalp mig, var ogsaa en 30—40 Rdlr., som hver Page erholdt i Kortpenge fra Slottet, thi den Gang var der Apartement hver 3die Uge, og der fandtes stundom en Snees Spilleborde, Kortpengene bleve afleverede til Page-Officieren Capitajn *de Seue*, og deelt mellem Pagerne ved Afgangen fra Academiet. Rigtignok vare ej alle Herrer Pager ganske ærlige med at aflevere disse Penge til *de Seue,* idet vi stundom i Fællesskab bleve enige om at beholde nogle Daler til Lystighed eller Fornødenheder, men stundom plyndrede en eller anden ogsaa paa egen Regning og Conto. Jeg mindes, at en saadan blev greben af os, idet han havde skjult sit Bytte i sit Halstørklæde og blev derfor cammeratligen straffet og gjennemprygTet, hvilken Straf ej generede den Herre videre, men han blev senere Officier som alle andre.

Ved Afgangen fra Academiet erholdt enhver til Present af Kongen de i Aarets Løb baarne Pageklæder, men da Kroningen 1815 havde foraarsaget, at ogsaa nye Stadsklæder vare blevne forfærdigede for os, havde Kongen igjennem Overhofmarchal-

latet ladet os skænke de gamle Stadsklæder med, men disse guldbræmmede Klæder erholdt vi aldrig. De bleve efter *du Plats* Befaling solgte, og Udbyttet circa 700 Rdlr. anvendt, som han sagde, til at oppudse Pageclassen for. Gud veed hvor denne Sum blev af. Dog var *du Plat* meget redelig. —

Siden jeg endnu er ved Pagetiden, vil jeg endnu omtale enkelte Smaascener, inden jeg kommer ind i det virkelige Mandsliv. Pagetjenesten og Pageløier ere almindelig bekjendte Jorden rundt. Ogsaa vi havde dem, og ofte ganske muntre. Meest havde vi at kjæmpe med vor Mave, som gjerne ønskede at besidde et eller andet fra Taffelet, som ikke just blev os til Deel, da vi slet intet tilkom. Almindeligviis erholdt enhver Page efter Opvartningen et Stykke Kage. Det var vor reglementerede Rancion, hvorved vi ej ganske kunde være tilfredse ved at gaa til Fods fra Kjøbenhavn til Frederiksberg og tilbage igjen, en Tour, hvortil vi altid brugte en 4—5 Timer. Naar vi altsaa kunde erobre et eller andet, lode vi ej Leiligheden gaae ubenyttet bort, saa meget mere som Laquaier og Officianter gjorde det samme, og naturligviis i større, ja ganske anden Udstrækning end vi, som kun tog lidt Kage, Iis, Brød, Frugt o. dsl. Men Officianterne passede forskrækkelig paa, saa at vi vanskeligen kunde erobre noget, og inden Herskabet var ude af Spisesahlen, havde de allerede reent udplyndret Taffelet. Allerværst var en Conditor, en lille guul og sygelig udseende

Mand ved Navn *Würtz*[1]). Han stod stedse bagved Pagerne for at passe paa, at intet af det, han gav os at presentere Herskabet, kom bort. Pagerne anlaae derimod deres Contraminer imod ham, stødte og skubbede til ham for at fordrive ham, men forgjæves. Naar Pagerne presenterede de paa Tallerkener høit opstablede Pyramider af Frugter, rystede de samme lidt, hvorved en Deel faldt paa Gulvet og ind under Bordet. Konditoren krøb saa omkring og ind under Bordet paa alle fire for atter at samle det tabte op og saa var Kampen med Konditoren heel alvorlig, da Pagerne saa sparkede og traadte paa ham til almindelig Moro. Senere fandt vi paa at opfange det faldne i den Serviette, vi havde i Haanden. Naar vi vare i Stand til at bortføre lidt Iis, Crême o. dsl., var Allarmen og Forfølgelsen lige stor.

Der manglede os ej heller paa Uheld, saaledes mindes jeg, at en Page, *Irminger*, en Gang spildte en Deel Suppe over Dronningen, hvilket hun tog meget ilde op, endskjøndt den kun faldt paa hendes Serviette og paa Stolen, men ikke paa hendes Robe. En anden Gang blev Kongen stødt i Tindingen med en Sølvtallerken ved at dreje Hovedet pludselig; dog denne Herre gned sig lidt i Panden og dermed var Sagen til Ende.

Der var iblandt os mange onde og uvorne Drenge, som gjorde sig en Fornøielse af at plage og pine deres Cammerater. I Særdeleshed vare Sjællæn-

---

[1]) Carl Friederich Würtz er opført i Hof- og Statskalenderen som Hofkonditor, og døde 1829, 69 Aar gammel.

derne bekjendt som dovne, ondskabsfulde og uvorne, Nordmændene og Holstenerne derimod som de mest livfulde, flittige, godmodige og velopdragede. Kun Ditmarskerne vare af Sjællændernes Natur, dog altid flittige, men noget mere lumske. Dette var saa omtrent den Charakteristik, som vi som Cadetter havde gjort over hinanden. En Nordmand og en Holstener fulgte altid hinanden og vare stedse de første ved Examen. De egentlige Danske, især Sjællænderne, derimod vare de sidste, og laae i evig Krig med de to første Landsmandsskaber, men bleve ogsaa her altid overvundne, endskjøndt de vare langt talrigere. Da Academiet i Krigsaarene var overfyldt af Cadetter af de meest heterogene Slags, stundom Sønner af de laveste Folkeclasser, af Mødre, som i ingen Henseende fortjente Agtelse, og af de meest ulykkelige Familier og Forhold, saa er det en Selvfølge, at en saadan Stiftelse, som af *Frederik den 6te* stundom blev betragtet, som en Skole for forladte og forsømte Børn, ja som et sandt Opforstringshuus, ikke var fri for Forbrydere og lastefulde Elementer, og at derfor Laster ej vare saa sjeldne imellem os, især Tyverier, Bedragerier, Udsvævelser og hvad dertil hørte. —

Formedelst min Ansættelse som Officier i Provindserne forblev jeg ligesom de øvrige dertil bestemte Officierer paa Landcadetacademiet, da Isen i Store-Belt forhindrede vor Afreise og Overfart. Endelig heed det i Enden af Februar, at Passagen var gjørlig. Som Følge heraf erholdt jeg mit Vogn-

pas til fri Bondebefordring og gik en Mandag Morgen til Kongens Parol for at melde mig til Afrejse. Da Kongen hørte mit Navn, udbrød han: „Ræder! De er jo forsat til mit eget Regiment!“ Jeg svarede, at jeg havde ingen Underretning herom. „Ja!“ gjentog Kongen, „det bliver befalet i Dag. Vil De nu blive eller reise?“ Jeg svarede: „Jeg vil helst blive.“ „Nu,“ sagde Kongen atter, „saa meld Dem ved Regimentet hos Oberste *Kreber.*“ Jeg takkede meget og gik for at melde mig hos Oberste *Kreber*, som jeg traf, maaske noget sildig, paa Paraden[1]). Han modtog mig meget uvenlig og svarede kort, at han ikke havde vidst noget deraf. Jeg blev rigtignok rangeret over en 3—4 yngre Officierer, som var afgaaet med mig samme Aar, og som vare allerede 3—4 Uger ved Regimentet. Dette var Aarsag nok til hans Uvillie, da han ansaae det som en hellig Pligt at forhindre, at nogen Officier kom ind i Regimentet og sprang forbi hans yngste Officier, — dog een Gang under *Krebers* Commando sørgede han ogsaa for mig, som han forhen havde gjort for de andre.

Denne Forsættelse havde jeg sikkerligen *du Plat* nærmest at takke for. Jeg kan ej sige andet om ham, end at han altid har viist mig personligen alt Venskab og Velvillie; kunde jeg have sagt det samme om ham med Hensyn til mine Cammerater, saa vilde jeg sikkerligen have ydet

---

[1]) Christoph Daniel Kreber (1755–1840) blev 1811 Kommandør for Kongens Regiment, 1812 Oberst og Kammerherre. Afsked 1828 som Generalmajor. Han har skabt sig et Navn som en kyndig og ivrig Møntsamler, og var meget elsket af sine Undergivne, der ved hans Afsked lod præge en Medaille til hans Ære.

ham al den retfærdige Hylding, som jeg desto værre! nu ej er i Stand til at give ham eller hans endnu langt uværdigere Haandlangere. Kongens Velvillie imod mig ved denne Lejlighed maae jeg ogsaa med Tak paaskjønne. Mit Navn var ham vel bekjendt, deels ved min Faders Daad, deels ved min ældste Broder, som stod i Ingenieurcorpset, deels ogsaa ved mig selv, da han en Gang paa Frederiksberg Slot ved Opvartningen spurgte om mit Navn, en Ting, ingen anden af os mindes at han har gjort. Da jeg havde sagt ham dette, underholdt han sig om min Familie, min Broder o. fl. En anden Gang bad han mig paa Tydsk, ligeledes paa Frederiksberg Slot, at aabne de smaa Vinduer af Linned som i Spisesahlen var lukket for de aabne Glasvinduer med de Ord: „Wollen Sie nicht die leinenen Fenster aufmachen.“ Herover blev jeg rigtignok temmelig bragt i Forlegenhed, da jeg slet ikke vidste, hvad han vilde, og havde aldrig hørt Tale om de saakaldte „leinenen Fenster“. Omsider hjalp en af Officianterne mig dog tilrette med mit Hverv; thi at spørge Kongen om Besked om et eller andet, man ej havde forstaaet, vovede den Gang ingen. Kongen sagde kort, hvad han vilde eller ønskede, og den Paagjældende maatte selv finde til rette, hvad han meente. —

Jeg blev altsaa ansat i daværende Kongens Regiment og meldte mig til Tjeneste ved samme, saa snart min Uniform var bleven forandret, hvilket var mig suurt nok at udrede, da mine pecuniaire Hjelpemidler vare reent udtømte. Imidlertid blev

Forandringen fra „hvide“ til „lyseblaae“ Rabatter, Krave og Opslag m. m. besørget, og jeg begyndte min Officiers-Tjeneste ved „Kongens Regiments Liv-Compagni“ som den Gang blev commanderet af Capitajn v. *Heltberg,* som jeg senere i Livet har truffet igjen som Toldcontrolleur i Elmshorn i Holsteen[1]). Det første jeg maatte sørge for var et Qvarteer. Da *Scheel*[2]) og jeg havde været gode Cadet-Venner, bleve vi enige om, at jeg rykkede hen til ham i hans Qvarteer i Borgergaden No. 105 2. Sal, hvor vi deelte ondt og godt med hinanden. Vi havde kun eet Værelse og een Seng. Vor Værtinde var en Enkemadam *Myhre* med en 3—4 smaa Børn, en meget brav og stræbsom Kone, som ogsaa senere i mange Aar har vadsket for mig. Nu var jeg da min egen Herre, men destoværre! en daarlig Herlighed i mine knappe Kaar; thi i Ordets egentlige Forstand maatte jeg have sultet, ifald jeg ej havde havt Middagsmad hos nogle venlige Familier, saasom *Møllers, Bruns, Begtrups, Almers,* o. fl.; thi min Gage var knap tilstrækkelig til de allernødvendigste Ting, saa som: Huusleie, Lys, lidt Frokost og Vagt-Omkostningerne o. lgn. Det maanedlige Beløb var omtrent 30 Rdlr. Sedler, som den Gang, under de overordentlige Priser, var knapt saa meget, at disse Gjenstande dermed kunde betales. Et ℔ Smør kostede 9 à 10 rℬ, vort Værelse

---

[1]) Stabskaptajn Peter Severin Heltberg blev afskediget 1818 og blev Toldkontrollør i Elmshorn, hvor han døde 1856, 77 Aar gammel.

[2]) Anton Vilhelm Scheel, der ogsaa havde været Pagekadet, blev Sekondlieutenant 1816 og ansat ved danske Livregiment, der ligeledes havde Garnison i Kbhvn.

kostede allerede saa meget, som en af os havde i Gage, og jeg havde aldeles ingen Resourcer af hvad Navn nævnes kan.

Jeg begyndte derfor min Tjeneste uden Penge og med en heel Deel Gjeld. Alt i Landet i største Nød og Trang, Armeen, som netop var bleven reduceret, var overfyldt af unge Officierer, og der stod endnu en 6—8 Officierer à la suite ved hvert Regiment. Tjenesten var haard og stræng, Tonen raae og ubehagelig, Armeen ej agtet eller anseet efter den saa jammerlige og ulykkelige Krig, som havde ødelagt Finanserne. Disse Betragtninger vare i Sandhed meget nedslaaende.

Jeg gjorde imidlertid „min første Vagt“, som den Gang maatte feires med et Tractement, som ogsaa skeete ved Østerports Vagt for en talrig Mængde Cammerater Middag og Aften, og gjerne endtes med en almindelig Ruus imod Morgenstunden. De dermed forbundne Omkostninger ødelagde mig næsten ganske, jeg veed ej, hvorledes det var gaaet mig, om Tante *Lind* ej havde laant mig en ikke ganske ringe Sum, som jeg først betalte $^3/_4$ Aar derpaa, da jeg omsider erholdt mine 100 Rdlrs. Eqviperingspenge.

Vagttjenesten traf os hver 8. Dag. Jeg indsaae snart, at denne Glæde var saare ringe, saaledes bestandig at tilbringe mit Liv med Vagt, Rondering og ubetydelig Casernetjeneste. Men hvorledes komme herfra med mine ringe Hjælpemidler og [uden] Protection? Aarets første Maaneder gik med Betragtninger og med Tjeneste, tildeels og-

saa i Selskabelighed og nogle faa Baller, hvortil jeg blev indbudt, ofte uden at være forresten kjendt i Familien, saaledes som det ofte gaaer med unge Mennesker. Dog var jeg ej ligegyldig for at læse og lære noget, men Midler og Veiledning manglede mig ganske, selv et Hjem, som var varmt og hyggeligt. Til Brændsel havde vi ingen Raad, og vi maatte altsaa drive omkring i Byen, hvor man kunde finde Lys og Varme.

Sommeren kom. Exerceertiden fandt Sted om Foraaret, og min første Presentation som Officier for Kong *Frederik den 6te* paa Nørrefælled fandt saaledes Sted. Sommeren var saa kold og vaad, at det næppe var muligt at finde en tør Plads paa Fællederne at maneuvrere paa. Efter Exerceertiden begyndte vor sædvanlige Tjeneste, hvoraf Vagttjenesten især var mig fatal. For at fortjene lidt Penge havde Professor *Begtrup* gjort mig bekjendt i Rentekammerets Landvæsens-Contoirer, hvorfra jeg erholdt oeconomiske Karter til Afcopiering; herved var jeg meget flittig og tjente ogsaa adskillige Rdlr. til Hjelp. Dernæst var det min Plan at tage Landmaaler-Examen, for ved Landmaaling at erhverve mig noget, og begyndte om Sommeren at læse Mathematik og Landmaaling m. m.

Scheel og jeg flyttede til Studiestræde Nr. 93, 3die Sal, hvor vi erholdt 2 Værelser, men ogsaa havde større Udgifter for disse. Imidlertid gik Tingen bedre, da jeg tjente for mine Kort, og *Scheel* havde nogle egne Resourcer. Ogsaa teg-

nede jeg Kort for en vis Lieutenant, Skolelærer *Bruun*[1]), hvorfor jeg dog ej mindes, at jeg fik Penge, men blot Bøger.

I dette Aar besøgte *Ditløv* Kjøbenhavn, idet han gjorde en Reise til Norge. Gud veed! at mit Hjærte var og blev stort ved at erfare dette, thi gjerne var jeg reist med; men uden Penge, uden Klæder og uden Kundskaber gad jeg dog ej vende tilbage til mit Fødeland, hvor gjerne jeg end havde omfavnet min gode, kjære Moder. Dog jeg var noget ambicieux, jeg vilde ej engang have modtaget nogen Hjælp dertil, men vilde selv kjæmpe for min Existence. Jeg fik under denne Kamp rigtignok aldrig mere min Moder at see.

Mod Efteraaret 1816 rykkede jeg fra Studiestræde til Sølvgadens Caserne, hvor jeg var saa heldig at faae et Værelse eller to i Forening med *Scheel.* Vor Stilling blev derved betydelig forbedret og mere selskabelig og venlig i Forbindelse med Cammerater.

Philip var den Gang ved Contingentet i Frankrig, *Ditløv* stod som Auditeur ved Holsteenske Regiment i Rendsborg, vor ældste Broder *[Johan]* var som Ingenieur-Capitajn i Christiania, hvor han ogsaa var Storthingsmand, *Severin* studerede i Christiania. Tante *Lind* var en sand Tante, som gjerne havde sultet selv for at hjelpe mig og os alle. Men Stakkel! hun eiede jo selv intet og maatte ofte kummerligen slaae sig igjennem Verden.

---

1) Afsk. Lieutenant, Lærer Jens Worm Bruun (1781—1836), 1827 Førstelærer ved Borgerskolen i Aarhus, udgav en stor Mængde Skole- og Sangbøger.

Hvor hun kunde introducere mig i Familier, skete det altid; imidlertid stillede hun rigtignok ogsaa store Fordringer til min Person.

1817

Aaret 1817 var i mange Henseender et mærkeligt og behageligt Aar for mig, da jeg begyndte at blive noget mere selskabelig og mere bekjendt i Verden; kun følte jeg alt for meget, at min militaire Stilling ej kunde satisfaisere mig. Alt var fremmed, tilbagestødende og umuligt, jeg lærte snart at indsee, at man maa ene regne paa sig selv. Jeg følte stærkt Trangen til at beskjæftige mig paa en videnskabelig Maade; jeg var nedtrykt, saasnart jeg befandt mig blandt andre, som vare mig overlegne i Kundskaber, hvilket rigtignok ej var sjeldent, da mine Cadetlærdomme ej gik vidt.

Jeg havde ved min første Officiers-Ansættelse søgt om at blive ansat i Ingenieur-Corpset, men uden Held. Jeg talede ofte med Generalmajor *v. Suckow*, Ingenieur-Corpsets Chef[1]) og bad ham saa trængende tage sig af mig, men forgjæves; han raadede mig blot til at gaae tilbage til Norge, hvor han meente langt mere Lykke var at gjøre. Ak, allerede i min Cadettrøie gik jeg til *Suckow* og bad ham hjælpe mig.

Mod Foraaret skulde Landmaaler-Examen finde Sted; jeg meldte mig som Følge heraf i Rente-

[1]) Generalmajor Christoph Henrich Suckow (1749—1818) blev Chef for Ingeniørkorpset 1809.

kammeret, og blev til den bestemte Dag tilsagt til den skriftlige Prøve, som i Forening med circa 50 andre Herrer foretoges i et Par store Værelser i Rentekammer-Bygningen.

Spørgsmaalene vare mange af den meest heterogene og forunderligste Slags, man kan tænke sig, uden Hensyn til Lærebogen, og som vare løselige for den, som med Forstand vidste at anvende Mathematikken.

Fra om Morgenen Kl. 9 til om Aftenen Kl. 6 sad jeg stille paa min Stoel og var da færdig med et Dousin saadanne Spørgsmaal. Nogle vare vel færdige før mig, men de fleste sad endnu, da jeg gik. Jeg var ret fornøiet og tilfreds med Udfaldet af denne skriftlige Prøve, men vi skulde ogsaa have en mundtlig, hvortil dog blot de bleve opkaldte, som vare bestaaede i den skriftlige. Hvor meget ængstede jeg mig ikke herfor? Jeg skammede mig over Muligheden af ej at være bestaaet, og bad til Gud, at han ej maatte ydmyge mig saa dybt. Jeg erfarede, at adskillige Examinander alt vare tilsagte til mundtlig Examen, men at langt flere ej vare tilsagte; jeg trøstede mig med, at vi muligen vilde blive bestilte i flere Hold. Dog Aftenen førend den mundtlige Examen bankede det Kl. 11 paa min Casernedør, og et Rentekammerbud tilsagde ogsaa mig til den følgende Morgen Kl. 9. Jeg var alt i Seng, men var snart af Sengen for at modtage Besked og derpaa for at gjennemløbe et og andet i mine Bøger. Jeg var saa glad, at jeg slet ikke kunde sove. Det var maaske

den første og største Glæde, jeg hidtil havde oplevet.

Jeg var den næste Morgen atter i det bekjendte Rentekammerlocale til mundtlig Examen. Men min Gud! hvor var Examinandernes Antal formindsket. Knap 10 vare bestaaede af det hele store Antal, som havde indfundet sig til skriftlig Prøve. Den mundtlige Prøve var ogsaa skarp og varede vel $^1/_2$ Time for hver. — Jeg erholdt Rentekammerets Communication, at jeg var bestaaet, og at jeg havde at henvende mig til en Landinspecteur for at tage den practiske Prøve inden $^1/_2$ Aar, uden hvilken den theoretiske Examen ej længere vilde gjelde.

Jeg fandt en Mand fuld af Velvillie i daværende Rentekammer-Deputerede, Etatsraad *Mandix*[1]), som henviste mig til en Major *Petersen*[2]), som var i Færd med at reise over til Bornholm for der at overtage Landmaalingens Overbestyrelse af Øen. *Petersen* henviste mig atter til en Landmaaler ved Navn *Ralph*, og med denne aftalte jeg at ville være Assistent hos ham Sommeren over.

Jeg vandrede til Kongen, forklarede ham min Hensigt og bad ham om Permission strax, hvilket var en stor Bøn, da Exerceertiden stod for Døren, og at forsømme denne ansaaes den Gang for ugjørligt, ja, reent utænkeligt for en saa ung Officier som jeg. Dog Kongen var strax villig at lade mig reise, hvorimod Oberst *v. Kreber* blev ganske vred

[1]) Etatsraad Jacob Mandix (1758—1831) var Kommitteret i Rentekammeret, blev Deputeret 1822, Konferensraad 1829, Afsked 1830.

[2]) Henning Pedersen, (1775—1837) blev 1816 Major i den danske Artilleri-Bataillon. Han var Landinspektør og bestyrede 1816 Matrikulerings-Arbejdet paa Bornholm. 1834 Landvæsens-Kommissær paa Øen.

og forundret over denne af Kongen mig givne Tilladelse og vilde næsten ej troe sine egne Øjne og Øren, da han senere saae den kongelige Befaling.

Jeg snørede altsaa min Randsel, som man siger, og var snart paa et lille Skib, som førte mig til Bornholm, hvor Capitain *Petersen* og de øvrige Landmaalere alt 8—14 Dage i Forveien vare ankomne. Overfarten var ret heldig. Da det var ret vindstille, tog jeg og en Deel andre unge Mennesker, som vare med, Jollen og bugserede Jagten milevidt. Det var Søfolk af de bedste Familier paa Bornholm, som toge hjem til Pindse forat besøge Forældre og Slægtninge efter længere Fraværelse tilsøes og derfor vare muntre og glade over al Beskrivelse; de gjorde stundom en saadan Larm, at man knapt kunde bærge sig, og ofte troede jeg, at en eller anden af dem var faldet i Søen ved Stød, Puf eller Slag.

Endelig kom vi til Øen, hvor vi landede ved Rønne om Aftenen. Jeg fandt et taaleligt Qvarteer hos en Enke. Det var Løverdag Aften, Dagen før Pindsedag, Vejret var deiligt, jeg var 19 Aar gammel, sund, frisk og glad. Det var min første Udflugt i Verden som Officier, hvad Under, at enhver Blomst glædede mig, og at jeg ikke gjorde store Fordringer for at være lykkelig og tilfreds.

Næste Morgen klædte jeg mig tidlig paa i Uniform, hvori man den Gang næsten altid gik og meldte mig hos Landinspecteuren, Capitain, senere paa Sommeren, Major *Petersen*, som modtog mig venligt og opmærksomt og underrettede mig om

alle Forhold, samt om Hr. *Ralphs* Opholdssted i Aakier-Sogn, omtrent 2 Miil fra Rønne. Dernæst gjorde jeg Visitte hos Commandant Major *v. Hoffmann*[1]) og hos Cancelliraad *Jespersen*[2]).

Jeg forblev et Par Dage i Rønne, hvorpaa jeg begav mig til *Ralph*, som boede paa Brogaard hos en Bager, Capitain *Dam* i Aakiær-Sogn, sønden for Aarkirkeby. Mit Qvarteer erholdt jeg i Gaarden ved Siden af, hos en Capitain *Munk*, almindeligviis kaldet Gramma-Munken, paa Munkegaard, hvor jeg i det Hele taget var ret tilfreds, endskjøndt Manden selv ej var af de interessanteste; dog kom jeg godt ud af det med ham til Trods for hans bekjendte Klammerisyge.

Jeg begyndte strax mine Arbeider i Marken, som i Begyndelsen forekom mig meget besværlige, idet jeg om Morgenen Kl. 6—7 rykkede i Marken og sjelden førend Aften atter kom i Huus. Tilmed var mit Haandlanger-Arbeide just ej det behageligste. Jeg erholdt aldeles intet for min Møie end at løbe med Folkene og opsøge Nummrene, naar de skulde indskjæres. Dog lærte jeg ved Iagttagelse snart den hele praktiske Konst, og nu kunde jeg ogsaa figurere, tegne, croquere etc. lige saa godt som *Ralph*, og hjalp mig kummerligen frem med min Gage, som dog [trods] al anvendt Oeconomie ej vilde række til.

---

[1]) Major Poul Magnus Hoffmann blev Kommandant paa Bornholm 1814 og 1839 Oberst. Han døde i Rønne 1842.

[2]) Cancelliraad Peter Dam Jespersen (1772—1835), der havde været Byskriver i Nexø, men senere blev Købmand i Rønne og 1819 Sandflugtskommissær.

Imellem *Ralph* og mig var just ej stor Harmonie. *Ralph* var jo min Overmand og ifølge hans Stilling en Slags Foresat, men som andre ej anerkjendte. I Selskaber, hvor vi kom sammen, viiste man mig, den 19-aarige, unge, af Sundhed blomstrende Officier, al mulig Opmærksomhed, Damerne talte gjerne med mig, jeg dandsede, kjørte med dem, reed vilde Heste etc. etc., hvilket jo allevegne vakte Velvillie. *Ralph* derimod var meget ældre, ej smuk af Udseende, stum og tilbageholdende; og „Hr. Landmaaler", naar jeg blev tituleret „Hr. Lieutenant" chagrinerede ham meget, ikke at tale om, at jeg erholdt stedse Æerespladsen, og alt saa at sige dreiede sig om mig, den unge, lystige Lieutenant. *Ralph* var øiensynlig jaloux, og trods at han lagde sig paa de bedste Gaarde, blev jeg derved netop fremhævet og feteret. Ogsaa var *Ralph* for mig og min Caracteer meget for langsom og ubestemt, snart havde han een Plan, snart en anden, og disse forkastedes mod en tredie, fjerde o. s. fr. Herover gav jeg ham ofte min Mening tilkjende, som naturligviis ej kunde more ham. En Søndag var jeg heelt slemt i Klammeri med ham, da vi reed sammen til Rønne, hvor en smuk Dame var Gjenstand for vor fælleds Beundring. Dog var jeg ham forresten i Hjærtet god og tog til andre Tider, naar fornødent gjordes, hans Parti. En Dag havde han givet en af vore Arbeidere, en halv Dreng endnu, et Ørefigen, foranlediget af en eller anden Uorden eller Skjødesløshed. Drengen gav sig til at brøle og sammen-

kaldte derved en Mængde Folk, som arbeidede paa Marken, som overøste *Ralph* med Skjældsord og overhovedet tog en truende Mine an, hvorved han tabte Besindelsen og forlod Arbeidsstedet, Instrumenterne og mig midt iblandt den larmende Mængde. Jeg var imidlertid i Uniform og tog, da Mængden trængte ind paa mig, en Landmaalerstok i Haanden og svingede den. Efter faa Minutter var jeg alene, og arbeidede nu ganske roligt ved Maalebordet, som om intet var passeret, da *Ralph* ej mere kom tilbage.

Herfra forlagde vi vore Qvarterer, *Ralph* til Store- og jeg til Lille-Loftsgaard. Paa Store Loftsgaard boede en dannet Enke, en Fru *Sonne*, som havde en 16—17-aarig Datter *Cecilie*, som var en af de skjønneste Piger, jeg har seet i Livet[1]). *Ralph* var ganske forliebt i hende og talede ofte med mig om Muligheden og Rimeligheden af at gifte sig med hende. Pigen derimod var stemt for mig og viste ham Kulde, hvorover han besværede sig, endskjøndt jeg aldeles ikke viiste hende Opmærksomhed, men snarere stod i et næsten stramt Forhold med hende. Aarsagen hertil var følgende. Min Værtinde paa Lille-Loftsgaard var, om jeg mindes ret, ogsaa Enke. Naar jeg kom fra Arbeide, kom hun stedse ind til mig og fortalte, at *Cecilie Sonne* havde været hos hende og spurgt efter mig, og havde gjort mangfoldige Spørgsmaal angaaende mine fortræffelige Egenskaber, Skjønhed etc. etc.

[1]) Cecilie Funch f. Prahl død 1830, 72 Aar gammel, Enke efter Kaptajn Herman Olsen Sonne. Datteren Hermandine Cecilie Sonne, (1798—1858), blev 1827 gift med Kaptajn og Tømrermester Marcus Conrad Kofoed (1792—1857).

Dette ærgrede mig, da den samme Historie gjentog sig hver Dag, saa at jeg stedse iagttog en fremmed Tilbageholdenhed imod Pigen, naar jeg saae hende hos Moderen. Dog slog det mig, da *Cecilie* var overordentlig bly og ubegribelig tilbageholdende imod mig, og kunde jeg ej forklare hendes Paatrængenhed og Nysgjerrighed, som min Værtinde evindelig repeterede. Endelig kom det til en Forklaring. Værtindens hele Snak var lutter Opdigtelse, og ligesom hun narrede mig, saaledes narrede hun ogsaa *Cecilie*, idet hun fortalte hende alt det, hun antog jeg vilde have sagt om hende. Det fortalte den arme grædende Pige mig, idet hun tilføjede: „Hvad maa De vel tænke om mig, det er ret en afskyelig Person.“ Den gamle Sladderqvinde fik min hele Vrede at føle, jeg holdt et forfærdeligt Huus med hende, som dog lidet anfægtede hende, da hun leende svarede, „at man jo dog maatte have lidt Løier med unge Folk, thi med de gamle var der intet at glæde sig over.“

Jeg havde i Sandhed mange uskyldige Glæder paa Loftsgaard, hvor vi om Søndagen gjerne samledes med Familien, hvor der blev danset, leget, spadseret, sunget etc. Jeg var naturligviis en af Hovedpersonerne, hvilket igjen virkede ubehageligt paa *Ralph*. Naar jeg havde Tid, gik jeg paa Jagt langs Aaen, som havde skovbevoxede Bredder, langs Stranden osv. Dog var Udbyttet kun ringe, men dette bragte jeg til Loftsgaard.

St. Hansdag samles Bornholmerne i den saakaldte Almindinge-Skov midt paa Øen, hvor en

særdeles stræbsom og duelig Holzførster *Rømer* den Gang boede[1]). I Almindingen var Musik, Spiisning, Selskaber etc., noget lignende som Dyrehaugen paa Sjælland, blot at Forsamlingen og Valfarten kun varede een Dag.

Sommeren var varm og venlig, Egnen romantisk og smuk, Menneskene venlige og forekommende, saa at det ej var noget Under, at denne min første Udflugt som Officier maaske var den behageligste i mit Liv. Ingensinde mindes jeg, at en Sommer senere har givet mig saa mange behagelige, ja, uforglemmelige Erindringer. Imellem disse Naturens tro hengivne Mennesker, fri for saamange senere ofte beklagede Lidenskaber og Mangler, levede jeg glad og sorgfri. Ondskaben og Forfængeligheden, Misundelsen og Hadet vare fremmede for mine Omgivelser paa denne lykkelige Øe. Ak! havde jeg i Livet altid truffet saadanne Mennesker, hvor lykkelig og tilfreds vilde jeg da ej have vandret min Bane her paa Jorden. Men destoværre! Jeg har fundet dem anderledes paa min sildigere Bane.

Aarsagen, hvorfor jeg var reist til Bornholm, var først at lære den praktiske Landmaaling og dernæst ved en Prøve paa egen Haand at godtgjøre min Duelighed. Jeg havde derfor af Major *v. Petersen* faaet anviist et Hjørne af Aakiær Sogn imod Nordost. *Petersen* laante mig Instrumenter, og da Opmaalingen af dette Terrain skulde tjene

---

1) Justitsraad Holzførster Hans Rømer, død paa Rømersdal 1837, 65 Aar gl., forestod Fredningen af Almindingen, hvor en Mindestøtte er rejst for ham.

til Rentekammerbrug, saa erholdt jeg Folk til Assistance og Løfte paa, at Arbeidet skulde blive betalt. Jeg forlod derfor Landmaaler *Ralph* i Juli Maaned og drog til Egeby, hvor jeg erholdt Qvarteer hos en afskediget Capitajn *Sonne*[1]), en Svoger til Fru *Sonne* paa Store Loftsgaard, hvor jeg erholdt et Par store Værelser og et meget venligt og godt Qvarteer. En Lieutenant *Schmidt* af jydske Jæger-Corps[2]), som var i samme Stilling som jeg, kom her til mig i samme Qvarteer for i Forening at arbeide paa det os til Prøve tildeelte Terrain.

Arbeider og Glæder gik nu Haand i Haand, og hver Søndag havde vi Dands og Lystighed i Egeby, hvor der var to unge Døttre og flere Sønner. Venner og Veninder kom til, deriblandt naturligviis *Cecilie Sonne*, saa at vort Qvarteer var Glædens sande Hjem, og vor uskyldige Glæde rygtedes vidt og bredt. Foruden Glæden i Hjemmet, som gjenlød af Musik og Sang, foretog vi ogsaa Toure til Hest og tilfods og tilvogns. Saaledes reed jeg oftere til Nexø i Uniform og besøgte Amtmand *Jespersen*[3]) og en Kjøbmand *Hansen*, hvis venlige og smukke Datter jeg havde lært at kjende i Jomfrue *Weises* Institut i Kjøbenhavn; hun blev kort efter Amtmandens Søns, Advocat *Jespersens*, Brud[4]).

---

1) Kaptajn Ole Sonne gift med Bodil Madsdatter Sort.

2) Premierlieutenant Matthias Schmidt, blev Landmaaler 1812 og Landinspektør 1819, Kaptajn 1822. Han fik Afsked 1825 og blev Toldkontrollør i Holtenau. Død 1834.

3) Justitsraad Christian Jespersen (1766—1837) blev konst. Amtmand paa Bornholm 1809 og 1815 kgl. udnævnt.

4) Vistnok Overretssagfører Niels Jespersen (1794—1825) gift med Gertrud Christine Hansen, død 1843.

En Aften reed jeg sildig fra Rønne og som altid i susende Galop eller Trav hjemad og igjennem de tætte Skove, som ligger østen for Egeby, da jeg paa engang blev angrebet i Mørket af flere Personer, som med alle Slags Instrumenter styrtede frem fra Grøvterne paa begge Sider af Veien og gjorde Mine til at slaae mig og gribe Hesten i Tøilerne. Jeg gav Hesten Sporerne, og med min Ridepidsk slog jeg et Par vældige Slag paa de nærmeste, hvoraf et traf Ansigtet, og Hesten rev et Par omkuld og under sig ved dens vældige Spring. Jeg slog dygtig omkring mig, da jeg omsider mærkede en munter Latter fra Grøvterne. Tingen opklaredes da saaledes, at det var Lieutenant *Schmidt* med Sønnerne, de to Døttre fra Egeby og flere andre Personer, som vare blevne enige i at oplure mig, naar jeg kom tilbage fra Nexø. Jeg blev imidlertid vred over denne Spøg, som let kunde have havt farlige Følger, ifald jeg havde havt Sabel eller Pistoler med mig. *Schmidt* blev slaaet i Ansigtet, og to af Sønnerne traadte af Hestehovene. Jeg reed efter denne Begivenhed hjem alene; det øvrige Selskab kom langsomt efter og tilsyneladende forlegne over en Spas, jeg ej videre omtalte uden til *Schmidt,* der undskyldte sig med Damerne, som saa gjerne vilde prøve mit Mod.

Da vi vare færdige med vore Arbeider i Egeby, blev os et Arbeide anviist i Nexøs By-Jorder. Vi droge derfor i August Maaneds Ende til en Gaard en lille halv Miil sønden for Nexø, hvor

vi fik et daarligt og eensomt Qvarteer, aldeles reduceret til os selv. Om Søndagen vare vi ofte i Egeby til Selskab og Dands, ja, selv paa Loftsgaard.

Medens jeg boede paa denne Gaard — det maa have været Kannikegaarden eller Krusegaarden — havde vi en Nat, jeg troer den 31. August, et skrækkeligt Vejr og en reen Orkan. Vi kunde ej sove af Frygt for, at Gaarden skulde blæse om, ja, muligen blæse ud i Havet, som ej var langt fra os. Senere erfarede jeg, destoværre! at i denne skrækkelige Nat og Nordvest-Storm min Svoger *Dahl*, gift med min ældste Søster *Anna Catharina* paa Molde i Norge, druknede paa Pater-noster Skjærene under den svenske Kyst. Han var med et splinternyt Skib gaaet fra Molde til Kjøbenhavn, hvor hans Hensigt blot var at gjøre Bekjendtskab med sine ubekjendte Svogre, vi tre danske Brødre. Min arme Søster begræd saalænge hans Død, indtil hun udtæret og afkræftet fulgte ham den 13. July 1820 i Graven[1]).

Efter at have tilbragt nogen Tid paa den omtalte Gaard flyttede *Schmidt* og jeg ind til Nexø By hos en Enke, hvor vi betalte næsten en Species pro Person dagligen for kun maadeligt Ophold. Jeg mindes, at vi her oplevede d. 17. Oktober, som var en almindelig Festdag i Danmark, formedelst Reformationens Indførelse. Da jeg om Aftenen før Festen endnu sildig arbeidede i Marken og med eet hørte Kirkeklokkerne kalde alle til

---

1) Se Side 25.

Festen, faldt jeg paa mine Knæ og takkede Alfader i en kort Bøn for den store Naade og Lykke at lade mig fødes og opvoxe iblandt Christne, og opdrage i den christne Religion. Jeg bad ham stedse at lede mig de Godes Veie og leve og dø som en brav og ærlig Mand. Gud Alfader! bønhøre mig! Jeg har i mit Liv ofte gjentaget denne Bøn.

Endelig bleve vi færdige med vor Opmaaling af Nexø By-Jorder. Vi havde det Held, at vi efter Begjæring gav et Par Bønder Kort og Beregning over deres Eiendomme, hvorved vi fortjente maaske tilsammen 100 Rldr., hvilket var os en stor Hjælp, og uden hvilke jeg ej veed Maaden, hvorpaa vi vare komne fra Øen igjen; thi et Laan, jeg vilde gjøre hos Kjøbmand *Hansen*, lykkedes ikke. Omsider erholdt vi ogsaa Penge fra Kjøbenhavn.

Jeg blev paa Bornholm ofte spurgt til Raads af Bønder og Landmænd i en eller anden Sag; man viiste mig en uforklarlig Tillid. Saaledes kom iblandt mange, medens jeg logerede i Egeby, en fattig Huusmand til mig og klagede over, at hans Gaardmand lidt efter lidt under forskjellige Paaskud havde taget al hans Jord fra ham og inddraget den under Gaarden. Jeg citerede Bonden til mig. Han kom, jeg foredrog ham Sagen, men han var meget højttravende og vilde ej indgaae paa noget Forlig eller tilbagelevere Jordene. Jeg foreholdt ham det uchristelige og uretfærdige i hans Handlemaade og hvad Følgerne naturligviis maatte blive, naar jeg klagede derover til Amtmand *Jespersen* i

Nexø. Endelig gav han efter. Jeg erfarede senere, at alt blev bragt i Orden, Gaardmanden var riig og Huusmanden naturligviis fattig, og den Fattige kan derfor aldrig faae Ret, da han ej har Raad til at betale nogen Advocat. Først da jeg sagde, at jeg vilde betale Huusmandens Proces, ifald Sagen kom til retslig Afgjørelse, gav Bonden efter, thi han vidste meget vel, at den førstnævnte ingen Proces kunde føre. Egnen talte derom, thi ingen anden havde været i Stand til at afgjøre Tvisten paa fredelig Maade.

Endelig da vi vare færdige med vore Arbeider og [havde] sagt alle Venner Levvel, afreiste vi til Rønne, hvorhen *Cecilie Sonne*, hendes Broder og flere andre fulgte os, og afgik derfra med et lille Fartøj til Kjøbenhavn. Vi tilbragte en ubehagelig Nat, mørk og stormfuld, deels krydsende imellem Falsterbo og Stevns, deels for Anker under Saltholmen. Besætningen var kun to Mand, og jeg hjalp redelig, hvor jeg kunde. Om Natten og om Dagen stod jeg ofte og længe tilroers, en Gang blev jeg slaaet overende og stødte med Hovedet mod Rælingen, letteligen kunde jeg være fløiet overbord, da det lille Skib laae mere under end over Vandet. Om Natten var Stormen rædselfuld, og vi frygtede hvert Øieblik, at Ankertouget skulde springe, vi vidste tilmed slet ikke, hvor vi vare. Først da det blev Dag, erfarede vi, at vi laae paa Saltholms-Grundene i Læ af Landet. Vi hidsede snart Seil til og vare efter kort Seilads ved Toldboden efter omtrent ½ Aars Fraværelse.

Min Regimentskommandeur Oberst *v. Kreber* ansaae en saa lang Permission for en ung Officier for næsten utrolig og umulig, og da jeg kom tilbage, var han just ej godt stemt over min lange Fraværelse.

Jeg meldte mig strax til Tjeneste og begyndte at afbetale min megen Tjeneste-Gjæld, hvoraf jeg alene havde 20 Skyld-Vagter. Lægger man nu hertil den daglige Tjeneste og egne indtræffende Vagter, saa var Vinteren, som forestod, ej behagelig. Imidlertid var Aaret 1817 maaske det behageligste og meest idylliske, jeg har levet. Alt var den Gang Roser uden Torne for mig, Menneskene vare langt bedre eller syntes at være det, mine Fadaiser ringere og færre, min Sundhed fortræffelig, og jeg var paa ingen Maade forvendt [forvænt]. Hvad Under da, at Livets Glæder gjorde de dybeste og varigste Indtryk paa mig?

Mine Opmaalings-Arbeider bleve tegnede og tilendebragte, og omsider indleverede til Rentekammeret. Hermed gik Aaret til Ende.

1818

Aaret begyndte med lutter Tjeneste, især Vagter, dog deeltog jeg ogsaa i adskillige Fornøielser, især Baller, baade i Clubberne som private. Club-Ballerne vare den Gang meget morsomme og elegante. Det hørte til Tonen at freqventere slige Baller, selv for de eleganteste Herskaber. Paa Ballerne i den den Gang existerende „Harmoni“

kom selv de kongelige Prindser hver Gang. Imidlertid begyndte denne evige Tjeneste og disse evindelige Vagter at kjede mig; det forekom mig ogsaa, at en Mand med aandelige Evner, Villie og Kraft ej saaledes burde hendrive sit Liv i usle Forretninger, aandløs Beskjæftigelse uden Fremtid, uden Nytte for sig eller Samfundet. Jeg udkastede mangfoldige Planer, tænkte uafbrudt over min Stilling, søgte at bevæge Kongen at optage mig i Ingenieur-Corpset, men forgjæves, han havde ingen Sands for noget videnskabeligt eller høiere Følelser i Livet, Exercits var alt, hvad han fordrede af Krigsmanden i hvilkensomhelst Stilling; det var Qvintessentsen af al Viden og Dygtighed. Men jeg følte ogsaa, at i denne Forretning maatte jeg gaae under og [at jeg] maatte, koste hvad det koste vilde, have en anden Stilling; Kraft til at tilkiæmpe mig samme havde jeg tilstrækkelig Forraad af. Jeg maatte nu begynde paa noget.

I Vinteren 1818 udrustedes en Transport af Heste og Effekter, som mod Foraaret skulde afgaae til det danske Contingent i Frankrig[1]). Jeg specülerede nu paa at komme med paa denne Transport, som vistnok var vanskeligt, da kort i Forveien en heel Mængde overflødige Officierer vare sendt hjem fra Frankrig. Imidlertid var det dog et Forsøg værd og indgav [jeg] igjennem Regimentet en allerunderdanigst Ansøgning herom paa samme Tid som min Ven *Scheel,* som endnu boede sammen med mig i Casernen. Vi havde en

---

1) Se Side 130.

Søndag været paa Bal sammen og sov Mandag Morgen ganske rolig, da en Cammerat kom ind til os og vaagnede os og fortalte, at der i Kongens Parolbefaling stod, at *Scheel* tilligemed et Par andre Officierer var bleven commanderet til Frankrig. Jeg sprang ved denne Efterretning ud af Sengen og blev reent forstyrret over, at ikke ogsaa jeg var med. Men Grunden var ganske simpel den, at *Kreber* ej havde recommanderet min Ansøgning, men tvertimod sat sig derimod, da jeg forrige Aar havde været fraværende og nu atter i Sommer havde samme Hensigt. Det var ham for meget.

I min Fortvivlelse rendte jeg strax til *Kreber* og fortalte ham min Sorg med det Tilføiende, at jeg strax vilde til Kongen. *Kreber* blev halv forskrækket over min Heftighed og sagde kun: „For mig gjerne", og slog Døren i for mig. Jeg løb derpaa op i Forgemakket, meldte mig hos den jourhavende Officier og sagde, [at] jeg maatte absolut have Kongen i Tale i Dag. Det traf sig saa heldigt, at denne [Adjutanten] tog sig af mig, og jeg blev saaledes den allersidste, som den Dag kom ind, egentligen alt efter at Audientsen var forbi, som et Slags Tilgift. Jeg kom da for Kongen og anfaldt ham med saa megen véhemence, at han „paa min Forundring over ei at være kommen med til Frankrig", svarede ganske hastigt: „Nu, nu! saa kan De komme med endnu! Kald mig paa Adjutanten!" Jeg takkede, bukkede og gik. Den hele Audience varede knapt et Minut. Adjutanten gik ind til Kongen, og medens han var der, biede jeg i For-

gemakket, indtil han kom ud igjen og sagde mig: „Jeg hører, at De skal med til Frankrig. Kongen har befalet mig at expedere det nærmere desangaaende, og jeg gratulerer Dem".

Hvem der var glad, var jeg. I fuld Fart løb jeg atter op til min Oberst *Kreber* og fortalte ham Udfaldet af min Audience. Han blev meget vred, slog Døren hastig til og sagde blot: „Jeg gratulerer!" Min Ansættelse ved det danske Contingent opvakte Opmærksomhed og Misundelse blandt mangfoldige af mine Cammerater.

Jeg rustede mig derpaa til Afreise til Colding, hvor Transporten samlede sig under Commando af Premierlieutenant *Engelsted* af Prinds Ferdinands Dragonregiment[1]). Jeg forlod Kjøbenhavn den 9. Marts, vi skulde være i Colding den 15. Marts, omtrent 10 Officierer, c. 200 Heste og en Deel Mandskab. Jeg logerede i denne By ifølge Indqvartering hos en Købmand *Thrane.* En Tjener fik jeg ogsaa her, som jeg havde lært at kjende hos Generalkrigscommissair *Harboe* i Fredericia, som jeg besøgte fra Snoghøj af[2]). I Colding forblev jeg vel en gode 8 Dage, og fordrev Tiden daarligt nok, dog havde vi en Soirée Aftenen førend Afmarschen i Clubben, hvor de skjønne Damer viiste os næsten meer end nødvendig øm Deeltagelse og Venskab, og sang begeistrede

---

1) Premierlieutenant Malthe Engelsted ved Prins Ferdinands Regiment lette Dragonèr (1789—1862), Søn af den bekjendte Oberst Niels Engelsted, havde udmærket sig under Krigen 1813. Han blev Ritmester 1822 og fik 1842 Afsked som Major. Død 1862, 73 Aar gammel.

2) Toldkasserer i Fredericia, Generalkrigskommissær Johan Peter Harboe, død 1834.

Sange til vor Ære. Vi vare alle overmaade glade og muntre stemt, og dandsede og jublede langt ud paa Natten.

Jeg havde i mit Qvarteer uventet fremkaldt venlige Følelser i en lille 18-aarig Pige, Vertens Datter. Ved Afrejsen spurgte Faderen mig: hvorfor jeg da endelig vilde drage i Krig? Om jeg ikke hellere vilde blive i Colding og bosætte mig der, saa kunde jeg faae hans Datter. Paa Tilbagereisen haabede han derfor, at jeg vilde besøge ham. Jeg søgte at overtyde den gode Mand [om], at jeg endnu var for ung til at tænke paa Giftermaal, at jeg maatte see mig om i Verden og arbeide mig frem. Jeg slog Mandens Forslag hen i Spøg og Latter og sagde ham derpaa med Rolighed og Anstand Levvel, ligesom jeg ogsaa sagde det samme til Datteren, som imidlertid skjulte sit Ansigt i Graad. Jeg beklagede dette ret meget, men veed med god Samvittighed, at jeg ej har gjort det allermindste, som kunde give Pigen en saadan Idee. Derfor besøgte jeg ej heller Familien paa Tilbagemarschen fra Frankrig omtrent 10 Maaneder senere.

Fra Colding til Rendsborg gjorde jeg Qvarteer og reiste derfor forud med Foureerskytterne, hvilken Tjeneste var slem nok, da jeg var ubekjendt med den saavel som med Stederne og Byerne, jeg kom igjennem. I Flensborg logerede jeg hos en gammel Kjøbmand *Rønnekamp*, hvis Søn, ogsaa Kjøbmand, nylig i en Duel med en Officier i Kjøbenhavn havde faaet en Kugle igjennem Laaret.

Jeg frygtede for at Familien vilde lade mig føle dette, fordi jeg hørte til Krigsstanden, men omvendt, den var Artigheden selv.

I Rendsborg traf jeg mine to Brødre *Ditløv* og *Philip*[1]) og logerede jeg hos den førstnævnte, som altid søgte at vise mig Opmærksomhed, naar og hvor han har kunnet. I Rendsborg har alt Præget af den høieste Armod og Elendighed, og selv der, hvor Glands synes at fremstikke, staaer Fattigdommen dog i Baggrunden. Det har stedse været mig det ubehageligste Sted paa Jorden, som jeg har gjort Bekjendtskab med.

Transporten stod om Morgenen færdig til Afmarsch paa Torvet i Neustadt til befalet Tid; kun tvende Mand manglede og efter forgjæves Søgen og Adspørgen i Byen vare og bleve de borte. I det nye Qvarteer i Hohenwestedt kom de manglende Soldater atter tilstede, og nu erfarede vi, at Værten, som de vare indqvarterede hos, havde indespærret dem, fordi de ej vilde betale de Par Skillings Godtgørelse, som Værterne erholdt for extraordinair Indqvartering. Sagen var imidlertid alt afgjort af Lieutenant *Engelsted*, idet han betalte for hele Transporten og modtog Qvittering af Magistraten, hvilket ogsaa var Mandskabet saavelsom Borgerskabet bekjendt. Imidlertid fik de to indespærrede Soldater i næste Qvarteer hver 25 Fugtel for deres usle Færd, thi Soldater maae levende aldrig lade sig indespærre.

---

[1]) Sekondlieutenant Philip Ræder var ansat ved holstenske Skarpskytter-Korps. Auditør Ditløv Ræder gjorde Tjeneste ved holstenske Infanteri-Regiment.

I Itzehoe erfarede vi, at 6 af de yngste Officierer med samt Infanteriet, circa 50 Mand, skulde fra Glückstadt afgaae tilsøes til Dunkirquen i Frankrig, medens Cavalleriet og de ældre Officierer afgik tillands igjennem Holland. Dette var os et ubehageligt Tordenslag, da vi dog alle gjerne vilde see os om. Vi vare alle tildeelte Heste, og jeg havde derfor kjøbt mig en ny Saddel i Rendsborg, som jeg nu ej kom til at bruge. Imidlertid fulgte vi dog alle med Transporten til Altona, hvor jeg blev indqvarteret hos en Brygger *Hanmann* i Rosenstrasse, hvor jeg forblev en 5—6 Dage og blev modtaget med al tænkeligt Venskab. Her var atter Døttre, som sukkede ved mit Ophold og min Bortreise. I Altona drev jeg omkring, som gjerne er Tilfældet i store Byer, i Theatre, paa Værtshuse osv. De fleste af os førte vel ej det exemplariske Levnet. Grev *Knuth*[1]) og Lieutenant *v. d. Maase*[2]) af Garden til Hest indlogerede sig „im römischen Kaiser“ i Hamburg med samt deres Tjenere og levede yderst lystigt, vi andre forbleve i Altona; men da jeg en Dag vilde besøge en Cammerat, som jeg ej i nogle Dage havde seet, svarede Pigen, som lukkede mig op: „Herr Lieutenant H. ist in drei Tage und Nächte nicht zu Hause gewesen,“ hvorpaa jeg halv forlegen og hurtigt fjernede mig, skamfuld paa hans Vegne. Efter at have moret os tilstrækkelig, reiste vi til-

---

1) Carl Emil Greve af Knuth, født i Wien 1797, blev 1818 Sekondlieutenant i Livgarden til Hest, fik Afsked 1827 som Ritmester og døde 1863 i Rusland.

2) Hermann Frederik Rostgaard v. d. Maase (1800—1866), Sekondlieutenant i Livgarden til Hest, fik 1846 Afsked som Major. Hofchef hos Enkedronning Marie Sophie Frederikke.

bage til Itzehoe. Men nu viste det sig, at næsten alle Lommer vare udtømte, de tvende i Hamburg logerende Herrer vare reent banquerot og maatte have Hjælp for at komme flot. Underholdet paa Reisen til Itzehoe betalte jeg, da ingen anden havde Penge mere. Udenfor Damthor i Eppendorff blev i de Dage Lieutenant *Bartels* af Livregiment Dragoner skudt i Duel[1]); vi besøgte Stedet, som var ganske nedtraadt af de mange Besøgende.

Endelig efter omtrent 3 Ugers Venten kom Efterretningen om Skibets Ankomst til Glückstadt, hvorpaa vi reiste didhen, og endelig gik vi under Seil paa en let og hurtigseilende fransk Skonnert, som i circa 60 Timer bragte os til Dunkerquen. Vinden blæste stedse en poupe, ofte voldsom nok, men vort Skib var fortræffeligt.

I Holsteen var ved vor Afreise, circa Midten af April, alting endnu indhyllet i Regn, Taage, Kulde og Vinter, og Veiret var der i høieste Grad ubehageligt og stygt. Da vi kom iland i Dunkerquen, bleve vi hilsede af en tropisk Sol, Foraaret udbredte sig over os med en næsten magisk Kraft. Markerne og Træerne vare grønne, Blomsterne i fuld Flor, og hvor man vendte Øjet hen, saa man kun Blomster og Frugter. Det var den største Overraskelse, jeg nogensinde har oplevet. Denne deilige franske Sol istedenfor Holsteens Taage og Vinterluft i en Tid af 60 Timer. Vi lagde vore Reiseklæder og Overkjoler og spadserede ganske

[1]) Sekondlieutenant August Frederik Bartels, der havde staaet i svensk Tjeneste og nu gjorde Tjeneste i Livregiment lette Dragoner, faldt i Duel i Marts 1818 i Itzehoe.

som hjemme midt om Sommeren. Dog vore Reiseklæder vare ej mange. Jeg f. Ex. havde i Kjøbenhavn kjøbt mig en gammel bruun Kappe, som jeg kastede bort ved en Grøft, da jeg kom til Frankrig, da jeg skammede mig ved at eie den, men destoværre havde jeg ej Midler til at anskaffe mig nogen bedre; thi 50 Rdlrs. Forskud til Eqvipering og Reisen vilde ikke betyde stort, naar man manglede alt som jeg. Disse 50 Rdlr., som Generalcommissariatscollegiet tilstod enhver af os, har jeg ærligen tilbagebetalt i 12 Aar med 32 Sk. maanedlig. I Sandhed en meer end langmodig Creditor!

Da vi kom til Dunkerquen, havde vi ingen Penge, som naturligt var. Jeg havde en lille Reserve af 6 Schild-Louis-d'or, som jeg havde kjøbt i Kjøbenhavn for udbetalte Penge af Rentekammeret for mine Opmaalinger paa Bornholm, men denne min sidste og eneste Reserve vilde jeg dog ej angribe; jeg vilde gjerne gjemme dem til en projecteret Pariser-Reise, som ogsaa senere skete. Imidlertid hjalp Commandeuren Lieutenant *Petersen*[1]) os hver med et Forskud af 60 Frcs., lidt over 10 Specier, hvilket rigtignok ej vilde sige stort, naar man erindrer, at vi vare indqvarterede i Byens første Hoteller, og maatte betale alt i dyre Domme. At forbruge den hele Sum paa 2—3 Dage var med største Oeconomie ej vanskeligt. Jeg indsaae snart hvor usselt, ja, nedværdigen vi bleve behandlede, og hvor krænkende det var at reise

[1]) Premierlieutenant Carl Adolph Petersen af Dronningens Livregiment var sendt med Skibet fra Dunkerque for at hente Transporten. Han blev Kaptajn 1825, fik Afsked 1838 og døde i Glückstadt 1851, 59 Aar gammel.

som dansk Officierer i eller udenfor Landet. Min Gage var omtrent 16 Rdlr. maanedlig og hertil 6 Rdlr. Cantonnementstillæg, tilsammen 22 Rdlr.; for denne Summa skulde jeg leve og klæde mig; hvorledes dette er muligt, har jeg, som var den største Oeconom og det ordentligste Menneske paa Jorden, ingensinde kunnet begribe. Dog blev det aldrig anderledes, saalænge *Frederik den 6te* regjerede.

I Dunkerquen, hvor vi forbleve et Par Dage, havde vi ogsaa en anden Krænkelse i den Uvillie og Haan, man allevegne viiste os. Vi gik naturligviis i Uniform, det eneste vi, saa at sige, havde at klæde os med; men da vi selv i denne Dragt vare saa kummerligen paaklædt, vore Folk næsten bettelagtige, jammerlige og usle paaklædte, uden Vaaben, saa var det ingen Under, at man, hvor vi lode os see, haanede os. Vel heed det tilsidst, at man antog os for Englændere, men jeg betvivler dette. Vi havde den Uforsigtighed at gaae til en stor Parade (det var Søndag), hvortil Commandanten, hos hvem vi rigtignok kort i Forveien havde meldt os, havde indbudt os; men her bleve vi omringede med Hujen og Larmen af et talrigt Publicum, som kastede, om ej Skarn, saa dog et og andet, maaskee Smaasteen, paa os; fra et Vindue kom ogsaa en heel Sky af nogle gule Blomster. Commandanten var brav nok, at sende os nogle Gensdarmer til Hjælp, ellers vare vi sikkerligen blevne insulterede. Vi kom da endeligen bort herfra, men vare endnu ej blevne kloge og

vandrede omkring i Gaderne, og gik ind i et Caffehuus, hvor ej stort bedre Skjæbne ventede os. Jeg forundredes over stadig at blive tiltalt paa Gaden, og opdagede omsider, at det var for at haane mig, at jeg havde denne Lykke; jeg lærte snart Ordet „carotte“ (Gulerødder), som den Gang var et almindeligt Skjældsord for Englænderne. En Nationalgardist, som gik forbi os, tog sit Gevær fra Skulderen og satte det i Stenene foran os, saa det dundrede, idet han blev staaende. Det var ret krænkende Optrin, hvorfra vi først bleve befriede, da vi iførte os de faa civile Klæder, vi havde[1]). Feilen maa ganske tilskrives Lieutenant *Petersen*, vor Commandant, som maatte kjende Aanden og Tonen i Frankrig, og ikke os, som vare ganske unge Mennesker. Han indsaae ikke vor Stilling i en stor, folkerig Stad, hvor de Allierede ej havde Sæde og Besætning, men troede muligviis, at vi 6—7 stakkels unge, halvnøgne og uerfarne Officierer med en 40—50 ubevæbnede og ueqviperede Bønderkarle nok skulde indgyde Respekt hos Franskmændene? Vore stakkels Folk gik det ej bedre, og vi vare derfor hjærteligen fornøiede, da vi kunde fortsætte vor Marsch ind i Frankrig, hvor vi ogsaa snart traf paa de engelske Cantonnementer, og følgeligen vare salverede for videre Ubehageligheder af større Art.

Vor første Dagmarsch gik ad den store Landevei til Foden af Mont-Cassel. Landskabet var vel fladt, men dog yndigt, gjennemskaaret af Grøfter,

[1]) Se Museum 1894, II, Side 240.

Gjærder, Skovpartier osv., saa at man næsten ej seer andet end Skov og Træer, venlige Landsbyer og prægtige Landhuse. Allevegne blev der bygget eller arbeidet i Markerne. Paa Landeveien eller i Byerne traf vi ofte paa engelske Tropper, som tiltrak sig vore misundelige Blikke og Opmærksomhed. Officiererne kjørte omkring i smukke Eqvipager eller reede Pragtheste, Folkene reed ligesaa omkring, og det var indlysende, at i denne Armee herskede anden Levemaade, end den vi kjendte til. Vi følte dobbelt vor fattige og følgeligen nedtrykte Stilling ved at sammenligne os med disse Tropper. Desto værre kunde vi ei heller udholde nogensomhelst Sammenligning med de øvrige Nationers Tropper, som vi senere lærte at kjende. Vor Fattigdom var næsten utrolig, og enhver af os manglede alt tænkeligt, hvad ellers en dannet Mand som Regel bør antages at besidde. Alle maatte leve af deres Gager, jeg kjendte knap en Officier, som besad egne Midler, eller nød Understøttelse og Hjælp fra nogen anden Side. Landet var ogsaa den Gang haardt medtaget af Rigsbanken og dens Følger, og der var ej ringeste Spor af Formue i Landet. De rigeste Mænd vare bragte til Bettelstaven; *Frederik den 6te* havde ypperlig forstaaet at nivellere Nationen ved at gjøre dem alle til Betlere. Et sørgeligere Land fandtes den Gang ikke i Europa end Danmark, og denne da herskende Jammer og Elendighed maatte vi bære Sporene af i fuldeste Maal.

Efter 4—5 Dages Marsch naaede vi til Lewarde,

en Landsby, hvor Prinds *Frederik* havde sit Hovedqvarteer paa et derværende Landhuus — som det benævntes: Château — med en omkringliggende Park[1]). Det hele var ret anstændigt. Marschen gik ganske roligt og ordentligt for sig. Som oftest førte jeg Infanteri-Troppen, medens de øvrige Officierer kjørte bagefter paa en holsteensk Vogn. Med denne „Føren“ var jeg ofte i ikke ringe Forlegenhed, da den hele Troup snarere lignede et Arbejdscommando end en disciplineret Troppeafdeling, nogle havde Overkjoler, andre Munderingskjoler, nogle Huer, andre Chacôter, atter andre Cavallerie-Casquer paa Hovedet, nogle Skoe, andre Støvler, nogle Tornystre, andre Tværsække paa Ryggen. Det var en sand Skandal at se denne Udrustning, som tilmed bestod af casserede og ubrugelige Sager, thi videre forfængelig var det danske Commissariats-Væsen ej i denne Retning, hvorimod vi arme Officierer maatte lide personligen for denne Negligence og Oeconomie. Følgen var, at man i Byer og paa Landeveien haanede os og loe af os. Da jeg kom til Barrieren ved Fæstningen Bethune slog Skildvagten den i for os; jeg begyndte saa godt jeg kunde at forklare ham, hvem vi vare, men han mistænkte min Forklaring, og ansaae os for en Flok Røvere, som vi i Sandhed lignede meest. Der blev derfor sendt Bud til Commandanten, og først efterat denne ved en Officier havde ladet os nærmere undersøge og examinere,

1) Med Hensyn til Egnens Beskrivelse og mange andre Forhold henvises til Sammenligning til Feltpræsten Kristoffer Nyholms efterladte „Optegnelser fra et Ophold i Frankrig fra 1815—18.“ Kbhvn. 1897.

fik jeg Tilladelse til med mit Commando, at passere Byen, hvor man desuden noksom lo og haanede os, hvori vi stiltiende maatte finde os, da det eneste Vaaben i Commandoet nok omtrent var min Infanterie-Sabel, som jeg desuden havde slaaet itu paa Ryggen af de „indespærrede Soldater“ i Rendsborg paa Torvet i Hohenwestedt, hvor jeg, ifølge Lieutenant *Engelsteds* Befaling, maatte tildele hver af dem 25 Fugtel, da Detachementet ej engang havde en Corporal, som kunde forrette Profos-Tjeneste. Jeg er forvisset om, at saa langt Kundskaben til Verdens Overflade strækker sig, vil man ingensinde have seet et saadant Commando sendes ud af Landet som det, jeg den Gang havde den smertelige Ære at føre 4—5 Dagsmarscher ind i det gamle Frankrig, og ingensinde meer skal jeg frivillig overtage en saadan Forretning.

Vore Natteqvarterer vare ej heller altid behagelige. Vi klagede, vore Folk klagede over Insulter og Nød, Kudskene vare uartige og opiniâtre, Embedsmændene ligegyldige og uhøflige, Værterne trodsige, og anviste os kun de sletteste Værelser i Huset.

I en lille By Lens traf vi de første danske Tropper, nemlig Batteriet *Gerstenberg*[1]), efter at vi hidtil vare marscherede igjennem det engelske Cantonnement. Vi havde derfor Leilighed til at gøre Sammenligninger, som destoværre! ej faldt

---

[1]) Kaptajn Georg Adolph Wilhelm Gerstenberg blev Major 1822 og døde 1830, 52 Aar gammel i Rendsborg. Batteriet havde udmærket sig særdeles i Krigen 1813.

ud til vor Fordel, da Fattigdommen overalt stak frem. Gjerne vil jeg indrømme, at vore Troppers krigerske Værd var ligesaa stor, maaske større end de Engelskes, eller hvilkensomhelst anden Armees, men deres Udvortes var kun maadeligt, saa at vi ikke kunde lade os see udenfor vore Cantonnements. Vi vare uden Epaulets, med nogle Metalknapper paa Armen, som tilkjendegav Chargen; almindeligviis bare Officiererne kraprøde Uniformer og graa grove Beenklæder. Alle andre Nationers Officierer glimrede med elegante Hatte med Fjeder, Overkjoler, Uniformer med Broderier, Epauletter, Sjærf m. m. Vi arme danske Officierer havde intet af alt dette, men saae saa jammerlige og fattige ud, at vi klædte os civil og gik incognito, hvor andre omstraalede med Pomp og Værdighed. Der var ikke den inferieureste Classe af Menigmand i den engelske Armee, der var saa fattig paaklædt som vi, og hvad Gageringen angik, saa blev en engelsk Stykkudsk og en dansk Capitain — ifølge nøiagtig Udregning — betalt lige godt. Alle Officierer ved Contingentet erholdt Rationer, men de danske Infanterie-Officierers Rationer bleve inddragne i Armee-Cassen, og vi maatte derfor bestandig gaae tilfods. Det høieste, vi kunde opnaae, var at ride paa en af Stykhestene fra Compagniets Brødvogn eller Krudtkarre, hvorpaa den tjenstrette Bomsadel var lagt med et Dækken over, eller at tage Laaget af Brødvognen og da kjøre med denne, i det man satte sig paa et Bundt Straa eller paa en Stoel. Dog vare begge

Befordringsmidler forbudte, kun i enkelte Tjenesteforretninger var det tilladt at ride en af de store svære, stive og gamle Stykheste, som det var liden Glæde og end mindre Ære at bestige. Vort Materiel var næsten utroligt slet og uhensigtsret og stygt.

Da vi kom til Hennin-Liétard i Departementet Pas-de-Calais, traf vi Prinds Ferdinands Dragon-Regiment. Dette Regiment var godt exerceret og militairisk, men Hestene vare stygge og svære Kameler, Sadeltøiet slet, Paaklædning ussel og styg. Man tænke sig store skjæve og krumme Karle i hvide stramme Klædes Buxer, hvorover korte Fidtlæders Støvler, foran med en lang Læderqvast. Infanteriet en parade saae bedst ud, da det havde skaffet sig adskillige Prydelser, som en masse tog sig ret godt ud. Folkene vare tilmed store høie smukke Mænd, især i Grenadeer-Compagnierne[1]).

Ankommen til Hovedqvarteret Levarde ved Landeveien imellem Douai og Bouchain bleve vi presenterede for Corpsets Commandeur, Prinds *Frederik af Hessen*, som indbød os til Middag. Den gode Herre var yderst venlig og artig og bevidnede mig al Deltagelse; han havde kjendt min Fader og mine Brødre, Ingenieuren og Auditeuren i Rendsborg; han sagde, at dersom jeg

---

[1]) Kontingentet havde dengang opholdt sig et Par Aar i Frankrig og er rimeligvis blevet forsømt med Hensyn til Beklædning og Udrustning. I Begyndelsen var Forholdet i saa Henseende bedre, se Museum. 1894, II: „En Officers Optegnelser“, hvor der 1816 skrives om Prins Ferdinands Dragoner: „Vi ere lige saa smukke i Uniformerne som alt andet Militær, ja, smukkere end meget“.

havde noget Ønske, han kunde opfylde, saa kunde jeg trygt stole paa ham og henvende mig til ham. Med et Haandtryk sagde han mig Levvel.

Jeg erfarede, at jeg var ansat til Tjeneste ved Dronningens Liv-Regiment, som commanderedes af Oberste *v. Rømeling*[1]) og havde en Major *v. Dudden*[2]) til Næstcommanderende. Jeg blev derfor samme Aften paa en Hovedqvarteers-Trainvogn med min Bagage transporteret til Dronningens Liv-Regiments Stabsqvarteer Pequencourt midt i en stor Skov. Jeg meldte mig her og blev om Aftenen indbudet til Thee og Souper hos Obersten, og blev indqvarteret i Landsbyen Natten over. Jeg saae her først vort Infanterie, som gik omkring i gamle Capotkjoler eller casserede Uniformer og tog sig i Sammenligning med Englænderne daarligt ud. Der hæftede ved vore Tropper særdeles meget Smuds, Englænderne derimod vare altid rene og blanke, deres Linned var hvidt med Kalvekryds, Lædertøiet blankt, Sko, Støvler ligesaa, og naar man dernæst saae de mange lyse, blanke Farver, det velpudsede Messingtøi, Sidegeværer m. m., saa maae det være indlysende, at vi ingen ydre Sammenligning med dem eller nogen anden Armee turde tillade os. I Pequencourt gjorde jeg Bekjendtskab med nogle Officierer, hvoriblandt Regnskabsføreren og Chefen for Liv-Compagniet, Capitain

---

[1]) Oberst Johan Behrend Rømeling blev 1813 Kommandør for 1. Bataillon af Dronningens Livregiment, som var med i Frankrig. 1816 Oberst. 1820 Afsked som Generalmajor. 1828 Kammerherre. Død i Altona 1830, 65 Aar gammel.

[2]) Major Frederik Dudden (1768—1850) blev Oberst 1826 og Regimentskommandør 1834. 1840 Generalmajor. 1842 Afsked.

Lowzow[1]), Adjutanten Lieutenant *Serck*[2]), Lieutenant *Kobbe*[3]). Jeg erfarede af Chefen, at jeg var ansat ved 8. Compagni, Capitain *Abercron*[4]), til hvis Qvarteer i Erre-en-Ostrevent jeg den følgende Dag begav mig.

I Erre meldte jeg mig strax hos Capitain *Abercron*, som boede der med sin venlige Kone, en født Frøken *v. Cronhelm* fra Glückstadt. Han og hun modtoge mig venlige og forekommende. Det glædede dem øiensynligen at finde en ung Officier, med hvem de kunde omgaaes. Compagniets andre Officierer vare Lieutenant en premier *Dreyer*[5]), som laae i Landsbyen Hornain, og Secondlieutenant *Lienau*[6]), som laae i Abscou. Jeg forblev imidlertid i Erre i et venligt lille Huus med en Have, som glædede mig meget, da Blomster og Duft opfyldte den. Jeg tilbragte et glædeligt, idyllisk Liv i denne Have og hos min Capitain og Frue, som hyppigen indbøde mig til Thee, Promenader osv.[7])

---

1) Kammerjunker Kaptajn Christian Frederik Lowzow (1782—1848) fik 1831 Afsked som Oberstlieutenant og blev Toldinspektør i Glückstadt, hvor han døde 1847.

2) Sekondlieutenant Georg Serck blev 1818 Premierlieutenant ved Dronningens Livregiment og døde 1822 i Glückstadt, 31 Aar gammel.

3) Sekondlieutenant Johan Ditlev Frederik Kobbe blev Premierlieutenant 1819 og fik Afsked 1820.

4) Kaptajn Johan Gustav August Ernst Abercron blev Major 1831 og døde i Glückstadt 1837, 56 Aar gammel. Han blev 1815 gift med Anna Amalie Vilhelmine Cronhelm (1742—1823).

5) Premierlieutenant Henrich Dreyer (1795—1848) fik Afsked 1824 og blev Assistent ved Kbhvn.s Brolægningsvæsen.

6) Sekondlieutenant Jacob Frederik Lienau fik Afsked 1819 og fik 1824 Kaptajns Karakter.

7) Det var meget almindeligt, at de danske Officerer havde deres Koner og Børn boende hos sig i Frankrig, selv Prins Frederik af Hessens Hustru, Baronesse Liliencron, boede alle tre Aar hos ham i Levarde. Se H. I. Bilsted: Vort Forsvar 1906.

Men hvormed skulde vi forresten beskjæftige os? Dannede Folk fandtes der ej i Egnen, mine tvende Lieutenanter vare udannede Mænd; besøgte jeg dem, var Drik Hovedbeskjæftigelsen, dog manglede *Dreyer* hverken Hoved eller Talenter, men han var exalteret, misfornøiet, halvgal, og ufordragelig; der var altsaa med ham intet at gjøre. *Lienau* var en Contorist uden Officiers-Examen, som drev omkring i Kneiper og Værtshuse og førte et meget stormende Liv, i det mindste et aldeles uværdigt Liv, saaledes som jeg havde forestillet mig, at en Officier [ikke] burde leve. Det værste var, at han havde Indflydelse med paa *Dreyer*, saa at jeg, der aldeles ikke gik ind paa hans Levemaade, var meget isoleret og som oftest stod i et spændt og ubehageligt Forhold til dem begge. Derimod stod jeg mig meget godt med *Abercron*, hvilket ogsaa var Anledning til Jalousie. *Abercron* og jeg var tilsidst uadskillige.

At komme ud af mit Cantonnement var næsten ej at tænke paa, da vi ingen Befordringsmidler havde, og ej Penge. Min Gage var c. 125—130 Frcs. maanedlig, men mit Ophold kostede 70-80-90 Frcs. maanedlig, saa man vil indsee, at der skulde megen stor Orden og Oeconomie til for at kunne subsistere. Den første Maaned begyndte allerede med en decourt af de 60 Frcs., jeg havde modtaget i Dunkerquen. Jeg henvendte mig til Prinds *Frederik af Hessen* om Eftergivelse af dette Forskud, foranlediget hertil af Lieutenant *Petersen* og Prindsens venlige Tilbud om „Hjelp ved enhver Leilighed“,

men det blev ved Ordene alene, og jeg maatte betale. Den anden Maaned havde en endnu større Decourt for en Landmaalerbestalling, hvormed Rentekammeret havde vidst at finde mig i disse fierne Egne. Dertil kom forandret Uniform og mangfoldige Fornødenheder og Feltreqvisitter. Jeg begriber endnu ikke, hvorledes jeg kom ud af det.

Jeg spadserede meget. Ved Hornain ligger en hel Række af Forskandsninger, Redouter, Flecher osv., alle bevoxede med høj Skov, som Franskmændene kaldte „de Danskes Skandser". Jeg kunde ingensinde erfare, hvorledes de havde faaet dette Navn, maaskee stamme de fra den spanske Arvefølgekrig, da danske Tropper fægtede i Belgien og Brabant.

Vi skiftede ofte Qvarterer og Cantonnement. Aniche, en stor Landsby, blev hver Maaned skifteviis belagt med et Compagni formedelst Spectakler, som havde fundet Sted, og som grændsede til Oprør. Byen havde en 2-3000 Indbyggere, hvoraf mange Stenkulsgravere. Vi laae her i Maj Maaned, den deiligste Aarstid, men alt var trist og ubehageligt, da vi laae paa et bestandigt: qui-vive! og ikke vidste, naar et Oprør brød løs. Vore Folk havde ofte Ubehageligheder, bleve kastede med Steen osv. Dog gik vor Maaned uden betydelige Vanskeligheder, blot kjedede jeg mig forfærdeligt. Jeg boede hos en Forpagter, en meget anstændig og fiin bourgeois, som et Par Gange indbød mig til meget venlige Diners. Forresten tilbragte jeg Tiden paa mine mørke Værelser med Jærn-

stænger for Vinduerne, som desuden vendte ud til Gaarden som allevegne; thi naar man gaaer igjennem en Landsby, ses ikke andet end mørke Steenmure og ikke Spor af Vinduer eller Beboelse. Alt lukker sig ind til „Gaarden“. Det er Følgerne af den skrækkelige franske Revolution, som den Gang endnu var i alles Munde, og man var uudtømmelig i den Rædsel, som allevegne fandt Sted. *Napoleons* Krige og de Allieredes Indfald vare slemme, men Revolutionens Rædsler vare ti ja hundrede Gange værre.

En Dag, jeg kom hjem til mit Qvarteer, fandt jeg en grædende Stykkudsk[1]) ved min Post. Jeg spurgte, hvad han feilede og hvad han vilde. Han fortalte, at han var commanderet som Tjener hos mig, var en Lollænder fra Faareby, og var saa bedrøvet over denne sin Ansættelse, da han havde havt det saa godt ved Lazarethvæsenet, hvor han hidtil havde været, og han troede, han skulde været hos en tydsk Officier, for hvilke han havde megen Frygt. Da han hørte, jeg var dansk og da jeg gav ham Haanden og trøstede ham med, at vi nok skulde blive gode Venner, blev han saare fornøiet og afviskede Taarerne. I Sandhed bleve vi ogsaa gode Venner, og jeg har ikke andet end al Aarsag til at være tilfreds med denne forresten næsten dværgagtige lille Karl, som viste mig en Opmærksomhed, Redelighed og Troskab, ja attachement, som var sjælden og beundringsværdig. Jeg skiltes fra ham kort før Afmarschen fra Frank-

[1]) Ved Stykkusk forstaaes det, man nu kalder Trænkusk og Militærarbejder.

rig, da han blev indlagt paa Militair-Hospitalet formedelst en galant Sygdom, som en fransk Dame havde foræret ham som Beviis paa hendes Kjærlighed. Jeg har dog erfaret, at han er kommen lykkelig hjem til Lolland igjen. Han græd ved Afskeden endnu mere end ved Ankomsten, hvortil han rigtignok havde Grund nok.

Faareby var en ganske forunderlig Person; han talte flydende og godt Fransk, saaledes som Bønderne taler Sproget, han var godt lidt, især af Qvindekjønnet, som ansaae ham for uskadelig, og derfor stedse var i Passiar med ham, og da han var munter, lystig, gjerne dandsede m. m., kunde han ofte bidrage til deres Fornøielse; men dette opvakte igjen jalousie hos Mandfolkene, som behandlede ham med Ringeagt, formedelst hans ubetydelige Udvortes; men naar det kom til Slagsmaal sejrede *Faareby* altid, og slog den største og længste Franskmand overende, saa det dundrede efter. Engang mindes jeg, at han ved et saadant Slagsmaal paa Marken, hvor han var gaaet for at see paa Høstningen, slog en Arbeider overende, der faldt saaledes mod en Jordklump, at man i Førstningen troede, at han aldrig var staaet op mere, og i Virkeligheden ogsaa maatte ligge længe syg. Men Qvinderne tog ham i Forsvar, saa at Mændene maatte lade ham i Fred. Var han eengang bekjendt imellem dem, ærede de ham meget, drak med ham og levede overhovedet med ham paa en Maade, som vistnok blev faa af vore Menigmænd tildeel. Dog var det ikke alene Fransk-

mændene, han klamredes med. Med Mandskabet af Regimentets 8. Compagni laae han ogsaa ofte i Ufred, og jeg maatte her ofte staae ham bie. Engang havde jeg sendt ham til Douai; paa Hjemveien blev han angrebet af 2—3 Franskmænd, som han var Uvenner med. Vel tog han Reisaus og tabte nogle af de Sager, han havde at bære paa, men efter hans Relation havde han overtaget Horatiernes og Curiaternes Kamp og slog den ene efter den anden, saa de bleve liggende paa Marken, og aandepustende og forreven naaede han atter mit Qvarteer. —

Fra Aniche kom jeg til Bruille, hvor jeg fik Qvarteer hos en Hr. *Gosselin* paa en ensom liggende Ferme, omgivet af dybe Grave. Her havde jeg det ganske godt, beboede en stor Sal med et luftigt Sovekammer, hvortil blomstrende Træer og Buske hældte sig og udbredte en himmelsk Duft gjennem det aabne Sovekammer-Vindue. Ingensinde i mit Liv har jeg haft en roligere Søvn og overhovedet været mere rask og frisk end netop her. Jeg straalede af Glæde og Munterhed. Skoven var min daglige Promenade, hvorhen *Abercron* ofte ledsagede mig, da han ogsaa boede i Bruille, hvorimod *Dreyer* og *Lienau* vare detacherede til andre Byer.

Jeg blev for ofte drillet af mine Herrer Cammerater, at jeg engang i min Harme trak min Sabel og bandede paa, at hvem der fra nu af ej lod mig i Fred, skulde faae med mig at gjøre. Jeg fik ogsaa Fred, især for den bestandige Pres-

ning til Cameratskab, som egentlig bestod i Drik, Sviir og Svineri af alle Slags.

Igjennem Skoven Bruille og forbi den Ferme, hvor jeg laae, gik en lille Smugler-Vei. Hver Nat og om Aftenen drev hele Flokke Smuglere igjennem Skoven forfulgte af Douanerne. Stundom forefaldt her Kampe og Fægtninger, hvor der ej manglede paa Geværskud og Sabelhug. Det var et interessant Punkt[1]). Mod Efteraaret begyndte i vor Egn det aarlige Marked, „du casse“, som det kaldes. Jeg veed ej, om disse Fester er indført for Handelens eller for Fornøielsens Skyld, men vist er det, at Glæden er Hovedsagen. I den By, hvor der er „du casse“, samles Beboerne fra de omliggende Byer, samt Beboernes Familie, det er en aarlig Samlingsfest for alle fraværende Venner og Bekjendte, som gjerne søge at være hjemme til deres Fødesteds du casse, som man hos os gjerne er hjemme til Juleaften. Festen bestaaer i Baller, offentlige og private Dinéer osv. Almindeligviis dandse Fornemme og Lave samlede paa den grønne Mark under en larmende Musik og Musikanternes Commando, som tillige er Dandsemestre, idet de opraabe Tourene, saaledes som de følge paa hinanden. Ved disse Fester vare Officiererne af Contingentet ofte indbudne, og i Almindelighed deeltoge de som enhver anden i de offentlige Baller og Lystigheder uden ringeste Ubehagelighed. Over-

1) Tolden paa Indførsel af Tobak, Spirituosa, engelske Manufakturvarer m. m. var uhyre høj, og der blev drevet et umaadeligt Smugleri over den belgiske Grænse. Se H. F. Bilsted: Fra det danske Armekontingent i Frankrig 1816—18. Vort Forsvar 1906. Nr. 658 f.

hovedet havde vi ved god Mandstugt og Velvillie tiltvunget os almindelig Agtelse og Venlighed af Indbyggerne.

Qvindekjønnet var muntert, leende og letsindigt — som overalt. Det gjorde liden Forskjel paa Ven eller Fjende; dog vare de høiere Stænder, som boede paa deres Slotte, meget tilbageholdende, og vi kom i saare liden Berørelse med dem. De ringere Familier vare langt mere tilgjængelige; men Interessen bevægede dem, vi betalte enhver Ting, jeg tror ej, at nogen Officier har logeret en eneste Nat nogetsteds uden at betale paa Værtshuusmaneer for hvad han nød. Paa Englænderne, Preusserne og Russerne vare alle Franskmænd meget vrede og viiste ofte os Opmærksomhed for derved at viise deres Uvillie og Had imod hine.

Landet var meget dyrket. Kornmarker især Hvede bølgede sig fra Landsby til Landsby; Børn og Fruentimmer luggede flere Gange disse Marker, som derfor ogsaa vare saa rene og pene som muligt.

Fra Bruille kom jeg senere mod Høsten til Many en Ortrevent. Senere i October kom jeg i Qvarteer i Monchicourt, som var det sidste, jeg havde, og herfra marcherede jeg hjem ad i Midten af November Maaned, da hele Occupations-Armeen ifølge Beslutningen ved Congressen til Aix-la-Chapelles atter blev beordret at forlade Frankrig.

Mit Liv og Levnet i dette Land var i det Hele taget ej tilfredsstillende. Jeg var midt i et Officierscorps, hvis hele Maade at leve paa ej behagede mig. Alt var uvidende og raat; Sviir og

Sværm behagede mig ej, mig manglede aandelig Beskjæftigelse og aandelig Omgang. Hvad Under da, at denne Heromdriven, denne skrækkelige Lediggang ej kunde more mig. Jeg begyndte at læse, hvad jeg kunde faae fat paa af den franske Literatur; en Hautboist kom et Par Gange om Ugen fra Leiquencourt til Bruille ganske tidlig om Morgenen og allerede Kl. 6—7 spillede jeg Duetter med ham paa Fløite, som tog sig ypperligt ud i den herlige Morgenstund og i den deilige Egn. Men denne aandelige eller behagelige og fredelige Beskjæftigelse behagede ej mine Compagni-Cammerater, som deri saae en Afsondring og Miskjendelse af den Maade de levede paa. Jeg har udstaaet meget af denne Race af Mennesker, og jeg maae ansee det som en sand Lykke og som et Exempel paa en god Genius, der svævede om mig, at jeg ej i Bund og Grund blev bedærvet imellem dem; hertil hørte mere Sjælsstyrke, end man kan tiltro en 19—20aarig ung Mand, som stedse blev haanet, fordi han ej var sand Cammerat, hvilket bestod i at sviire og sværme fra Morgen til Aften paa den liderligste og uværdigste Maade. De fleste af disse Herrer ere for længe siden under Jorden (1842) — eller fjernede fra Armeen levende i Usselhed og Jammer.

Jeg traf i Frankrig en tro Ven og Regimentskammerat i Lieutenant *Tønder*[1]), som var commanderet didhen som Hospitalsforstander. Desto-

---

[1]) Premierlieutenant ved Kongens Regiment Christian Ulrich Tønder fik Afsked som Major 1842 og døde i Ribe 1844, 50 Aar gammel.

værre laae han i Bouchain, saa at han ej altid kunde hjælpe mig med Raad og Daad, men naar jeg kom til ham, var han stedse den velvilligste og tjenstagtigste Ven og Landsmand. Af samme Art var ogsaa Lieutenant *Krabbe* af Kongens Regiment[1]), men han laae i Marchennes ved 2. jydske Infanteri-Regiment og følgeligen havde jeg ej heller nogen stadig Nytte af ham. Ogsaa var hans Stilling og Virkekreds langt ringere end *Tønders*. Ogsaa en Lieutenant *v. Storck*[2]) viste mig meget Venskab og Adjutanten *v. Serk*. Denne Mand tog sig ofte af mig og raadede mig velvilligen; af samme Disposition var Lieutenant *Fritz v. Kobbe*, men han stod ved Liv-Compagniet, saa at jeg sjelden saa ham. Resten levede og handlede som gale Mennesker i evig Sviir og Sværmen imellem det arrigste crapule af Franskmænd; thi den bravere Deel holdt sig fra os eller gjorde i al Fald Valg imellem os, naar de omgikkes de danske Officierer.

Vor Gudstjeneste glædede mig meget. Hver 2—3 Uger blev der holdt Gudstjeneste og stundom Communion. Vi opreiste da et Alter og en Prædikestol paa fri Mark i en Skovegn eller udenfor en Landsby, bestaaende af Græstørv, behængt og bedækket med Guirlander af Blomster og Buske. Et med Guld

[1]) Premierlieutenant Ole Krabbe ved Kongens Regiment (1789—1864). Han var under Krigen 1848 Oberstlieutenant og Bataillonskommandør, blev 1849 Oberst og Kommandør for 1. Infanteribrigade. 1852 Generalmajor. 1860 Afsked som Generallieutenant.

[2]) Sekondlieutenant Edvard Storck (1787—1852) i 2. jyske Infanteri-Regiment, blev Premierlieutenant 1823, fik Afsked som Kaptajn 1826 og blev Postmester først i Rudkøbing, 1834 i Roskilde og 1842 i Nyborg. Han omtales flere Gange i de Nyholmske Optegnelser som en elskværdig og talentfuld Mand.

broderet Tæppe af rødt Fløil dækkedes over Alteret, hvorpaa Kalken og de øvrige kirkelige Kar vare placerede med samt Kirketavlen, hvori enhver nedlagde, hvad han vilde give; den indkomne Sum var betydelig og blev anvendt til at understøtte trængende Soldaters Familier i Fædrelandet[1]). Ved Alterets Fod stod vort Musikcorps, som spillede Psalmer og Sange, som alle istemte[2]). Omkring Alteret sad Officiererne paa Stole, og bagved stode Tropperne i sluttet Colonne med Geværet ved Foden og med fuld Bepakning. Ingensinde før eller senere i Livet har jeg fundet saa megen Trøst og Opbyggelse i Gudstjenesten som her. Stundom deeltoge Franskmænd i vor Gudstjeneste, naturligviis meest af Nysgjerrighed. En Søndag medbragte en Stabsofficier en ung elegant Pariserdame, men hun sad den hele Tid og lorgnetterede og coquetterede med de unge Officierer, hvilket var mig til stor Forargelse. En saadan Gudstjeneste og den dermed fornødne Marsch medtog for de længst bortliggende Afdelinger letteligen en 5—6 Timer.

Mange Excursioner kunde jeg ej gjøre. Dog var jeg nogle Dage i Douai, gjerne civil, da vor Uniform var for hæslig til at lade os see i nogen større fransk By; ogsaa maatte vi gaae til Fods, hvilket ej heller var behageligt for en Officier.

---

1 Feltpræsten Nyholm fortæller, at der i Aarene 1817—18 indkom 1973 Frcs. ved de dansktalende Troppers Gudstjeneste og næsten lige saa meget ved de tysktalende Troppers.

2) Ved Konkurrencer, der 1816 fandt Sted mellem Musikkorpser (se Bilsted, Vort Forsvar) havde Dronningens Livregiments Musikkorps sejret og erhvervet sig Guld- og Sølvmedailler.

En Dag reed jeg i Selskab med Lieutenant *Holm* af Castelsjægerne[1]), som var min Reisecammerat fra Danmark, men som nu giorde Tjeneste ved 2. jydske Infanterie-Regiment, en Tour til Tournai i Belgien for at kjøbe Lærred og andre Sager til Skjorter m. m. Vore Heste vare paa Henreisen reent uregjerlige, det gik hele Veien i susende Galop og Trav, det var et sandt Vædderidt, som grundede sig paa, at Hestene ej taalte, at den anden kom den forbi. Vi spiste til Middag, kjøbte hvad vi vilde, og vore kjøbte Varer tog vi paa Kroppen, jeg mine 30 Alen hollandsk Lærred; *Holm* andre Ting saa som Tobak m. m., saa at vi ved atter at passere den franske Grændse vel bleve anholdte, men dog ej visiterede. Men det var en fatal Tilbagereise. Man blev stiv af at føre saa meget Tøi hos sig, stiv af at ride, varm og svedt osv. Hestene vare i Begyndelsen endnu modige, men snart bleve de mere og mere matte, og tilsidst maatte vi endog staae af og føre dem, ja, *Holm* endog støtte sin Hest, da den hvert Øieblik vilde falde om og lægge sig. Det blev næsten Morgen, inden vi tilfods meget udmattede naaede Bruille. Senere i Livet talte *Holm* og jeg endnu stedse med Latter om vor fatale Tour til Tournai, hvis Fæstningsværker den Gang næsten laae i Ruiner, sprængte i den franske Revolutionskrig.

En større og længere Tour foretog jeg i Juli

---

[1]) Sekondlieutenant i det sjællandske Jægerkorps Christian Christopher Göttsche Holm (1796—1848). Han blev Major i 1. Jægerkorps 1848 og udmærkede sig, men blev om Aftenen efter Slaget ved Slesvig den 23. April s. A. saaret fra et Baghold. Den 24. Maj blev han udnævnt til Oberstlieutenant, men han var allerede død af sit Saar den 12. s. M.

Maaned til Paris, hvortil Prinds *Friderich af Hessens* Tilladelse var nødvendig, men som ej tillodes paa længere Tid end 3 Uger. Jeg indgav da Ansøgning herom i Forbindelse med min Ven *Scheel* og Lieutenant *Mechlenburg* af fyenske Regiment[1]). Jeg veed ej, hvad Aarsagen var, at de to Herrer erholdt deres Tilladelse tidligere end jeg, og derfor ogsaa afreiste did en Dag eller to før mig. Imidlertid havde vi giort Aftale at træffe sammen i Hôtel Périgord, rue Valois i Paris, hvor den Gang alle danske Officierer logerede. Jeg vandrede nu fra Bruille tilfods til Bouchain, hvorved min Tjener bar min Bagage; thi i Dronningens Regigiment fik jeg ingen Hjælp, ligesom jeg ej heller nogensinde erfarede, at en Officier af dette Regiment besøgte Paris eller gjorde Excursioner; de drak og svirede hellere i deres Cantonnementer. Fra Bouchain kjørte min Ven *Tønder* mig paa sin Tjenestevogn til Cambray, som den Gang var Hertugen af *Wellingtons* Hovedqvarteer og følgelig ganske fuld af Englændere og brillante Uniformer. Det var en Glæde at see hans Palais og det vagthavende Grenadeer-Compagnie, som var blændende overlæsset med Guld og Sølv. I Cambray steeg jeg [op] paa en Diligence, som afgik samme Eftermiddag. Jeg traf her en spansk Cavallerie-Oberstlieutenant Baron *v. Holberg*, en ung Mand paa høistens 28-30 Aar, som var født tydsk fra Rhinen, men ifølge hans Udsagn stammede han fra den

---

[1]) Premierlieutenant Poul Erasmus Mechlenburg blev 1841 Major i oldenborgske Regiment, fik Afsked 1842 og døde 1872, 79 Aar gammel.

danske Familie Baron *v. Holberg*[1]). Han havde været hjemme i Tydskland og sagt Levvel til sin Moder, da han nu skulde indskibes med sit Regiment til America. Vi levede venligen sammen paa Reisen, ligesom et Par Dage i Paris, da han, for at føie mig, ogsaa steeg af i Hôtel Périgord, dog forlod han Paris efter et Par Dages Forløb. Han talede meget om Danmark, og spurgte mig, om jeg ikke vidste Muligheden for ham at komme i dansk Tjeneste. Jeg bad ham henvende sig til Prinds *Friderich af Hessen*, anden Hjelp vidste jeg ej. Gud veed, hvor den arme Mand er bleven af i Verden. —

Jeg ankom efter temmelig megen Udmattelse til Paris, da Vognene ere slette, og at kjøre Nat og Dag i saadanne Vogne i Sandhed er en Strabatse. Da jeg nærmede mig Paris, kom Hovedet ud af Vognen saa ofte som muligt, og da jeg endelig var passeret St. Denis og saae Invalidernes gyldne Kuppel glimre i Solstraalerne, var Interessen stegen til det høieste. Enhver føler vel samme Begeistring som jeg, naar han kjøre ind ad denne mærkværdige By, hvor alting er bekjendt af Navn, førend man endnu seer det. Hvilken Larm! Hvilken By!

Med min Baron *v. Holberg* var jeg snart fra le messagerie royal en Fiacre i Hôtel Périgord. Vi besaae nogle Værelser og vare snart enige om

[1]) Muligvis har denne Mand været en Baron v. Halberg (eller Hallberg) af en Familie, der hører hjemme ved Rhinen, men i Følge Familiesagn skal stamme fra Sverige, hvor dens Stamfader i en Krig med Danmark efter Stormen paa et befæstet Bjerg skal have faaet Navnet Hohlberg. (Medd. af Landsarkivar G. L. Wad).

Prisen. Først da forlode vi vor Vogn, denne Forsigtighed lærte jeg af min Reise-Cammerat, som ofte og længe havde opholdt sig i Paris.

Jeg traf snart *Mechlenborg* og *Scheel* samt en 16-18 andre danske Officierer, som tildeels alle boede i Hôtel Périgord, dog vare de to nævnte Officierer dem, som jeg dagligen fulgtes med. Førend jeg traf dem, var min første Gang med *Holberg* til Palais-Royal, hvor vi spiste. Jeg spidsede Ørerne og Øinene ved at see al denne Herlighed, dog maatte der stor Oeconomie til fra min Side, ifald jeg ej skulde komme paa Grund med mine Penge, hvis Sum ej var stor, maaske i alt bestod af 3-400 Frcs. Dog jeg vilde see alt, kjøbe et og andet og brød mig lidet om jeg spiste elegant og kostbart til Middag. Min Mave har aldrig generet mig.

Under et Ophold af gode 16-17 Dage i Paris besaae jeg det meste af de Mærkværdigheder, som Reisende gjerne besee i denne Bye og Omegnen. Det var et kolossalt Arbeide at trave om, almindeligviis tilfods fra den tidligste Morgen til Midnat for at see og atter see, og være forvisset om, at man ej kom til samme Sted mere end een Gang. Aftenen tilbragtes i et eller andet Theater, og derpaa gik vi til Palais-Royal, hvor man spiiste, og tilsidst i Spillehusene, hvor vi gjerne satte hinanden rendez-vous. Dog var jeg endnu af et saa ungdommeligt Udseende, at jeg hver Gang blev adspurgt ved Indgangen: „quelle âge avez-vous?“ og først efter at have besvaret dette, som

almindeligviis skete ved blot at sige: „je suis étranger“, lod man mig passere.

Af lutter Strabatser og Arbeide kunde jeg ikke nyde Paris. Hvem som opholder sig [der] saa kort, maa indskrænke sine Begjærligheder eller have bedre Hjælpemidler i en større Pung. Vi derimod havde ej saa mange Penge, at vi kunde kjøre alletider og derfor tabte vi megen Tid. — Vi vare ogsaa snart i Paris, snart i Vincennes, St. Denis, paa Mont Martre, i Malmaison, St. Germain, St. Cloud, Versailles, Sevres o. fl. St., altid i Bevægelse, i Kirker, Slotte, Kunstsamlinger m. m. Heden var utaalelig stærk i de sidste Dage af Juli og de første Dage af August[1]). — —

Jeg levede i Paris meget sædeligt og ordentligt. Jeg gav før min Afreise dertil Lieutenant *v. Storch* af 2. jydske Regiment min Haand herpaa og holdt ærlig Ord. Denne Mand vilde derved bevare mig fra en Fordærvelse, som destoværre blev saa mange Landsmænd til Deel.

Efter at have gaaet og seet os træt, og vor Permission og vore Penge [vare] tilende, gjorde vi os færdige til Afreise igjen, belæsset med saa mange Gjenstande, som vor Pung tillod. Vi vandrede end tilsidst langs Boulevarderne, disse evig interessante Steder, saae og saae atter, kjøbte hvad Lommen tillod og steeg omsider i de første Dage af August paa en Deligence, som førte os omtrent samme Vei, vi vare komne, uden betydelige Mær-

---

[1]) Forf.s nærmere Beskrivelse af disse Seværdigheder, som nu følger, er forbigaaet.

keligheder. — Jeg kom atter tilbage til Bruille, hvor min Ven *Faareby* med Længsel ventede mig. Mine Camerater forundrede sig naturligviis over min Reise, og hvorfra jeg havde faaet Midler dertil; selv vidste de ikke Muligheden, da de stedse vare i Gjæld uden at reise, og havde jeg ej havt de omtalte Louisdorer med fra Kjøbenhavn, var denne Reise ej heller bleven mig mulig.

Sommeren gik med Exercits, Skarpskydning m. m. Om Efteraaret foretoges større Øvelser og Sammendragninger. Saaledes blev vort Armee-Corps d. 9. September lagt i Leir paa den nordlige Side af Bouchain. Vejret var vaadt og ubehageligt, dog varmt. De Contingenter, vi stødte til, vare Sachserne, Hannoveranerne og Englænderne. Den 10de September passeredes Revue og udførtes et Maneuvre for Hertugen *af Wellington*, hvorved Hertugen *af Kent* var tilstede. Den 11te gik vi atter tilbage til vort Cantonnement, jeg til Many. Her forblev jeg til d. 21de Oktober, da vi atter erholdt Ordre til at gaae i Leir paa Bouchais sydlige Side, hvor hele Infanteriet af vort Armee-Corps laae i runde, os af Englænderne laante Telte. Hensigten med denne Sammendragning var at foretage et stort Maneuvre og en Revue for Kejser *Alexander* og Kongen af Preussen, kommende fra Congressen i Aix-la-Chapelle, inden Tropperne forlode Frankrig.

Vi stode denne Gang opmarscherede den 23de October, vort Contingent paa venstre Fløj, og maneuvrerede nu til Høiderne af Famay ved Va-

lenciennes, hvor der om Aftenen passeredes Revue. Veiret var smukt og varmt og Revuen tog sig godt ud. Et Par fremmede Generaler kom hen til mig og spurgte: „Sind das Dänen“? og paa mit Ja, sagde de: „Sehr hübsch!“ Det var Aften, inden vi forlod Revuepladsen, hvor de høie Herrer holdt. *Alexander* var en smuk Mand, og iøvrigt var der en saadan Masse af fornemme Herrer, Prindser og Fyrster, at det ej var muligt at oversee dem. Suiten var vel flere hundrede Officierer af alle Nationer.

Paa Hjemmarschen fra Revuen gik det uordentligt til. Omtrent 60—70,000 trængte sig frem i samme Retning imod Bouchain. Vi havde ingen Veivisere, og vor Oberste *v. Rømeling* var saa fuld, at han knap kunde holde sig paa Hesten. Dog dette var almindeligt; han var gjerne fuld, naar han stod op om Morgenen, da han ej fik sovet Rusen ud om Natten. Saalænge det var Dag, gik det godt, kun lod Obersten vor Bataillon opmarschere paa Landeveien for at affyre Geværerne[1]), og imidlertid trængte engelske Tropper sig frem foran os, da vi standsede, thi alt var i Bevægelse og Landeveien fuld af Tropper og Train, saa langt Øiet naaede. Iblandt andre kom ogsaa et engelsk Batteri og Park lige foran os, idet Geværerne lagdes an. Englænderne raabte og skreg, der blev en almindelig Allarm, da vi jo alle ufejlbarligen vilde flyve i Luften. Men Obersten var ej at afholde fra sit Forsæt og commanderede under al-

[1]) Disse var under Øvelsen ladt med løse Patroner.

mindelig Tumult: „Fyr!“ Dog der gik ej et Gevær af, Officierer og Mandskab indsaae lige godt det gale i Fordringen og adløde ej Befalingen. Dermed var Obersten ogsaa tilfreds, han lod skuldre og igjen svinge ud i Sectioner. Men nu var der ingen Plads paa Landeveien, da vi engang havde opgivet vor Plads i Colonnen. Vi maatte derfor ynkelig trænge os frem, tabte Sammenhængen, og da Mørket faldt paa, opløstes vi ganske, og alt Commandoe svandt. Jeg kom med en lille Troup Kl. 11 om Aftenen i Leir, ganske træt og fortrædelig efter 16 Timers Marsch fra om Morgenen Kl. 5. Bataillonen samledes atter om Natten, og Obersten blev af Adjutanten hjulpen hjem i sit Telt. Da jeg kom i mit Telt, blev jeg commanderet paa Feltvagt sydvest for Leiren. Her laae jeg paa den blotte Jord og havde hverken Straae eller Mantel, kun min graae Overkjole trak jeg paa. Den hele Dag havde jeg sultet og havde kun havt et Par Smørrebrøder med i min Lomme. Alt var usselt hos os, uden Cammeratskab i Bataillonen eller i Compagniet. Officiererne erholdt deres Ration udbetalt i Penge, og maatte altsaa sørge for dem selv, dette var meget vanskeligt, da der intet var at faae for Penge, og ialtfald meget dyrt. Kogeredskaber havde vi ej, lige saa lidt som andre Reqvisiter. Naar nu de ældre f. Ex. Capitainen ej gjorde noget, hvorledes skulde jeg arme Djævel da kunne hjælpe mig. Min Tjener forskaffede mig et Par varme Kartofler, det var alt, jeg erholdt fra Lejren den Nat.

Om Natten blev Feltvagten visiteret af Ronder, hvoriblandt en hannoveransk eller sachsisk Stabsofficier. Han fandt mig sovende og rystede mig vaagen. Jeg gjorde ham naturligviis min Undskyldning herfor; han var meget venlig og sagde: „Es ist, lieber Herr, kein Wunder nach einem solchen Marsche, und man muss Nachsicht haben“. Med mine Folk var det ikke stort bedre. Jeg var den Gang ej heller udvoxen eller havde Kræfter nok at taale disse Strabatser; da jeg var 23—25 Aar, var dette mig en Bagatel.

Den 24. October afbrødes Leiren, og vi gik atter tilbage til vore Cantonnementer, jeg til Many. Den 25. forlagdes jeg til Monchicourt, som var mit sidste Qvarteer.

Armeens Tilbagemarsch var nu fast besluttet, og Frankrig rømmedes af de Allierede. Vort Corps afmarscherede i 6 Etapper nemlig 1. Pr. Ferdinands Dragon-Regiment. 2. Dronningen. 3. Fyen. 4. Jyllands Infanteri-Batailloner. 5. Artilleriet, og 6. Hovedqvarteret med slesvigske Jæger-Corps. Den første Etappe afmarscherede den 8. November og med 2 Dages Mellemrum fulgte de øvrige, saa at den sidste satte sig i Marsch den 20. November. Før vor Afreise bleve alle Officierer tilsagte af Obersten at møde i Levarde for at sige Levvel til Prinds *Frederik af Hessen,* som skete ved Prindsens og Oberstens Omfavnelse og Graad fra begge Sider. Ifølge Prindsens Befaling maatte vi give Obersten vort Æresord og Haandslag paa, at vi ej efterlod os nogensomhelst Gjæld, hvilket

var meget smukt og rigtigt. Jeg troer derfor ej heller, at nogensomhelst Fordring blev uafgjort før vor Afreise fra la belle France.

Al overdreven Bagage, Kanoner, Krudtkarrer, Koner og Børn, Hospitalsvæsen, Syge, Svage, Train m. m. blev indskibet i Dunkerque og afgik til Glückstadt tilsøes. Hestene bleve for en stor Deel solgte og godt betalte, Artilleristerne marcherede hjem tilfods. Det forekom mig saare voveligt at desarmere os alle, vi kunde let være blevne overfaldet af Franskmændene og ødelagte. Jeg mindes ej om Infanteriet beholdt blot nogle skarpe Patroner i Patrontasken.

Den 10. November satte Dronningens Livregiment sig i Marsch. Vor Route skulde gaae over Valenciennes, Mons, Brüssel, Antwerpen, Nimwegen, Almelo, Bremen til Harburg. I 34 Dage skulde vi være ved Elbens Bred, altsaa i Harburg den 14. December.

Da vi vare komne i Marsch, saae vi, hvormange Elskende der fulgte os. Der var vel givet Ordre at tilbagevise alle Damer, men der fulgte os dog en heel Deel i en vis Afstand, den første og anden Dag. Men da Formaninger ej hjalp, blev den anden Dag, da vi passerede den franske Grændse over en lille Bro ved Quivrin, Broen spærret af et lille Detachement, som ej tillod nogen Qvinde at følge med mere. Vi saae derfor her flere grædende Skjønne rive Haaret af Hovedet af Fortvivlelse og kaste sig fortvivlede ned. Dog vendte de fleste om igjen. Kun et Par, hvoraf den ene som Brud

tilhørte en Soldat af 8. Compagnie, som jeg stod ved, kom dog senere tilsyne, og da Karlen absolut vilde have hende med og gifte sig med hende, saa bleve de omsider ægteviede paa Marschen et Sted i det Hannoveranske.

Marschen gik for sig uden betydelige Hændelser eller Begivenheder. Jeg spadserede den hele Tid tilfods, uden nogensinde at komme paa en Vogn eller en Hest. Kun med vor Oberst var der dagligen Allarm, da han altid var fuld. Almindeligviis raabte Mandskabet dagligen Hurrah for den fulde Oberst. Det var en Dag paa Marschen mellem Antwerpen og Tournhaut alt for galt, ofte gled han som en Sæk ned af Hesten. Da vi endeligen om Aftenen naaede Tournhaut og vi der opmarscherede paa Torvet og presenterede Gevær, faldt han atter af Hesten saa at sige midt imellem Stadens Beboere. Compagnicheferne lode imidlertid „skuldre“ og marscherede til deres Qvarterer, medens Adjutanten med en Tjener atter fik Obersten op paa Hesten under almindeligt Hurrah af Pøbelen. Da Obersten kom til sit Qvarteer, vilde han ride op ad en høj Trappe og ind i Huset, hvor han skulde boe. Jeg saae det hele Skuespil, da jeg logerede lige over for. Al denne Scandal var ret forargelig, men man lod det gaae hen Dag for Dag. Men her i Tournhaut samledes en Deel yngre Officierer, og Talen var „om vi skulde afsætte Obersten og give Commandoet til Major *Dudden*“. Jeg sagde, at det var en farlig Sag, som vi burde afholde os fra. Min Stemme som den yngste Officeer betydede

vel ej stort; men man fandt Sagen vel betænkelig, og det blev derfor blot med Passiar. Nu derimod vilde jeg sikkerligen have stemt for en saadan Afsættelse, der maatte være kommet hvad der vilde deraf, en saadan daglig Scandal kan man dog ej være bekjendt at taale; Nationalæren maatte man dog have Lov til at hævde og forsvare.

I Holland havde dette Lands Eiendommelighed Interesse, tilmed laae vi stundom i store Byer, som Brüssel, Antwerpen, Mecheln osv., hvor der var meget at see og more sig over, naar blot Officiererne havde været noget mere menneskelige og anstændige, kunde man have moret sig vel, men Staben eller rettere Obersten foregik os andre med det værdigste Exempel; aldrig i mit Liv glemmer jeg al den Scandal, han foraarsagede os.

I flere Byer bleve vore Folk cassernerede og Officiererne indqvarterede i store Værtshuse, som ikke behagede nogen af os, da Soldaterne bleve forpleiede meget knapt af egne Commissairer, og Officiererne maatte betale alting dyrt, hvortil vi ingen Penge havde. Det var en Jammer. I Brüssel, om jeg mindes ret, hævnede Soldaterne sig ved at slaae Vinduerne ud i deres Casserner ved Bortmarschen, heller ej skaanede de Meubler eller andre Reqvisitter, uden at der blev tagen videre Notits deraf. Tidsaanden førte saadanne Optrin med sig, det var Dagens Orden. Ogsaa var det en Scandal, saaledes man blev overhængt af Commissionairer for galante Damer. I enhver By maatte man plages med dem.

Om Morgenen, da vi vare opstillede til Afmarsch fra Brüssel, kom en Mand til vor Bataillon og bad om ikke en Officier vilde medtage et Brev fra ham til en Capitain eller Major *Sissener* i den norske Armee[1]). Jeg kjendte *Sissener* fra Throndhjem, hvor han stod i et af de der garnisonerende Regimenter, og da han viste mig et Portrait, var Ligheden meget stor. Manden, en Broder af den norske Officeer, græd af Glæde ved den Efterretning, jeg gav ham. Portraittet var meget smukt, en ung Officeer i dansk Uniform, rød med Epauletter, Skjærf m. v. Han fortalte, at Familien i mangfoldige Aar formedelst Krigsurolighederne ej havde erfaret det mindste om ham, og var dobbelt glad ved at erfare, at jeg sikkert vilde befordre Brevet. Dette har jeg ogsaa rigtig befordret og modtaget en Taksigelses-Skrivelse fra ham i Norge, hvori han udtrykte sin store Glæde atter at erfare noget fra sin Familie i Belgien.

Ved Grave passerede vi Maas-Floden, ved Nimwegen Waal-Floden og ved Arnheim Rhinen. Herfra gik Marschen over Zütphen og Deventer, derpaa langs den store Landevej over Almelo til Nordhorn i det Hannoveranske. Almelo var saaledes den sidste hollandske By, reenlig og venlig i enhver Henseende, den Gang bekjendt for sine gjestfrie og velvillige Indbyggere. Naar man efter

[1]) Wilhelm Sissener (Sissenère), født 1778, Søn af en Borger i Brüssel, gik 1803 i dansk Tjeneste, blev Underofficer i Livgarden og 1808 Sekondlieutenant ved 1. throndhjemske Regiment. 1814 Kaptajn. Han blev 1837 Oberst og Kommandant paa Kongsvinger og var bekendt for sine eventyrlige Fortællinger om sine Oplevelser i Münchhausens Stil. (Se Pers. Tidsskr. I, 3. Side 350 f og VI, 2. S. 189). Han døde 1846.

en lang og ubehagelig Marsch omsider kom til Almelo, blev man der modtaget med aabne Arme og forpleiet paa det bedste. Alle europæiske Armeer havde gjort denne Erfaring; liggende i en halv Ørk som en Oase midt i uoverskuelige Hedeegne var Almelo besøgt af alle Armeer, som trak frem og tilbage igjennem Holland, men stedse beholdt Indbyggerne deres venlige Ansigt og søgte at pleje de Indqvarterede, Syge, Saarede etc. paa bedste Maade[1]. —

I det Hannoveranske maatte jeg en Aften svire forfærdeligt med nogle Officierer, som alle drak dem fulde. Jeg var selv ej ganske fri derfor, maaskee den eneste Gang i mit Liv, men var dog ogsaa nu „bon camerat". I Qvartererne gjordes der en forfærdelig Støj og Larm, fordret Brændevin, Øl, Viin, Kage og Gud veed hvad!! Sang og Dands fandt Sted om Aftenen. Som Offfciererne saa Mandskabet. Jeg søgte at holde mit Mandskab i Tømme, men da det var almindelig Skik at leve lystigt, saa hjalp intet Raad fra mig. Krigsaarene laae for nær; al Slags Vold var tolereret, Værterne maatte om Morgenen godvillig fylde Brødpose og Feltflaske, ellers gjorde Mandskabet det selv og vidste at finde Vei til Kjøkken og Kjælder, idet de paastode: „dass der König bezahlt für uns!" hvilket vel var sandt, men næppe saa stor en Sum, at Mandskabet kunde føre et saadant Levned.

---

[1]) Feltpræsten Nyholm fortæller (Side 167) at „Almelo, en velhavende By, Hovedsædet for den hollandske Lærredsfabrikation" havde det Privilegium fra gammel Tid at være fritagen for Indkvartering. Dette forklarer vel Indbyggernes Venlighed mod de *gennemmarscherende* Tropper.

Ingensinde har jeg tilladt mig den ringeste Vold eller en overdreven Fordring.

Underveis i Holland kjøbte jeg mig Klæde til en Kappe og et Par Beenklæder hos en Klædefabricant, altsaa fra første Haand. Men hermed udtømtes ogsaa mine Resourcer ganske. Først i Bremen, hvor vi havde Rastdag, fik jeg Sagerne gjort, men meget slet og forfusket. Fra Bremen til Altona havde jeg næsten i 3-4 Dage ej en Skilling i Lommen, thi Skrædder-Regningen medtog mit sidste Forraad af Penge.

I Bremen erfarede vi først, at Kulden var bleven alvorlig, thi alle Vande begyndte at fryse til. Jeg var derfor ret glad ved at have faaet mig en Kappe, den første i mit Liv; og jeg veed i Sandhed ej, hvorledes det vilde være gaaet mig, i Fald ieg længere skulde have marscheret i min tynde Overkjole. Marschen igjennem Hannover var uden Mærkværdigheder, Landet er Hede og Beboerne fattige. Vi bleve indqvarterede i usle Landsbyer, hvor almindeligviis den arme Familie maatte overlade deres egne Senge til mig, min Tjener og de medindqvarterede Soldater. Det skar mig i Hjærtet at vide dette, men vi maatte dog ogsaa sørge for Søvn for at styrke os til næste Dags Marsch. Ofte kom Folkene og bade, om de maatte blot erholde Tilladelse at sidde paa en Stol i det Værelse, jeg sov i. Dette nægtede jeg aldrig, og paa den Maade tilbragte de arme Stakler i det mindste Natten i Varme. Uslere Land kom vi ej igjennem end det Hannoveranske, og jeg for min Part kjedede mig

forskrækkeligt i disse Qvarterer, især paa Rastdagene.

Over Lingen, Hasselune, Cloppenburg, Wildershausen, Delmenhorst naaede vi Bremen, hvor jeg paa Weserfloden saae det første Dampskib i mit Liv, det var kun et lille Fartøi, som brugtes paa Floden og laae, da jeg saae det, stille ved Weser-Broen. Det var omtrent den 10. December 1818.

Fra Bremen marscherede vi i 3-4 Dage til Harburg over Ottersberg. Rothenburg osv. I Harburg skulde vi have overnattet, men formedelst Kulden erholdt vi Ordre at bryde op om Natten, saa at vi om Morgenen tidlig kunde være ved Elben, der var nær ved at fryse til. Overfarten var meget besværlig, da Isen allevegne spærrede os Bevægelsen. Endelig kom vi over. Paa Vandet musicerede vort Musikcorps og vore Jægere, hvilket tog sig saare godt ud. Vi landede ved Altona, hvor forresten ej en venlig Sjæl modtog os. Compagnierne bleve formeerede og indqvarterede, og en Rastdag holdt.

Jeg blev indqvarteret hos en Brygger in der Elbstrasse, hvor jeg erholdt et meget godt Qvarteer. Da jeg ej havde Bekjendte, var Opholdet i Altona mig ej videre glædeligt. Desuden vare vi alle forstemte og mismodige; ikke en eneste af os syntes at glæde sig ved at betræde den fædrenelandske Jordbund, med hviken alle vore Tillæg med et Slag ophørte og derimod os paalagt at betale enhver Ting af vor Gage. Hvorledes dette

JAKOB THODE RÆDER ca. 1830.
Malet under et Ophold i Norge.

var muligt, begriber jeg endnu ikke, derimod har jeg ingensinde kunnet forglemme den Sorg og Jammer, vi alle vare forsatte i. Man bandede og skjældte paa Konge, Regjering, Commissariat og alle Øvrigheder. Vistnok bleve vi behandlede paa den usleste og jammerligste Maade, og saaledes, at man ej skulde derved blive foranlediget til at elske sit Land.

Jeg besøgte atter Familien *Hanmann*, hos hvem jeg havde logeret forrige Gang, og den modtog mig med Velvillie og Venskab. Men jeg var den Gang 19 Aar gammel, næsten et Barn, med Sabel ved Siden, kommende fra et Felttog, rød og hvid, sund og glad, hvem ynder ej en saadan Mand!

At vore Tropper ej kunde besøge Hamburg, var en meget rigtig Forholdsregel, da der ved alle Gjennemmarscher stedse havde været Slagsmaal og Uordener med de hanseatiske Tropper og med Indbyggerne, hvorved det hverken manglede paa Døde eller Saarede[1]). —

Dronningens Liv-Regiment marscherede paa den korteste Vei til dets Garnison, Glückstadt. Kulden var meget stærk, og Riimfrosten hang i alle Træer, saa at man skulde tro, at Træerne havde faaet Løv af Iis. I Altona besøgte jeg i den derværende Casserne nogle franske Fruentimmer, som vare blevne gifte med danske Soldater og hjemsendte tilsøes fra Dunkerque. De vare i Taare, og hylede forfærdeligt over det Land og de Forhold, de vare

---

1) Forf. anfører som Exempel herpaa et alvorligt Sammenstød, der 1815 fandt Sted mellem Dronningens Livregiment og Hanseaterne. Historien, der blev meget omtalt, og som vidtløftigt refereres, er dog uden større Interesse.

komne i. „Quel pays!" sagde de, „on ne voit pas une village dans les environs d'une mile! Quelle diference entre ce pays et la belle France! Oh! comme nous sommes trompées! S'il est possible de revenir dans notre patrie nous retournions dans le moment! Quelle froid! Quellé contrée!" Jeg søgte at trøste dem saa godt jeg kunde, men destoværre følte jeg og enhver af os, at der var en Deel Sandhed i deres Tale. At blive pludseligen forsat fra det smilende Land og indqvarteret i en dansk Casserne, maa være sønderknusende for enhver, men især for en Qvinde, som hidtil ej har kjendt andet af Livet end Sang og Dands, Latter og Munterhed!

Da vi sydfra nærmede os Glückstadt bleve vi c. $^1/_4$ Miil fra Byen modtaget af Dronningens Livregiments 2. Bataillon, opstillet en parade, af Chefen Oberste *v. Kaalund*[1]) og alle Officierer, som vare tjenstfri. Der blev fra vor Side gjort et Øieblik Holdt, talt med Officiererne gjensidigen og hilst paa hinanden, medens Musikcorpserne spillede for os. Den venlige Stemning varede imidlertid ikke længe, thi da Oberste *v. Kaalund* sagde nogle Ord til Oberste *Rømeling* angaaende Indmarschen, blev denne sidste strax uartig og paastod, at *Kaalund* ej havde noget at befale over ham. Han var nemlig fuld som sædvanlig. Imidlertid kom vi afsted under almindelig Forstemning. Jeg var den

---

1) Oberst Jacob Carl Kaalund (1758—1831) blev 1816 Chef for Dronningens Livregiment. Afsked 1822. Det var jo kun Regimentets 1ste Bataillon, der havde deltaget i Kontingentet 1818.

Dag Fahneofficeer og bragte for sidste Gang Fahnen for 1. Bataillon til Chefens Qvarteer, hvorved min Tjeneste ved denne Bataillon ogsaa var tilende[1]).

Med denne Oberste *Rømeling* var nu Forholdet tilendebragt. Jeg mindes endnu en Begivenhed fra Frankrig, hvor han en Morgen ved Exerceringen en brigade under Prinds *Wilhelm* af Hessen[2]) ogsaa var fuld, og da Brigade-Adjutanten, daværende Capitajn *v. Ewald*[3]) gjorde ham opmærksom paa, hvorledes det vel vilde gaa, svarede Obersten: „Ich bin auch ein Mal in meinen jungen Tagen Adjutant bei einem alten versoffenen Schwein von einem Obersten [gewesen]; ich habe ihn aber zu decken gewüsst; jetzt müssen Sie das nähmliche thun". Denne Erklæring tyder paa en vis aabenhjærtig Godmodighed, som *Rømeling* ogsaa i høi Grad besad. Han var ogsaa en dygtig, rask Soldat med Kundskaber og Talenter. Men det varede ej længe, førend han blev kjed af Fredslivet i Glückstadt; han tog sin Afskeed og boede sine sidste Levedage i Altona, hvor jeg i stræng Kulde fulgte ham til hans sidste Hvilested paa Ottensen Kirkegaard den [ ] Januar 1830.

I Glückstadt forblev jeg kun faa Dage. — Efter

---

1) Forf. stod jo ved Kongens Regiment, der havde Garnison i Kbhvn., og havde kun midlertidigt havt Ansættelse ved Dronningens Livregiment.

2) Landgreve Vilhelm af Hessen-Kassel (1787—1867) — den senere Guvernør i Kbhvn., Dronning Louises Fader — var dengang Oberst og deltog som Kommandør for 2. jyske Infanteri-Regiment i Okkupationen af Nordfrankrig, hvor han havde Garnison i Bouchain.

3) Kaptajn, Divisionsadjutant ved Generaladjutantstaben Carl Ewald (1789—1866) blev 1839 Chef for Kongens Adjutantstab og Bureauet for Armeens Kommandosager (Krigsminister). Afsked 1842 som Generalmajor.

at jeg havde meldt mig fra Tjeneste og erholdt mit Vognpas, var for mig intet mere i Glückstadt at gjøre. I Altona havde Prinds *Frederik af Hessen* opløst Contingentet ved en takkende og rosende Parolbefaling, og i Glückstadt opløstes Dronningens Livregiments 1ste Bataillon. Mandskabet gik hjem, da de fleste af dem tjente længere, ja, indtil 8 Aar, end Fredsterminen bestemte. Det var en sørgelig Følelse at see dette krigerske Mandskab forlade Compagnierne.

Jeg reiste en Dag eller to førend Juul fra Glückstadt til Rendsborg, hvor jeg vilde tilbringe Julen hos min Broder, der var Auditør ved holsteenske Regiment. *Ditløv* var som altid en kjær og venlig Broder, som ej vidste, hvad godt han skulde gjøre mig. Han trak mig derfor under mit Ophold med i Selskaber, i Klubben o. fl. St. Jeg spiste ogsaa hos Prinds *Frederich af Hessen* og morede mig ret godt.

Aaret 1818 endtes saaledes i Rendsborg. Havde dette Aar just ej bragt mig videre mod noget Maal fremad paa Livets Vei, saa havde det dog bragt mig mange Glæder og beriget mig med Erfaring og Kundskab til Menneskene og Forholdene i Livet.

1819

— — I Januar Maaneds første Halvpart var jeg atter i Kjøbenhavn. Jeg meldte mig strax til Tjeneste, som naturligt, og havde Audients hos Kongen, som spurgte mig om mangfoldige Ting, hvoriblandt

ogsaa om Aarsagen til, at der ved Dronningens Livregiment var saa megen Allarm og Spektakel med Oberste *Kaalund.* Paa det sidste svarede jeg, at jeg vidste ingen Beskeed; hvorimod jeg fortalte ham mangfoldige Smaahistorier fra Frankrig, som morede ham meget. Angaaende *Kaalund* kan jeg kun svare: at der vel hørte mere end menneskelige Egenskaber til for ej at have Striid i hiint Regiment, hvilket jeg, om jeg mindes ret, antydede for Kongen. —

Efter nogle Dages Ophold rykkede jeg atter sammen med min gamle Ven *Scheel,* som havde faaet eet Værelse i Sølvgadens Casserne ud mod Sølvgaden. Her boede vi begge paa eet Værelse. Penge havde vi saare lidt af, og alt var saa oeconomisk og knapt som muligt for os. Efter at have gaaet nogle Dage og betragtet vor Stilling, bleve vi snart enige om, at der ingen jordisk Lykke var at finde for os i denne usle Armee, hvor den yderste Nød og Fattigdom fandtes igjennem alle Grader. Vi gjorde vel Visitter hos vore Bekjendtere, bleve ogsaa indbudne til Selskaber, til Baller osv., men hvad skulde vel Enden blive paa disse Glæder, naar vi vare blevne ældre og ingen Resourcer vare i Besiddelse af og uden solide Beskæftigelser uden den, som vor militaire Stilling gav os. Jeg talede med Oberst *Kreber,* om han ej kunde forskaffe mig Ansættelse i Ingenieur-Corpset, jeg talede med Kongen, men alt forgjæves. For mig, uden Protection og uden Venner, var der ingen Plads i dette Corps.

Jeg fattede derfor den Beslutning at ville begynde at studere og muligt reent forlade den militaire Stilling, hvor jeg ej var i Stand til at øine den ringeste glædelige Fremtid. Jeg talede med *Scheel*, som blev af samme Mening, og vi fik fat paa en Student ved Navn *Jensen*, som var en god Bekjendt af mig fra Etatsraad *Møllers* Huus. Vi begyndte at læse Latin heelt forfra med ham[1]).

Jeg fortsatte denne Lecture omtrent 6 Maaneder og betalte Læreren af min Gage, som var mere end rimelig knap. Det var mig imidlertid i Længden ej muligt at kunne undvære en circa 10 Rdlr., om jeg end nogle Maaneder kunde hjælpe mig uden Klæder, nyt Linned osv. Tjenesten, de evige Vagter, Forhører osv. medtog ogsaa for megen Tid for mig, til at jeg med tilbørligt Alvor kunde opofre mig til mine Studeringer. Jeg maae endeligen ogsaa tilstaae, at „Nøden" mere end just „Lysten" tvang mig til disse Studeringer, og ganske at bortgive 6—8 Aar af mit Liv, ifald jeg vilde sætte mit Forsæt igjennem, var just ikke nogen glædelig Tanke. —

Saaledes var min Tilstand meget fortvivlet. Jeg var ej i Stand til at tilkjæmpe mig en uafhængig og lykkelig Fremtid. Den Fattigdom og Jammer, jeg saae omkring mig, var reent sønderknusende. Imidlertid, da det ej var mig muligt at kunne

---

[1]) A. W. Scheel (se Side 92) havde i Frankrig gjort Tjeneste ved fynske Infanteri-Regiment. Efter Hjemkomsten begyndte han i Oktober 1819 under Vejledning af stud. philol. Ernst Lago Petersen at læse til Artium og blev 1821 Student og 1825 cand. jur. med Udmærkelse. Aaret efter blev han Garnisonsauditør i Kbhvn., hans videre glimrende Løbebane vil være bekendt. (Ill. Tidende, IV, S. 33).

komme ind i Ingenieurcorpset, ansøgte jeg Kongen, om jeg ej kunde faae Tilladelse at tage Ingenieur-examen. Endskjøndt [Oberst] *Krag*[1]) ej vilde tillade mig at høre Forelæsninger ved Corpset, og spurgte mig, hvad jeg vilde dermed, tillod Kongen dog dette af sær Naade, hvorover jeg glædedes meget, da jeg haabede, der dog senere maatte gives et Middel eller en Maade, hvorpaa jeg vilde kunne komme ind i Ingenieur-Corpset, hvilket Erfaringen dog viste sig ej blev Tilfældet.

Sommeren gik med Tjeneste og glade Forhaabninger om, at jeg til Efteraaret kunde komme til at studere ved Ingenieur-Corpset. Jeg freqventerede jevnligen Etatsraad *Møllers* Huus, hvor jeg gjerne tilbragte hver Onsdag paa Frederiksberg i Sang og Lystighed. Jeg spiste der med flere unge Mennesker om Middagen, og forblev der til langt udpaa Natten, saa at vi stundom med høieste Nød kunde komme ind af Fæstningsporten. Paa samme Maade spiste jeg om Løverdagen hos Broderen, Major *Møller* i Farvegaden Nr. 122, i hvilket Huus jeg har havt saare mange Glæder og Fornøielser. Min gamle Tante *Lind* var ogsaa altid tilstede ved disse Selskaber, dernæst en Student *Petersen,* do. *Henrik Tauber, Jenssen, Marcher* o. fl., som alle er blevne skilte ad paa Livets Vei, hver i sin Embedsstilling. —

Om jeg mindes ret, begyndte vi vore Forelæsninger den 1. October. —

---

[1]) Chefen for Ingeniørkorpset, Oberstlieutenant Rasmus Krag (1763—1838). Generalmajor 1821. Generallieutenant 1836.

Vi erholdt alle af Kongen en Gratification paa 80 Rdlr. til at kjøbe Bøger for, hvilket var os alle, især mig, en stor Hjælp ved Bestridelsen af saa mange extraordinære Udgifter, hvortil jeg ej havde de ringeste Midler. — — — — —

Her afbryder Udgiverne *Jacob Thode Ræders* Optegnelser om sit Ungdomsliv. Som allerede i Indledningen bemærket, omfatter de tre tykke Bind; men selv om disse i mangt og meget frembyder Interesse, omhandler de dog — fraset Krigstiden 1848—50 — næsten udelukkende hans eget private Liv, og er for en stor Del ganske intime og uden Betydning for det store Publikum. Optegnelsernes tredie Bind, der omhandler hans Deltagelse i Krigen, er som bekendt i 1911 udgivet af Hr. Hofjægermester *F. Ræder*, der velvillig har skaffet Udg. Tilladelse til Udgivelsen af den foreliggende Bog.

Jacob Thode Ræders fortsatte Optegnelser beretter da om, hvorledes han 1821 tager den Ingeniørexamen, han studerer til, uagtet han er plaget meget af Overanstrengelse og Sygdom. Han fortæller om sin Moders Død 1820, og han helliger hendes Minde mange smukke Ord og sønlige Tanker. Han opnaar intet ved sin Examen, og da han forgæves søger at blive ansat ved Gradmaalingen i Holsten, kaster han sig med Iver over Studiet af Vandbygningskunsten. Endelig lykkes det ham i April 1822 at blive ansat ved Gradmaalingen under Professoren ved Altonas Observatorium *H. C. Schumacher*, hvem den geografiske Landmaaling i Hol-

JAKOB THODE RÆDER ca. 1833.

sten i 1820 var blevet overdraget af Videnskabernes Selskab. Fra nu af deltager han i mange Aar i dette brydsomme Arbejde saaledes, at han om Sommeren er i Holsten, om Vinteren i Almindelighed i Kjøbenhavn. Hans utrættelige Stræben efter at komme frem i Livet forlader ham ikke, og han vedbliver ved Siden af sit Arbejde ivrigt at studere Sprog og Historie. Paa et Bal i Holsten 1825 træffer han en ung Pige, *Emilie v. Brockdorff*, med hvem han bliver forlovet Aaret efter; men denne ulykkelige Forbindelse, som hæves 1828, er en saare mørk Katastrofe i hans Liv. Han ofrer den mangfoldige Sider i sine Optegnelser, og den nedsænker ham i den dybeste Melankoli.

Efter en Rejse i Udlandet opholder han sig flere Aar i Holsten, men da han 1830 bliver Kaptajn, kommer han til Kjøbenhavn, hvor han slaaar sig til Ro med literære Arbejder og bliver ansat ved den militære Højskole som Lærer i Generalstabslære. I Aaret 1833 blev han gift med *Caroline Amalie Baur* (1810—1895), Datter af Handelsmagnaten i Altona, Dr. jur., Konferensraad *Georg Friederich Baur*, hvilket ganske forandrer hans Liv og Forhold.

Han udfolder fra nu af en betydelig Virksomhed som Forfatter. Hans krigshistoriske Arbejder vakte i Begyndelsen en Del Modstand, men hans store Værk: *„Danmarks Krigs- og politiske Historie 1807—9“*, hvis Udgivelse begyndte 1845 og afsluttedes efter Krigen, er et i høj Grad værdifuldt Kildeskrift.

I 1847 blev *Ræder* Major ved 10. Bataillon og førte den med Hæder hele Treaarskrigen. Han blev 1848 saaret ved Slesvig den 23. April, og den 13. April 1849

udmærkede hans Bataillon sig særlig paa Dybbøl ved Erobringen af de sachsiske Kanoner. I 1850 kæmpede han baade ved Isted og Mysunde, hvorefter han blev udnævnt til Oberst. Efter Krigen fuldførte han sit store militær-historiske Værk og døde den 18. Juli 1853 af Kolera.

PERSON-REGISTER

